

แบบเรียนสังคมศึกษา

วิชา ภูมิศาสตร์ ภูมิภาค

ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

ของ กระทรวงศึกษาธิการ

๑๐.—

แบบเรียนสังคมศึกษา

วิชาภูมิศาสตร์ ภูมิภาค

ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่สิบสาม ๓๕,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๑๗

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑๐.๐๐ บาท

(*ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้นี้*)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้าของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำแบบเรียน สังคมศึกษา ก. ภูมิศาสตร์ภูมิภาค เพื่อใช้เป็นแบบเรียนสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. ๔—๕) ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๔

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

แบบเรียนสังคมศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ สำหรับประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. ๔—๕) นี้ กรมวิชาการได้ขออนุมัติกระทรวงให้ พ.ต. พงษ์นารถ สวัสดิ์—ชูโต เป็นผู้เรียบเรียงขึ้น และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งให้ นายสวัสดิ์ ภูมิรัตน์ เป็นผู้ตรวจ จึงหวังว่าแบบเรียนเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาสำหรับชั้นนี้ตามสมควร

อนึ่ง แบบเรียนสังคมศึกษาวิชาภูมิศาสตร์นี้แบ่งเป็น สังคมศึกษา ก. ภูมิศาสตร์ภูมิภาค เป็นวิชาบังคับสำหรับทุกแผนกทุกสาย และสังคมศึกษา ข. ภูมิศาสตร์กายภาพ เป็นวิชาบังคับสำหรับสายสามัญแผนกศิลปะ และเป็นวิชาเลือกสำหรับแผนกทั่วไป

กรมวิชาการ

สารบาญ

บทนำ

การศึกษาภูมิศาสตร์ภูมิภาคให้เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนนั้น จะต้องอาศัยหลักของภูมิศาสตร์กายภาพเป็นพื้น ทั้งนี้เพราะการที่ภูมิภาคใดจะเจริญรุ่งเรืองด้วยการกสิกรรมหรืออุตสาหกรรม ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของภูมิภาคนั้นจะอำนวยให้หรือไม่เป็นที่ตั้ง ด้วยเหตุนี้ถ้าเราทราบสภาพภูมิศาสตร์ของภูมิภาคใด เราก็ย่อมจะทราบความเป็นไปของภูมิภาคนั้นได้ ทั้งเกี่ยวกับพืชพรรณไม้ สัตว์ และมนุษย์ ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ว่า เราจะทราบสภาพภูมิศาสตร์ของภูมิภาคใดได้อย่างไร เราอาจทราบสภาพภูมิศาสตร์ของภูมิภาคใดได้จากการพิจารณาสิ่งแวดล้อมสำคัญ ๖ ประการคือ

๑. ที่ตั้งบนวงละติจูดขนาน เมื่อเราทราบว่าภูมิภาคใดตั้งอยู่บนวงละติจูดขนานเท่าใด เราก็ย่อมจะทราบได้ว่าอากาศของภูมิภาคนั้นร้อนหรือหนาวมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะดินแดนที่ตั้งอยู่บนวงละติจูดขนานต่างกัน ย่อมจะมีอุณหภูมิของอากาศต่างกัน ถ้าอยู่ใกล้อิเควเตอร์ อุณหภูมิของอากาศจะสูง แต่ถ้าอยู่ใกล้ขั้วโลกอุณหภูมิของอากาศจะต่ำ ถ้าอยู่ระหว่างกลางก็จะมีอุณหภูมิของอากาศปานกลาง เมื่อภูมิภาคใดมีอุณหภูมิของอากาศต่างกัน พืชพรรณไม้ สัตว์ และการดำรงชีพของมนุษย์ก็จะต่างกันด้วย

๒. ที่ตั้งใกล้—ไกลทะเล การที่ภูมิภาคใดตั้งอยู่ใกล้และไกลจากทะเลต่างกัน ย่อมจะมีอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศแตกต่างกัน ภูมิภาคที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเลอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวจะแตกต่างกันน้อย กล่าวคือจะมีฤดูร้อนที่อากาศเย็นสบาย และมีฤดูหนาวที่อากาศอบอุ่น ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของน้ำทะเล ส่วนตำบลที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวแตกต่างกันมาก กล่าวคือมีฤดูร้อนที่อากาศร้อนจัด และมีฤดูหนาวที่อากาศหนาวจัด การที่ภูมิภาคใดมีอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวแตกต่างกันมากน้อยไม่เท่ากัน ก็จะมีผลไปถึงพืชพรรณไม้ สัตว์ และการดำรงชีพของมนุษย์ด้วย

๓. **กระแสน้ำที่ไหลผ่าน** กระแสน้ำในมหาสมุทรย่อมจะมีทั้งกระแสน้ำอุ่นและกระแสน้ำเย็น ฉะนั้นถ้าภูมิภาคใดมีกระแสน้ำอุ่นไหลผ่าน อากาศในภูมิภาคนั้นก็จะอบอุ่นกว่าที่ควรจะเป็น เช่น เกาะอังกฤษ เป็นต้น แต่ถ้ามีกระแสน้ำเย็นไหลผ่านอากาศก็จะหนาวเย็นกว่าที่ควรจะเป็น เช่น ฝั่งตะวันออกของแคนาดา เป็นต้น จึงเป็นผลไปถึงพืชพรรณไม้ สัตว์ และการดำรงชีพของมนุษย์ด้วย

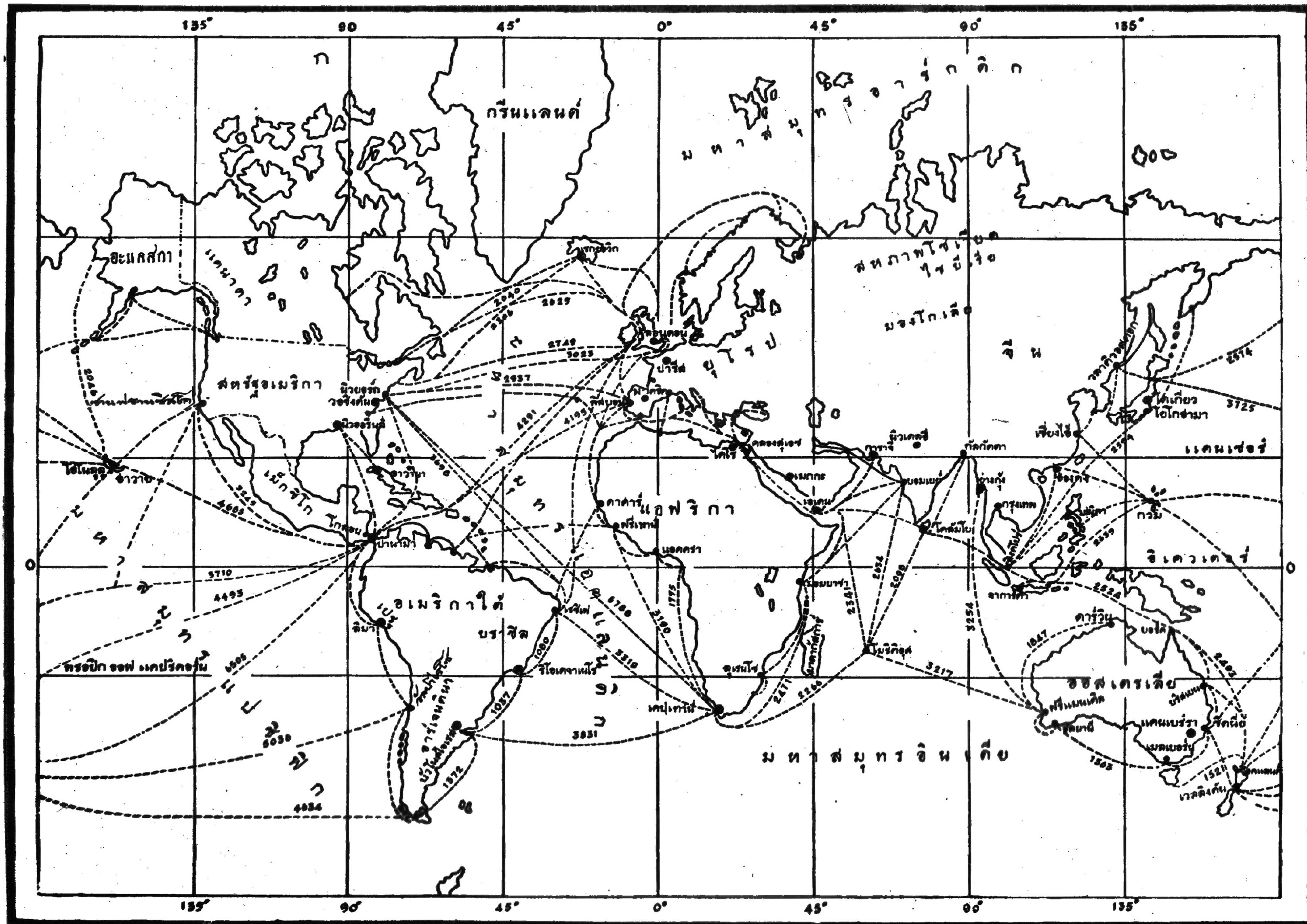
๔. **ความสูงต่ำของพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนประกอบของเปลือกโลก** ภูมิภาคที่เป็นที่ราบสูง เป็นภูเขา หรือที่ราบ ย่อมจะมีลมฟ้าอากาศต่างกัน นอกจากนี้ภูมิภาคที่มีภูมิประเทศเป็นป่า เป็นทุ่งหญ้า หรือเป็นทะเลทราย ก็ย่อมจะมีลมฟ้าอากาศต่างกัน ยิ่งกว่านั้นภูมิภาคที่เป็นภูเขาเหมือนกัน แต่ภูมิภาคหนึ่งเป็นภูเขาใหม่ แต่อีกภูมิภาคหนึ่งเป็นภูเขาเก่า ก็ย่อมจะมีผลไปถึงการดำรงชีพของมนุษย์ด้วย เช่น เขตภูเขาใหม่ย่อมเป็นเขตของภูเขาไฟระเบิดและแผ่นดินไหว จึงอุดมไปด้วยแร่ธาตุที่มีประโยชน์ในการกสิกรรม ฉะนั้นประชากรส่วนใหญ่ในแถบนี้จึงมีอาชีพทางกสิกรรม หรือทำการอุตสาหกรรมอันเกิดจากผลิตผลในทางกสิกรรม เช่น อุตสาหกรรมทำน้ำตาล อันได้มาจากการปลูกอ้อย ส่วนในเขตภูเขาเก่า ซึ่งอุดมไปด้วยแร่ธาตุอันเป็นปัจจัยสำคัญของโรงงานอุตสาหกรรมหนัก เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และเหล็ก เป็นต้น ในแถบนี้ประชากรส่วนใหญ่จึงดำรงชีพอยู่ด้วยการประกอบการอุตสาหกรรมหนัก

๕. **ลมประจำที่พัดผ่าน** ภูมิภาคต่าง ๆ ย่อมจะมีลมประจำที่พัดผ่านต่างกัน บางแห่งลมที่พัดผ่านเป็นลมที่พัดจากทะเลเข้าหาฝั่งตลอดปี เช่น ภาคตะวันตกของทวีปยุโรป บางแห่งลมประจำที่พัดผ่านจะพัดในทิศทางที่ต่างกันตามฤดูกาล เช่น ในฤดูร้อนจะพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง ส่วนในฤดูหนาวจะพัดจากภายในทวีปออกสู่ทะเล เช่น ภาคใต้และตะวันออกของทวีปเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยด้วย การที่ลมพัดจากสถานที่ต่างกันย่อมจะทำให้ลมฟ้าอากาศต่างกัน อันเป็นผลไปถึงพืชพรรณไม้ สัตว์ และการดำรงชีพของมนุษย์ ให้แตกต่างกันด้วย

๖. **ลักษณะฝนที่ตก** ในภูมิภาคต่าง ๆ ย่อมจะมีลักษณะฝนต่าง ๆ กัน บางแห่งฝนตกมาก แต่บางแห่งฝนกลับตกน้อย นอกจากนั้นระยะเวลาที่ฝนตกก็ยังยาวนานไม่

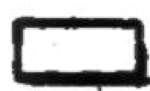
เท่ากัน ยิ่งกว่านั้นฝนยังตกในฤดูกาลต่างกันอีกด้วย กล่าวคือในบางแห่งฝนจะตกในฤดูร้อน เช่นในแถบมรสุม แต่ในอีกบางแห่งฝนกลับตกในฤดูหนาว เช่นแถบภาคตะวันตกของทวีปยุโรป ส่วนในอีกบางแห่งฝนกลับตกตลอดปี เช่นแถบภาคใต้ของประเทศไทยและในสหพันธ์มาเลเซีย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่จะทำให้พืชพรรณไม้ สัตว์ และการดำรงชีพของมนุษย์แตกต่างกันไปทั้งสิ้น

ฉะนั้นสิ่งแวดล้อมสำคัญ ๖ ประการนี้ จึงเปรียบเสมือนหัวใจของการเรียนภูมิศาสตร์ภูมิภาค ซึ่งได้แก่การเรียนทวีปต่าง ๆ และประเทศต่าง ๆ ต่อไปข้างหน้า

135° 90 45° 0° 45° 90° 135°
มหาสมุทรอาร์กติก
กรีนแลนด์
อะแลสกา
แคนาดา
สหรัฐอเมริกา
สหภาพโซเวียต
ไซบีเรีย
มองโกเลีย
จีน
ยุโรป
ลอนดอน
ปารีส
นิวยอร์ก
วอชิงตัน
นิวออร์ลีนส์
ฮาวานา
เม็กซิโก
ปานามา
โฮโนลูลู
อเมริกาใต้
บราซิล
ลิมา
ริโอเดจาเนโร
แอฟริกา
คาซาบลังกา
ฟรีทาวน์
แอคครา
มอมบาซา
เคปทาวน์
ไคโร
คลองสุเอซ
เมกกะ
เอเดน
การาจี
นิวเดลี
บอมเบย์
กัลกัตตา
โคลัมโบ
ย่างกุ้ง
กรุงเทพ
ฮ่องกง
เซี่ยงไฮ้
โตเกียว
โยโกฮามา
จาการ์ตา
กวม
แคนเซอร์
อิเควเตอร์
ทรอปิก ออฟ แคปริคอร์น
ออสเตรเลีย
ดาร์วิน
บริสเบน
ซิดนีย์
แคนเบอร์รา
เมลเบอร์น
เฟรแมนเติล
เวลลิงตัน
มหาสมุทรอินเดีย
2749
3025
3710
4495
3217
3831
2524
3725
135° 90° 45° 0° 45° 90° 135°

บทที่ ๑
ทวีปเอเชีย

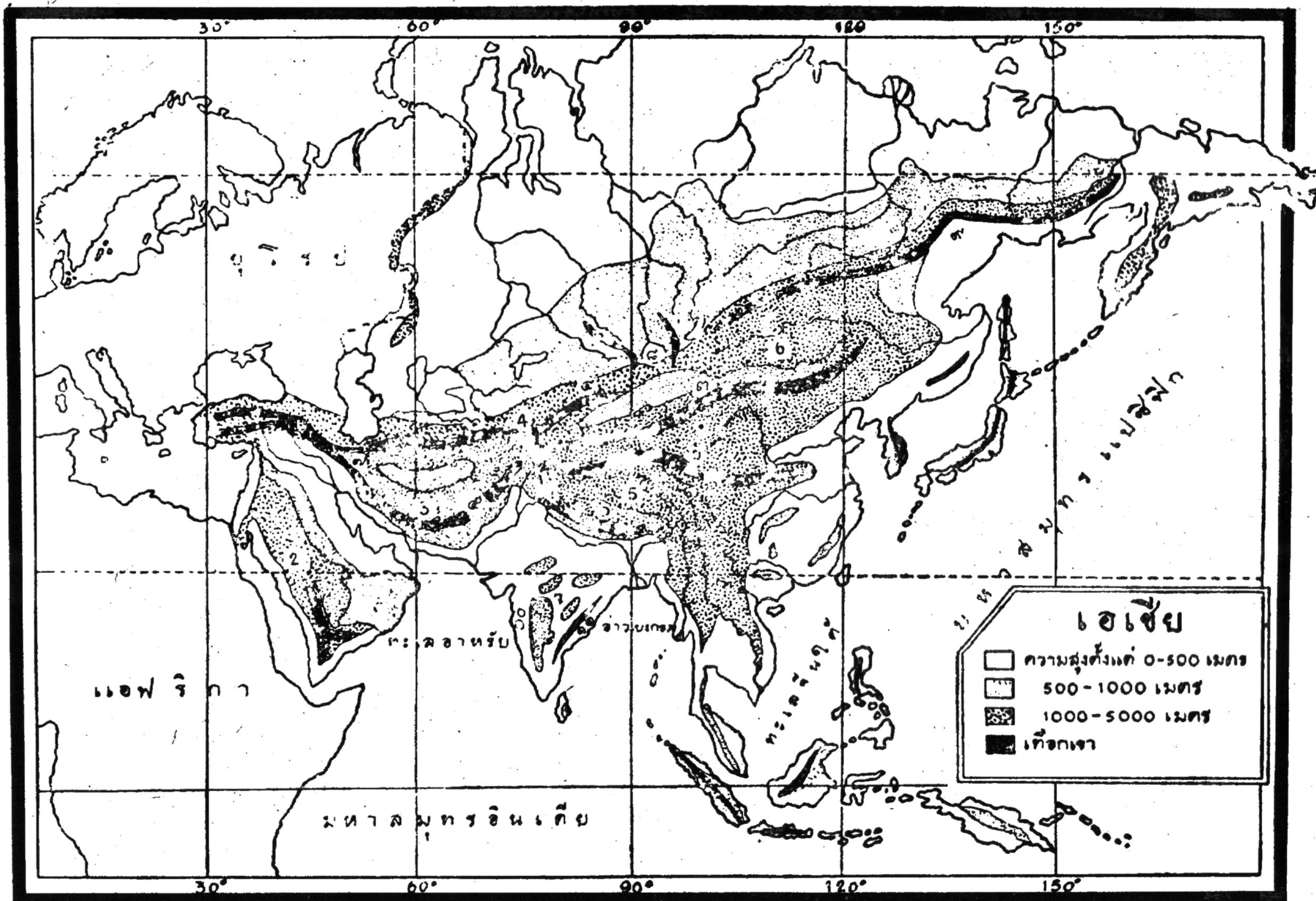
ก. เอเชียที่เป็นผืนแผ่นดินใหญ่

ในการศึกษาทวีปเอเชียจะขอแบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ หมายถึงตัวทวีปเอเชียแท้ ๆ และตอนที่ ๒ หมายถึงหมู่เกาะต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย อันประกอบด้วยหมู่เกาะอินโดนีเซีย และหมู่เกาะฟิลิปปิน (Philippines)

ในระหว่างทวีปเก่า ๓ ทวีป คือ ทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา ทวีปเอเชียเป็นทวีปที่มีความสำคัญมาก ทั้งในด้านขนาด เนื้อที่ และจำนวนประชากร

๑. **ที่ตั้งและขนาด** ทวีปเอเชียเป็นทวีปที่กว้างใหญ่ไพศาลมาก มีอาณาเขตตั้งแต่วงละติจูดขนาน ๐° หรืออิเควเตอร์ จนถึงวงละติจูดขนาน ๗๘° เหนือ (ถ้ารวมเอาเกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรอาร์กติกด้วย ถึงละติจูดขนาน ๘๓° เหนือ) ตั้งแต่ลองจิจูด ๒๕° ตะวันออก จนถึงลองจิจูด ๑๗๐° ตะวันตก มีขนาดเนื้อที่ประมาณเศษ ๑ ส่วน ๓ ของพื้นแผ่นดินทั้งหมดบนพื้นผิวโลก กล่าวคือมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๔ ล้านตารางกิโลเมตร ทิศเหนือจดมหาสมุทรอาร์กติก ทิศตะวันออกจดมหาสมุทรแปซิฟิก ทิศใต้จดมหาสมุทรอินเดียและทะเลแดง ทิศตะวันตกจดทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลดำ ติดต่อกับทวีปยุโรปโดยมีเทือกเขาโคเคซัส ทะเลแคสเปียน และเทือกเขาอูรัลกั้น

ทวีปเอเชียมีลักษณะเป็นแผ่นดินผืนใหญ่มาก จนกระทั่งอิทธิพลของน้ำทะเลไม่สามารถจะแทรกซึมเข้าไปถึงภายในใจกลางของทวีปได้ มีความกว้างจากเหนือสุด คือที่แหลมเชลิวสกิน ซึ่งอยู่ที่วงละติจูดขนานประมาณ ๗๘° เหนือ ถึงจุดใต้สุด คือที่แหลมโรมาเนีย ตรงปลายใต้สุดของคาบสมุทรมลายา ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับอิเควเตอร์ มีระยะทางประมาณถึง ๘,๕๐๐ กิโลเมตร และมีความยาวจากตะวันออกสุด คือที่แหลมเดสเนฟหรือเดสเนวา (Dezhneva) ตรงบริเวณช่องแคบเบริง ลองจิจูดประมาณ ๑๗๐° ตะวันตก ถึงจุดตะวันตกสุด คือที่แหลมบาบาหรือบาบาบูร์นู (Baba Burnu) ในคาบสมุทรอานาโตเลีย (Anatolia) ตรงลองจิจูดประมาณ ๒๖° ๑๐′ ตะวันออก มีระยะทางประมาณ ๑๐,๐๐๐ กิโลเมตร หรือประมาณเศษ ๑ ส่วน ๔ ของเส้นรอบวงของโลก

1. ที่ราบสูงอานาโตเลีย
2. ที่ราบสูงอาระเบีย
3. ที่ราบสูงอิหร่าน
4. ที่ราบสูงปามีร์
5. ที่ราบสูงทิเบต
6. ที่ราบสูงมองโกเลีย
7. ที่ราบสูงเดกกัน

๑. เทือกเขาหิมาลัย
๒. เทือกเขาคาราโครัม
๓. เทือกเขาอัลตินตาห์
๔. เทือกเขาเตียนชาน
๕. เทือกเขาซูลัยมัน
๖. เทือกเขาฮินดูกูช
๗. เทือกเขาเอลบูร์ส
๘. เทือกเขาอัลไต
๙. เทือกเขาสตาโนโวอิ
๑๐. เทือกเขาคาตส์ตะวันตก
๑๑. เทือกเขาคาตส์ตะวันออก

รูปที่ ๒ ธรรมชาติของทวีปเอเชีย

สภาพทางธรรมชาติ ทวีปเอเชียเป็นทวีปที่มีดินแดนอยู่ทางซีกโลกภาคเหนือเกือบทั้งหมด (ที่อยู่ทางใต้มีบางส่วนของอินโดนีเซีย) จึงมีพื้นที่อยู่ในเขตหนาวเหนือ อบอุ่นเหนือ และร้อนเหนือ (ร้อนใต้มีเล็กน้อย คือบางส่วนของอินโดนีเซีย) เป็นทวีปที่ติดต่อกับยุโรปและแอฟริกา แต่ภายหลังที่ได้ขุดคลองสุเอซแล้ว ทวีปแอฟริกาก็ได้ถูกตัดขาดออกจากทวีปเอเชีย เป็นทวีปที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ไม่สู้จะอำนวยนัก ทั้งนี้เพราะมีเทือกเขาสูงขวางกั้นกำบังลมทะเลที่จะพัดเข้าสู่ภายในทวีป ทำให้ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคเหนือของทวีปไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล อากาศแห้งแล้ง จึงอยู่ในสภาพที่ไม่สู้จะดีนักโดยทั่ว ๆ ไป แต่โดยที่ตั้งอยู่ใกล้กับทวีปอเมริกา มีช่องแคบเบริง ซึ่งกว้างเพียง ๙๐ กิโลเมตรคั่น และใกล้กับทวีปออสเตรเลีย จึงทำให้สภาพทางธรรมชาติของดินแดนทางภาคตะวันออกและภาคใต้ค่อยดีขึ้น

ลักษณะชายฝั่ง ลักษณะชายฝั่งของทวีปเอเชียเว้าแหว่งมาก แต่ก็ยังน้อยกว่าของทวีปยุโรป อุดมไปด้วยคาบสมุทร ซึ่งส่วนมากมีลักษณะกว้างใหญ่มาก ทำให้อิทธิพลของน้ำทะเลไม่สามารถจะแทรกซึมเข้าไปสู่ภายในของทวีปได้ มีอ่าว ทะเลภายใน และทะเลเปิด เรียงรายกันล้อมรอบ

ในเขตชายฝั่งมีเกาะเรียงรายกันอยู่เป็นจำนวนมากกว่าทวีปอื่น ๆ เกาะที่สำคัญคือ หมู่เกาะญี่ปุ่น เกาะฟอร์โมซา เกาะบอร์เนียว เกาะสุมาตรา เกาะชวา เกาะลังกา และเกาะไซปรัส

คลองสุเอซ (Suez Canal) คลองสุเอซเป็นคลองที่ขุดขึ้นตรงบริเวณคอคอดสุเอซ ซึ่งต่อเชื่อมทวีปเอเชียกับแอฟริกา เมื่อขุดคลองนี้แล้ว ทวีปแอฟริกาจึงถูกตัดขาดออกจากทวีปเอเชีย คลองนี้ต่อเชื่อมระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับทะเลแดง ขุดขึ้นเพื่อย่นระยะทางเดินเรือระหว่างยุโรปกับเอเชีย โดยไม่ต้องอ้อมปลายใต้สุดของแอฟริกา เริ่มดำเนินการขุดเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๙ โดยนายช่างวิศวกรชาวฝรั่งเศส ชื่อ เฟอร์ดินานด์เดอเลสเซปส์ (Ferdinand de Lesseps) แล้วเสร็จใช้การได้เมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๙ คลองนี้มีความยาวประมาณ ๑๖๙ กิโลเมตร กว้างระหว่าง ๖๐ ถึง ๑๐๐ เมตร มีความลึกเฉลี่ย ๘ เมตร การเดินทางผ่านคลองนี้ใช้เวลาประมาณ ๑๕ ชั่วโมง บริเวณปากคลองทางด้านทะเลแดงเป็นที่ตั้งเมืองสุเอซ ส่วนทางด้านทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นที่ตั้งเมืองปอร์ตเสด (Port Said) เดิมคลองสุเอซเป็นคลองเปิด เรือของชาติต่าง ๆ

แล่นผ่านไปมาได้ ทั้งในยามปรกติและยามสงคราม โดยเสียค่าธรรมเนียมผ่านคลองตามจำนวนน้ำหนักของเรือให้แก่บริษัทสากล ซึ่งอังกฤษเป็นผู้ถือหุ้นมากที่สุด ในปีหนึ่ง ๆ จะมีเรือแล่นผ่านไปมาไม่ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ ลำ ถ้าคิดเป็นน้ำหนักแล้วจะมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า ๓๓ ล้านตัน แต่ภายหลังวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๕๖ รัฐบาลอียิปต์ภายใต้การนำของประธานาธิบดีนัสเซอร์ ได้เข้ายึดครองคลองนี้ คลองสุเอซจึงเป็นของอียิปต์ตั้งแต่นั้นมา

กระแสน้ำ ชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำอุ่นแถบอิเควเตอร์ซึ่งแตกแยกขึ้นมาทางเหนือ และกลายเป็นกระแสน้ำอุ่นกุโรชิโว (Kuro Siwo) ส่วนชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำเย็นเบริงหรือโอยา–ชิโว (Oya Siwo) กระแสน้ำอุ่นกุโรชิโวกับกระแสน้ำเย็นโอยาชิโวจะพบกันแถบชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่เกาะญี่ปุ่น บริเวณหมู่เกาะคูริล และเนื่องจากกระแสน้ำอุ่นมีกำลังแรงมากกว่า จึงเบียดกระแสน้ำเย็นเข้าหาฝั่งทวีปเอเชีย ทางชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปเอเชียจึงมีอากาศหนาวเย็นกว่าที่ควรจะเป็น ชายฝั่งตะวันออกของหมู่เกาะญี่ปุ่นจะมีอากาศอบอุ่นกว่าทางชายฝั่งตะวันตก ทำให้มีปลาชุกชุมในเขตที่กระแสน้ำอุ่นและน้ำเย็นพบกัน

ในมหาสมุทรอินเดียมีกระแสน้ำซึ่งจะไหลไปตามทิศทางของลมมรสุม

เรื่องกระแสน้ำควรจะเขียนแผนที่สังเขปแสดงด้วย

๒. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ สิ่งซึ่งแสดงถึงลักษณะภูมิประเทศของทวีปเอเชีย คือความสูงของพื้นแผ่นดิน และอาณาเขตอันกว้างใหญ่ไพศาลของเขตภูเขา เต็มไปด้วยที่ราบสูง เทือกเขาต่าง ๆ มีลักษณะโค้งเหมือนส่วนหนึ่งของวงกลมขนานกันไปกับวงละติจูดขนาน ถ้าน้ำทะเลจะมีระดับสูงขึ้นมาอีกสัก ๑,๐๐๐ เมตร ในทวีปยุโรปจะคงเหลือพื้นแผ่นดินแท้ ๆ ตามภูเขาสูง ๆ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนทวีปเอเชียจะยังคงเหลือพื้นแผ่นดินไม่ต่ำกว่าเศษ ๑ ส่วน ๓ ของที่เป็นอยู่ในขณะนี้

ตอนกลางของทวีปเป็นเขตที่ราบสูงที่กว้างใหญ่ที่สุดและสูงที่สุดในโลก จนกระทั่งได้สมญาว่าเป็นหลังคาโลก ได้แก่ ที่ราบสูง ปามีร์ (Pamir) ทิเบต (Tibet) และมองโกเลีย คั่นโดยเทือกเขาคุนลุน ที่ราบสูงเหล่านี้มีเทือกเขาเป็นขอบเขต ทางใต้มีเทือกเขาคาราโครัม หิมาลัย ซึ่งเป็นเทือกเขาที่สูงที่สุดในโลก ยอดเขาเอเวอเรสต์

(Everest) มีความสูง ๒๙,๐๒๘ ฟุต* (ประมาณ ๘,๗๐๘.๔ เมตร) ส่วนทางด้านเหนือมีเทือกเขาเตียนชาน อัลไต ซายัน ยาโบลโนอิ ทางด้านตะวันออกมีเทือกเขาอินซาน และคินกัน ที่ราบสูงนี้จะค่อย ๆ แคบเข้าทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ และยาวตลอดไปจนถึงช่องแคบเบริง มีเทือกเขายาโบลโนอิ และเทือกเขาสตาโนโวอิทางด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ มีเทือกเขารองตลอดไปจนถึงริมฝั่งแปซิฟิก ส่วนทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีที่ราบสูงอิหร่าน ซึ่งมีเทือกเขาฮินดูกูชและเอลบูร์สเป็นขอบเขตทางด้านเหนือ มีเทือกเขาสุริสตาน และลาริสตานเป็นขอบเขตทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ที่ราบสูงอิหร่าน แม้จะค่อย ๆ สูงขึ้นทางภาคตะวันตก แต่ก็จะค่อย ๆ แคบเข้าด้วย และจะไปติดต่อกับที่ราบสูง อาร์เมเนีย (Armenia) ซึ่งมียอดเขาอารารัตที่สูงถึง ๕,๑๖๐ เมตร และไปติดต่อกับที่ราบสูงอานาโตเลีย โดยมีเทือกเขาตาอุรุสเป็นขอบเขต

ในคาบสมุทรอาระเบีย มีที่ราบสูงเนจด์ ส่วนในคาบสมุทรเดกกัน มีที่ราบสูงเดกกันซึ่งมีเทือกเขาฆาตส์ตะวันออกเป็นขอบเขตทางด้านตะวันออก และเทือกเขาฆาตส์ตะวันตกเป็นขอบเขตทางด้านตะวันตก ตรงอาณาเขตติดต่อกับทวีปยุโรป มีเทือกเขาโคเคซัสและเทือกเขาอูรัลคั่น

นอกจากนี้ในเขตริมฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นเขตที่หินยังไม่มั่นคงแข็งแรง จึงมีภูเขาซึ่งมีกำเนิดจากภูเขาไฟ ส่วนมากอยู่ใต้ทะเล จากคาบสมุทรคัมชัตกา ยาวไปตามหมู่เกาะคูริล ญี่ปุ่น และฟิลิปปินส์

รอบ ๆ ที่ราบสูงที่ได้กล่าวมานี้ ทางภาคเหนือมีที่ราบตูราน และไซบีเรีย ซึ่งมีความกว้างใหญ่เกือบเท่ากับทวีปยุโรป ทางภาคตะวันออกมีที่ราบของประเทศจีน (แม่น้ำฮวงโหและแยงซีเกียง) ทางใต้มีที่ราบลุ่มของแม่น้ำคงคา (Ganges) และสินธุ (Indus) ในอินเดีย ทางตะวันตกเฉียงใต้มีที่ราบลุ่มของแม่น้ำไทกริส (Tigris) และยูเฟรติส (Euphrates) ซึ่งแต่เดิมเคยมีชื่อว่าดินแดนเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia)

ในทวีปเอเชียมีทะเลสาบที่สำคัญ ๆ คือ **ทะเลสาบอารัล บัลคัช ไบกัล และลอป** ทะเลสาบเหล่านี้ตั้งเรียงรายกันอยู่ระหว่างเขตที่ราบสูงกับเขตที่ราบ

ลมที่พัด ลมประจำที่พัดผ่านทวีปเอเชียเกือบจะกล่าวได้ว่ามีทุกชนิด ทั้งนี้เพราะทวีปเอเชียมีดินแดนอยู่ในเขตอากาศเกือบทุกประเภทที่มีอยู่ ภาคใต้และภาคตะวันออก

* จาก Hammond's World Atlas, New York: C.S. Hammond and Company, 1961.

ตั้งแต่ปากแม่น้ำสินธุจนถึงปากแม่น้ำอามูร์ในเขตไซบีเรีย อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งในฤดูร้อนจะพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง ทำให้เกิดฝนตกชุก ส่วนในฤดูหนาวจะพัดจากภายในทวีปออกสู่ทะเล ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ตอนกลางของทวีป ระหว่างละติจูด ๓๕° ถึง ๔๐° เหนือ เป็นเขตความกดอากาศสูง เป็นเขตแอนติไซโคลน (Anti-Cyclone) คือเขตฮอร์สละติจูด (Horse Latitude) มีอากาศแห้งแล้ง เหนือเขตนี้ขึ้นไปเป็นเขตของลมประจำฝ่ายตะวันตก (Prevailing Westerly Winds) ซึ่งจะพัดจากภายในทวีปออกสู่มหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนภาคเหนือสุดของทวีปจะได้รับลมหนาวจากขั้วโลก

ในระหว่างที่มรสุมฤดูร้อนหรือมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะเปลี่ยนเป็นมรสุมฤดูหนาวหรือมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อมีลมข้าวเบาพัด หรือในทำนองตรงกันข้ามเมื่อมรสุมฤดูหนาวจะเปลี่ยนเป็นมรสุมฤดูร้อน เมื่อมีลมตะเภาพัด มักจะเกิดลมพายุหมุน (Cyclone) ขึ้นในทะเลจีนและในอ่าวเบงกอล พายุหมุนที่เกิดขึ้นในทะเลจีนเรียกว่า ลมไต้ฝุ่น (Typhoon) ส่วนที่เกิดขึ้นในอ่าวเบงกอลเรียกว่า **ลมไซโคลน** ลมพายุหมุนนี้มีความร้ายแรงทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากมาย เพราะความเร็วของลมที่พัดอาจถึง ๑๐๐ ไมล์เศษต่อชั่วโมง ในปีหนึ่ง ๆ อาจเกิดขึ้นหลายลูกด้วยกัน ถ้าความเร็วของลมไม่เกิน ๓๓ ไมล์ทะเล*ต่อชั่วโมง หรือที่ชาวเรือเรียกว่า ๓๓ นอต มีชื่อเรียกว่า ดีเปรสชัน (Depression) ได้แก่พายุหมุนซึ่งกำลังจะก่อตัวขึ้นหรือกำลังจะสลายตัว ถ้าความเร็วของลมมากกว่า ๓๓ ไมล์ทะเลต่อชั่วโมง แต่ไม่เกิน ๖๓ ไมล์ทะเล เรียกว่า พายุโซนร้อน (Tropical Storm) แต่ถ้าความเร็วของลมมากกว่า ๖๓ ไมล์ทะเลต่อชั่วโมงขึ้นไป เรียกว่า ไซโคลน

ลักษณะฝนที่ตก สำหรับปริมาณของน้ำฝนที่ตกในปีหนึ่งนั้นแตกต่างกันมากในดินแดนต่าง ๆ ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ลมประจำที่พัดผ่านและความสูงต่ำของพื้นที่ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคตะวันออก จากปากแม่น้ำสินธุในปากีสถาน จนถึงปากแม่น้ำอามูร์ในไซบีเรีย ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ในฤดูร้อนจะพัดจากมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนเข้าหาฝั่ง ทำให้มีฝนตกชุก ส่วนในฤดูหนาวลมมรสุมจะพัดจากภายในทวีปออกสู่ทะเล จึงเป็นลมที่แห้งแล้ง ไม่ทำให้เกิดฝน เว้นแต่ภาคใต้ของไทย สหพันธ์มาเลเซีย และหมู่เกาะต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเท่านั้น ที่ฝนจะตกในฤดูนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะมรสุมฤดูหนาวจะพัดผ่านอ่าวไทยลงไปจึงนำฝนไปตกด้วย เขต

---

* ไมล์ทะเล มีระยะทางราว ๑,๘๕๓ เมตร (ประมาณ ๖,๐๘๐ ฟุต)

* ไมล์บก มีระยะทางราว ๑,๖๐๙ เมตร (ประมาณ ๕,๒๘๐ ฟุต)

มรสุมเป็นเขตที่ฝนตกมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ในแคว้นอัสสัมของอินเดีย ที่เมืองเชร์-ราปุนจิ ซึ่งตั้งอยู่ทางไหล่เขาด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเทือกเขาหิมาลัย ในปีหนึ่งฝนจะตกลงมามากกว่า ๔๐๐ นิ้ว ส่วนภาคอื่น ๆ ของทวีป นอกจากริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์-เรเนียนแล้ว บางตอนฝนจะแล้งมาก เป็นเขตทุ่งหญ้าและทะเลทราย มีทะเลทรายอาหรับ ซีเรีย อิหร่าน ตูราน และโกบีในมองโกเลีย

ภูมิอากาศ จากที่ตั้งของทวีป คือตั้งแต่ละติจูด ๐° ถึง ๗๘° เหนือ จะเห็นได้ว่า ทวีปเอเชียมีดินแดนอยู่ในเขตอากาศต่าง ๆ ของโลกทุกชนิด ทั้งในเขตร้อน เขตอบอุ่น และเขตหนาว จึงเป็นเหตุทำให้เป็นทวีปที่มีภูมิอากาศหลายประเภทต่าง ๆ กัน จากลักษณะภูมิประเทศและขนาดเนื้อที่ของทวีป จะเห็นได้ว่านอกจากทางภาคใต้และภาคตะวันออกแล้ว ดินแดนภาคอื่น ๆ จะต้องมีภูมิอากาศประเภทภาคพื้นทวีป ทั้งนี้เพราะมีเทือกเขาที่สูงตั้งกำบังลมทะเลโดยรอบ ทำให้อิทธิพลของทะเลไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปถึงภายในทวีปได้ ทางภาคเหนือของทวีปไม่มีภูเขาที่จะสกัดกั้นลมหนาวที่พัดมาจากขั้วโลก จึงมีอากาศหนาวจัดมาก มีฤดูหนาวที่ยืดยาว อุณหภูมิของอากาศลดลงต่ำมาก ที่เมืองเวอร์-โคยันสก์ (Verkhoyansk) ในไซบีเรีย ถึง –๖๓° เซนติเกรด มีฤดูร้อนที่สั้น และมีอุณหภูมิของอากาศสูง ที่เมืองเนอร์ชินสก์ (Nertchinsk) ถึง ๒๓° เซนติเกรด ส่วนดินแดนทางภาคกลาง ซึ่งอยู่ในเขตอบอุ่นและไม่ได้รับอิทธิพลจากทะเล จะมีภูมิอากาศประเภทภาคพื้นทวีป คือมีอุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยระหว่างกลางวันและกลางคืน ระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวแตกต่างกันมาก ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเล ทางภาคตะวันออกคือริมฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก จะมีภูมิอากาศประเภทแถบมรสุมอบอุ่น ส่วนภาคตะวันตกซึ่งอยู่ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน จะมีภูมิอากาศประเภทแถบเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนดินแดนทางภาคใต้ของทวีป ตั้งอยู่ในเขตร้อนและใกล้ทะเลจะมีภูมิอากาศประเภทแถบมรสุมร้อน มีอุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยประจำปีสูงตลอดปี ในเขตทรอปิกที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล และมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง เช่น อาหรับ จะมีภูมิอากาศประเภทแถบทะเลทรายร้อน ส่วนในเขตฮอร์สละติจูดที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล และมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง เช่น มองโกเลีย ก็จะมีภูมิอากาศประเภทแถบทะเลทรายอบอุ่น

สำหรับคาบสมุทรมลายา และบรรดาหมู่เกาะต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ได้แก่ ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย มรสุมทั้ง ๒ ฤดูนำฝนมาตกตลอดปี ทั้งอยู่ใกล้อิเควเตอร์อีกด้วยจึงมีภูมิอากาศประเภทอิเควเตอร์

ในบริเวณที่ราบต่ำน้ำขังต่าง ๆ ในเขตร้อน เช่น แถบปากแม่น้ำ จะเป็นเขตที่มีความไข้ชุกชุม เช่น ไข้มาลาเรีย เป็นต้น

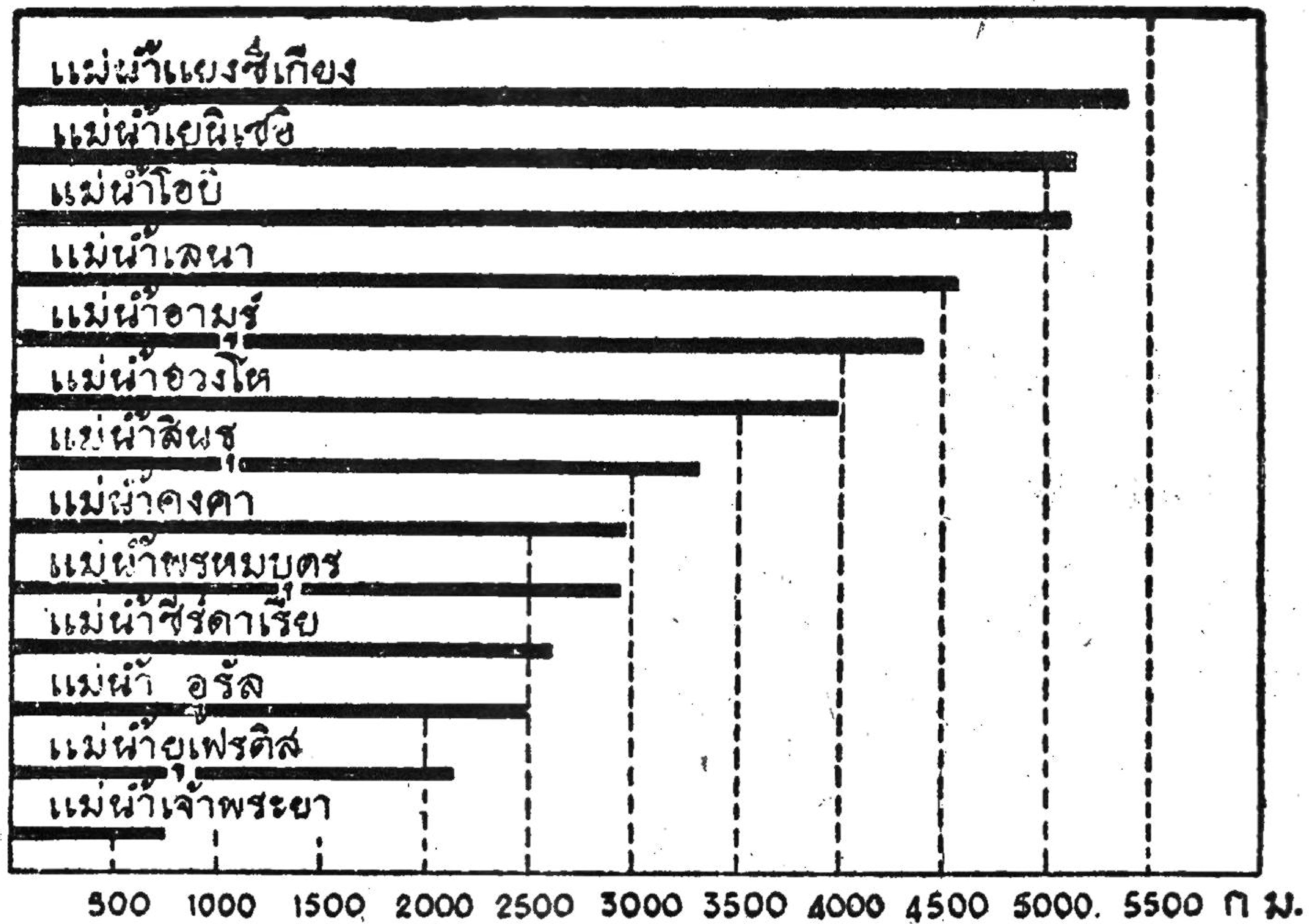
ทางน้ำ แม่น้ำสายต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย เว้นไว้แต่ทางภาคตะวันตกเท่านั้น เป็นแม่น้ำที่กว้างใหญ่ และมีความยาวมาก มีเป็นจำนวนมากสาย ตรงปากแม่น้ำส่วนมากมีดินดอนสามเหลี่ยมหรือเดลตา ที่ราบสูงที่สูงที่สุดและกว้างใหญ่ที่สุดทางภาคกลางของทวีปเปรียบประดุจที่เก็บน้ำของเอเชีย เพราะบริเวณที่ราบสูงนี้เป็นที่ตั้งของลำน้ำแข็ง (Glaciers) มหึมา จึงเป็นที่เกิดของแม่น้ำสายต่าง ๆ ที่ไหลไปรอบด้าน ทางตะวันตกมีแม่น้ำซีร์ดาเรีย และ อามูดาเรีย ซึ่งไหลลงสู่ทะเลสาบอารัล (Aral) ที่ไหลขึ้นไปทางเหนือลงสู่มหาสมุทรอาร์กติก มีแม่น้ำโอบิ และ อิร์ติช (Irtish) แม่น้ำเยนิเซอิกับ อังการา ซึ่งไหลมาจากทะเลสาบไบกัล และแม่น้ำ เลนา ที่ไหลไปทางตะวันออกไหลลงสู่มหาสมุทรแปซิฟิกมีแม่น้ำ อามูร์ ฮวงโห หรือแม่น้ำเหลือง แยงซีเกียงหรือแม่น้ำน้ำเงิน และแม่น้ำซีเกียง ที่ไหลลงมาทางใต้ลงสู่ทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย มีแม่น้ำโขง (Mekong) สาละวิน อิระวดี ซึ่งไหลลงสู่อ่าวมะตะบัน แม่น้ำคงคา และ พรหมบุตร ซึ่งไหลลงสู่อ่าวเบงกอล แม่น้ำสินธุ ไหลลงสู่ทะเลอาหรับ

แม่น้ำที่สำคัญ ๆ ของทวีปที่ไม่ได้ไหลมาจากที่ราบสูงภาคกลาง มีอยู่เพียงสองสายเท่านั้น คือ แม่น้ำไทกริส และ ยูเฟรติส ซึ่งก่อนที่แม่น้ำทั้ง ๒ นี้จะไหลลงสู่อ่าวเปอร์เซีย ได้ไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำสายเดียว และมีชื่อว่า ชัตเอลอาหรับ แม่น้ำทั้ง ๒ สายนี้ไหลมาจากที่ราบสูงอานาโตเลีย

ในระหว่างแม่น้ำสายต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้ มีแม่น้ำหลายสายที่เคยมีอิทธิพลและยังคงมีอยู่จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ แม่น้ำต่าง ๆ ทางภาคเหนือแม้ในปีหนึ่งน้ำในแม่น้ำจะกลายเป็นน้ำแข็งเป็นเวลาหลายเดือน ก็ยังช่วยในการตั้งถิ่นฐานของพวกรุสเซียเป็นอันมาก ความอุดมสมบูรณ์ของประเทศจีนก็เนื่องมาจากแม่น้ำฮวงโห

ของแยงซีเกียง อินเดียจากแม่น้ำคงคา ปากีสถานจากแม่น้ำสินธุ เมโสโปเตเมียหรืออิรักเดี๋ยวนี้จากแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส เป็นต้น

ความสำคัญของแม่น้ำสายต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก แม่น้ำอามูดาเรีย และ ซีร์ดาเรีย ใช้ได้เฉพาะในการกสิกรรมเท่านั้น ส่วนแม่น้ำที่ไหลขึ้นไปทาง

เหนือ ไหลลงสู่ทะเลที่เกือบจะไม่มีค่าในทางเศรษฐกิจเลย ทั้งในฤดูกาลที่น้ำแข็งละลายจะละลายจากต้นแม่น้ำก่อน เมื่อไหลลงสู่ปากน้ำซึ่งยังมีน้ำแข็งอยู่จะเป็นเสมือนทำนบกั้นน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วม แม่น้ำเหล่านี้มีความสำคัญเฉพาะในทางประมงในฤดูร้อนเท่านั้น สำหรับแม่น้ำที่ไหลไปทางตะวันออก แม่น้ำอามูร์ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ดีมาก แต่น้ำในแม่น้ำนี้จะกลายเป็นน้ำแข็งเสียตั้ง ๓—๔ เดือนในปีหนึ่ง แม่น้ำ ฮวงโห ในบางครั้งจะมีน้ำท่วม อันเป็นเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและชีวิตมนุษย์อย่างมากมาย จึงได้ชื่อว่า แม่น้ำวิปโยค (China's Sorrow) แม่น้ำแยงซีเกียง ใช้เดินเรือได้จนกระทั่งถึง ๑,๐๐๐ กิโลเมตรขึ้นไปจากปากแม่น้ำ เป็นเส้นทางคมนาคมทางลำแม่น้ำที่ดีที่สุดสายหนึ่งของโลก ส่วนแม่น้ำในคาบสมุทรอินโดจีน เช่น แม่น้ำอิระวดี แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ปริมาณของน้ำในลำแม่น้ำจึงไม่สม่ำเสมอกัน ทางต้นแม่น้ำจะมีแก่งและน้ำตกคั่นเป็นตอน ๆ แม่น้ำคงคาเป็นแม่น้ำที่มีแควมาก จึงมี

ปริมาณของน้ำมากอยู่เสมอ ส่วน แม่น้ำสินธุ ตอนต้นแม่น้ำเป็นแม่น้ำในเขตภูเขา กระแสน้ำไหลเชี่ยว ตอนปลายแม่น้ำไหลผ่านทะเลทรายจึงมีน้ำน้อย แม่น้ำไทกริส ได้รับน้ำจากแควต่าง ๆ มากกว่า แม่น้ำยูเฟรติส ซึ่งไหลผ่านทะเลทราย จึงใช้ประโยชน์ในการเดินเรือได้ดีกว่า

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

การกสิกรรม โดยที่พืชพรรณธัญญาหารต่าง ๆ ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของภูมิอากาศ คืออุณหภูมิของอากาศและจำนวนน้ำฝนที่ตก เมื่อทวีปเอเชียมีภูมิอากาศเกือบทุกชนิด จึงมีพืชพรรณไม้หลายอย่าง ทางภาคเหนือสุดของทวีป ซึ่งอากาศหนาวจัด พื้นแผ่นดินจะปกคลุมไปด้วยหิมะและน้ำแข็งเป็นเวลากว่าครึ่งปี เมื่อน้ำแข็งและหิมะละลายในฤดูร้อน พื้นแผ่นดินจะชื้นแฉะ มีต้นหญ้าเล็ก ๆ และตะไคร่น้ำขึ้นโดยทั่ว ๆ ไป เป็นเขตทุนดรา (Tundra) ทางภาคกลางและภาคตะวันตก ซึ่งเป็นเขตที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ลมที่พัดผ่านเป็นลมที่แห้งแล้ง ไม่ทำให้เกิดฝนตก จึงเป็นเขตสเตปส์และทะเลทราย นอกจากในเขตที่สามารถทำการขุดคลองทดน้ำได้ จึงจะมีการเพาะปลูกบ้าง ดินแดนทางริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนจะมีการกสิกรรมเช่นเดียวกับในเขตเมดิเตอร์-เรเนียนของยุโรป ในอาหรับมีการปลูกอินทผลัมและกาแฟ ส่วนดินแดนที่ทำการกสิกรรมอย่างแท้จริงคือดินแดนในเขตมรสุม โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มของแม่น้ำต่าง ๆ มีการปลูกข้าวเจ้า ข้าวสาลี ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ ชา กาแฟ กล้วย อ้อย เครื่องเทศ ฝ้าย ป่าน และปอ

การป่าไม้ ภาคใต้สุดของทวีป เช่น ภาคใต้ของไทยและในสหพันธ์มาเลเซีย ซึ่งมีฝนตกชุกตลอดปีจนเป็นป่าดิบ (Evergreen forest) บริเวณนี้จะมีการทำสวนยาง ส่วนในเขตมรสุมจะเป็นป่าสูง หรือที่เรียกว่าป่าไม้แถบมรสุม อุดมไปด้วยไม้เบญจพรรณ ที่สำคัญมีไม้สัก ไม้เต็ง ไม้รัง และไม้ตะแบก นอกจากนี้มีไม้ไผ่ เป็นต้น ในเขตอบอุ่นบริเวณไหล่เขามีป่าไม้ผลัดใบ (Deciduous forest) และป่าไม้ไม่ผลัดใบ (Coniferous forest)

การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เป็นผลิตผลอย่างเดียวของเขตสเตปส์ (อาหรับ อิหร่าน เตอร์กิสถาน มองโกเลีย) มีการเลี้ยงอูฐ (อูฐในเอเชียภาคกลางมี ๒ โหนก

ขนยาว ผิดกับอูฐในอาหรับและแอฟริกา ซึ่งมีโหนกเดียวและขนสั้น) แพะ แกะ ม้า และจามรี (วัว Yak ในทิเบต) ส่วนกวางเรนเดียร์มีเลี้ยงกันในเขตทุนดราของไซบีเรีย

ในอินเดีย พม่า ไทย ลาว และเขมร มีการเลี้ยงช้าง (ในเขตป่าไม้) แพะ แกะ วัว ควาย เป็ด และไก่ ในประเทศจีนและญี่ปุ่นมีการเลี้ยงไหมมากที่สุดในโลก

ดินแดนทางภาคกลาง ภาคตะวันตก และในเขตป่าสูง เป็นที่อาศัยของสัตว์เป็นจำนวนมากทั้งปริมาณและชนิด มีช้าง (ช้างเอเชียมีรูปร่างผิดกับช้างแอฟริกาโดยมีศีรษะใหญ่ หูเล็ก ทั้งมีความเฉลียวฉลาด และสามารถเลี้ยงให้เชื่องได้ง่ายกว่าช้างแอฟริกา) สิงโต (ในอาหรับ) เสือ เสือดาว แรด กวางชนิดต่าง ๆ ลิง งู และนกหลายพันธุ์ ในลำแม่น้ำมีจระเข้ เป็นต้น

การล่าสัตว์ การล่าสัตว์ที่แท้จริงนั้น กระทำกันเฉพาะในดินแดนทางภาคเหนือ มีการล่าสัตว์ประเภทขนยาว เช่น หมีขาว สุนัขจิ้งจอก สุนัขป่า ในเขตริมฝั่งทะเลมีการล่าแมวน้ำและช้างน้ำ (Walrus)

ในเขตป่าสูง ซึ่งอุดมไปด้วยสัตว์ป่าหลายชนิด แม้จะมีการล่าสัตว์บ้างก็กระทำกันในทำนองเป็นกีฬาประเภทหนึ่งเท่านั้น หาได้กระทำกันเป็นอาชีพอย่างแท้จริงไม่

การประมง การประมงเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชากรในเขตริมฝั่งทะเล ตั้งแต่อ่าวเบงกอลจนถึงทะเลเบริง และที่สำคัญที่สุดก็คือบริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่เกาะญี่ปุ่น นอกจากนี้มีในแถบอ่าวไทยและทะเลจีน

สำหรับการงมไข่มุกกระทำกันมากในเขตเกาะลังกา ในอ่าวเปอร์เซียและทะเลแดง ส่วนในแถบชายฝั่งทะเลของญี่ปุ่นมีการเลี้ยงไข่มุกและการงมฟองน้ำ

การอุตสาหกรรม แม้ว่าทวีปเอเชียจะเป็นทวีปที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยวัตถุดิบหลายชนิด แต่การอุตสาหกรรมยังนับว่าล้าหลังกว่าทวีปยุโรปและอเมริกา มีประเทศญี่ปุ่นเพียงประเทศเดียวที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง นอกจากนี้เป็นแต่เพียงอุตสาหกรรมพื้นเมือง ญี่ปุ่นและจีนมีอุตสาหกรรมทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย และเครื่องเคลือบดินเผา อินเดียมีอุตสาหกรรมทอผ้าฝ้าย อิหร่านมีอุตสาหกรรมทำพรม

สำหรับวัตถุแร่ธาตุ เอเชียนับว่าเป็นทวีปที่มีทรัพยากรใต้ดินมาก มีทองคำ เงิน ทองแดง เหล็ก และถ่านหิน ในไซบีเรีย จีน ญี่ปุ่นและอินเดีย น้ำมันมีในแถบเทือก

เราโคเครสั และในตะวันออกกลาง ดีบุกมีในแถบเทือกเขาในคาบสมุทรมลายา เพชรพลอยมีในไซบีเรีย เตอร์กิสถาน อินเดีย อิหร่าน และในคาบสมุทรอินโดจีน

๔. **การคมนาคม** การคมนาคมติดต่อภายในทวีปยังนับว่ามีน้อย สำหรับการคมนาคมทางเรือตามลำแม่น้ำก็มีอยู่เฉพาะในลำแม่น้ำนั้น ๆ หาได้มีการขุดคลองต่อเชื่อมกันโดยทั่วไป ไม่เหมือนในยุโรปหรืออเมริกา แม่น้ำที่สำคัญ ๆ ที่ใช้เดินเรือได้ มีแม่น้ำยูเฟรติส ไทกริส คงคา และสินธุ ตอนปลายของแม่น้ำสายต่าง ๆ ในคาบสมุทรอินโดจีน แม่น้ำซีเกียง แยงซีเกียง ฮวงโห และอามูร์

การคมนาคมทางบกนับว่าอยู่ในขั้นที่กำลังเจริญก้าวหน้า แต่ก็มีหนาแน่นเฉพาะในเขตที่เจริญแล้วเท่านั้น มีเส้นทางรถไฟยาวทั้งหมดไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเส้นทางรถไฟทั้งหมดในทวีปยุโรป ในเขตสเตปส์และทะเลทรายมีแต่ทางคาราวาน ทางภาคเหนือสุดของทวีปการขนส่งใช้เลื่อนเทียมด้วยกวางเรนเดียร์หรือสุนัขลากไปบนน้ำแข็งหรือหิมะ ในทิเบตใช้บรรทุกบนหลังจามรี ในเขตสเตปส์และทะเลทรายใช้บรรทุกบนหลังอูฐ ในอินเดีย พม่า ไทย ลาว เขมร สหพันธ์มาเลเซียใช้เกวียนเทียมด้วยวัวหรือควาย หรือใช้บรรทุกบนหลังช้าง

สำหรับการคมนาคมทางอากาศนับว่าเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น มีสายการบินติดต่อภายในทวีประหว่างประเทศที่เจริญแล้วต่าง ๆ เช่น อินเดีย ปากีสถาน พม่า ไทย สหพันธ์มาเลเซีย สาธารณรัฐจีน และญี่ปุ่น เป็นต้น

การคมนาคมติดต่อระหว่างทวีป เอเชียติดต่อกับยุโรปได้ ๓ ทาง คือ ทางบก (รถไฟ) ทางเรือ และทางอากาศ

ทางบก มีทางรถไฟที่สำคัญ ๓ สาย คือ

๑. **สายทรานส์ไซบีเรียน (Trans Siberian)** เป็นทางรถไฟที่ยาวที่สุดในโลก มีความยาวประมาณ ๕,๙๗๑ ไมล์ เริ่มสร้างเมื่อ ค.ศ. ๑๘๙๑ และแล้วเสร็จเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๕ สร้างขึ้นเพื่อต่อเชื่อมระหว่างกรุงมอสโก นครหลวงของรุสเซีย กับมหาสมุทรแปซิฟิก ที่เมืองวลาดิวอสต๊อค ทางรถไฟสายนี้ตัดผ่านเทือกเขาอูรัลเข้าไปในไซบีเรีย ผ่านเมืองเชลิอาบินสค์ ออมสค์ ตอมสค์ อิร์คุตสค์ ไปสิ้นสุดที่วลาดิวอสต๊อค มีทางรถไฟจากปักกิ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านมองโกเลียและแมนจูเรียเข้าไปต่อ

เชื่อมด้วยที่เมืองฮาร์บิน จากปั๊กกิ่งถึงมอสโกใช้เวลาเดินทางโดยทางรถไฟสายนี้ประมาณ ๑๐ วัน

๒. สายทรานส์แคสเปี่ยน (Trans Caspian) เป็นทางรถไฟที่ต่อเชื่อมระหว่างรุสเซียกับแคว้นเตอร์กิสถานตะวันตก ออกจากกรุงมอสโกมายังเมืองบาคู ริมฝั่งตะวันตกของทะเลแคสเบี่ยน ต่อจากนี้จะมีเรือรับข้ามทะเลแคสเบี่ยนมายังเมืองครัสโน–วอดสค์ และมีทางรถไฟต่อไปถึงเมืองแทชเคนต์ในแคว้นเตอร์กิสถานตะวันตก ซึ่งอาจติดต่อเข้าไปในอัฟกานิสถานได้

๓. สายทรานส์โคเคซัส (Trans Caucasus) เป็นทางรถไฟต่อเชื่อมระหว่างรุสเซียกับตะวันออกกลาง มีความสำคัญในการขนส่งน้ำมัน ออกจากกรุงมอสโกผ่านเมืองบาคู อ้อมเทือกเขาโคเคซัสไปยังเมืองบาตูมี ริมฝั่งทะเลดำ

การคมนาคมทางเรือ เอเชียติดต่อกับยุโรปโดยผ่านคลองสุเอซ จากโยโกฮามาในญี่ปุ่น ผ่านเซี่ยงไฮ้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ฮ่องกงของอังกฤษ ไซ่ง่อนของเวียดนามใต้ สิงคโปร์ โคลัมโบของศรีลังกา เอเดน สุเอซและปอร์ตเสดของอียิปต์ เข้าสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปยังเมืองท่าเนเปิ้ลส์ของอิตาลี และต่อไปยังเมืองท่าอื่น ๆ ของยุโรป

การคมนาคมทางอากาศ การคมนาคมทางอากาศนับว่ากำลังเจริญยิ่งขึ้น มีบริษัทการบินหลายบริษัทที่มีสายการบินเดินติดต่อภายในทวีป และระหว่างทวีป ที่สำคัญ ๆ มี บริษัท บี. โอ. เอ. ซี. (British Overseas Airways Corporation) ของอังกฤษ บริษัทแพนแอม (Pan American World Airways) ของสหรัฐอเมริกา บริษัท เค. แอล. เอม. (K.L.M. หรือ Royal Dutch Airlines) ของเนเธอร์แลนด์ เอส. เอ. เอส. (Scandinavian Air System) ของประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย บริษัทสวิสแอร์ (Swiss Air) ของสวิส เป็นต้น มีท่าอากาศยานที่สำคัญ ๆ เช่น ดอนเมือง (กรุงเทพมหานคร) ของประเทศไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสายการบินในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ย่างกุ้งของพม่า นิวเดลฮีของอินเดีย การาจีของปากีสถาน แบกแดดของอิรัก ไปยังอิสตันบูลของตุรกีบนฝั่งยุโรป

เอเชียติดต่อกับออสเตรเลียได้ ๒ ทาง คือ ทางเรือและทางอากาศ

ทางเรือ จากสิงคโปร์ผ่านจาการ์ตา ไปยังซิดนีย์และเมลเบอร์นของออสเตรเลีย จนถึงเวลลิงตันของนิวซีแลนด์

ทางอากาศ จากดอนเมืองผ่านสิงคโปร์ จาการ์ตา ไปยังซิดนีย์ หรือผ่านสิงคโปร์ ไปยังซิดนีย์ จนถึงเวลลิงตัน ของนิวซีแลนด์

เอเชียติดต่อกับแอฟริกาได้โดยทางเรือและทางอากาศ คือ จากบอมเบย์ของอินเดียไปยังมอมบาซาในแซนซีบาร์ หรือจากโคลัมโบในศรีลังกาไปยังเคปเทาน์ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

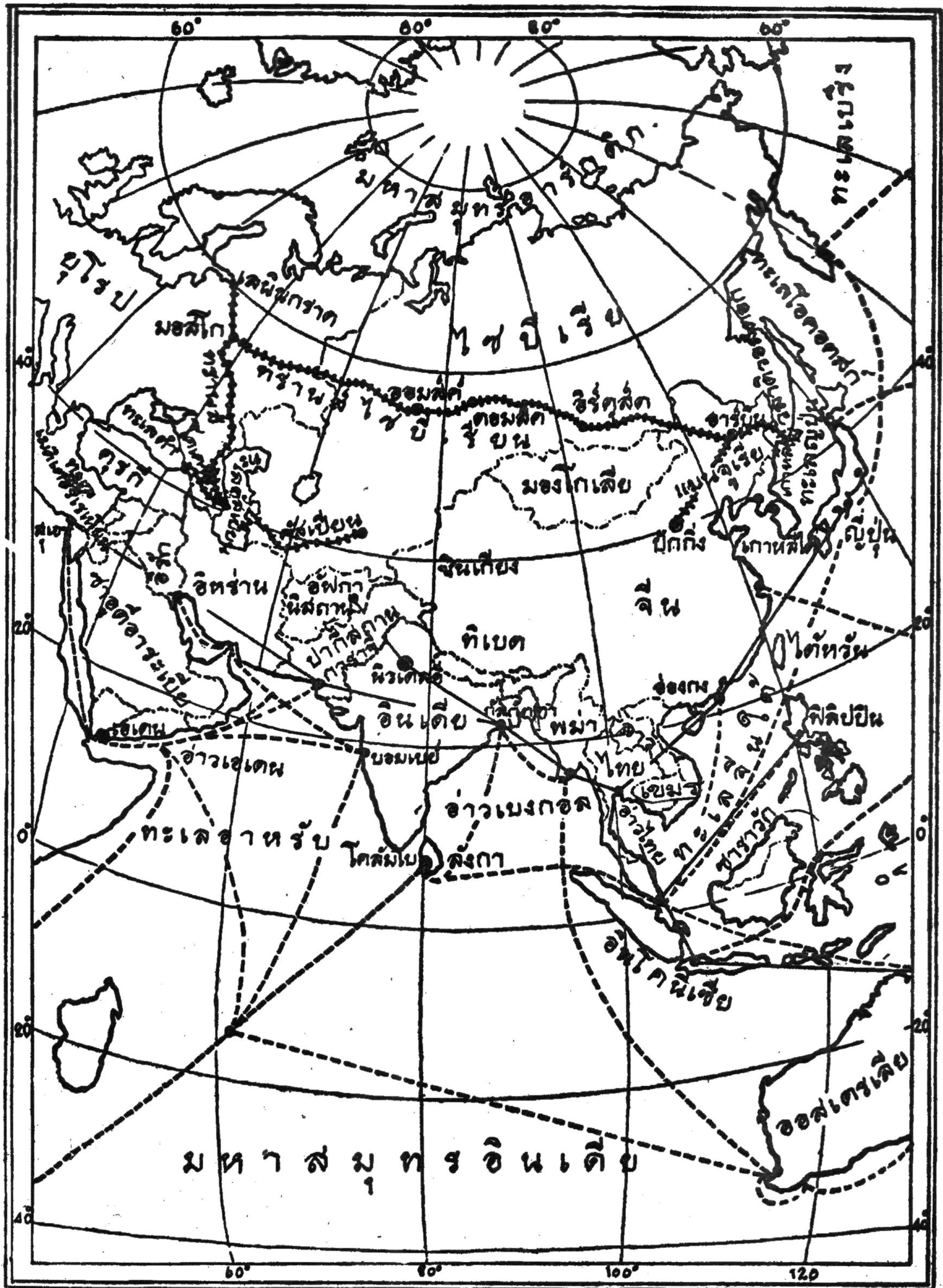
เอเชียติดต่อกับอเมริกาได้ ๒ ทาง คือ ทางเรือและทางอากาศ

ทางเรือ โดยทางเรืออาจไปได้ ๒ ทาง คือทางตะวันออกและทางตะวันออกเฉียงเหนือ ทางตะวันออกจากไซ่ง่อน ผ่านมะนิลาของฟิลิปปินส์ เกาะกวม เวกโฮโนลูลูในฮาวายของสหรัฐอเมริกา จนถึงซานฟรานซิสโก ส่วนอีกสายหนึ่งจากโยโกฮามาของญี่ปุ่น ผ่านโฮโนลูลูไปยังซานฟรานซิสโก

ทางอากาศ สายการบินที่ติดต่อระหว่างเอเชียกับอเมริกาก็แบ่งออกเป็น ๒ สาย เช่นเดียวกับสายการเดินเรือ (ดูรูปที่ ๔) และยังติดต่อไปทางตะวันตกโดยผ่านทวีปยุโรป และบินข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกตรงไปยังฝั่งตะวันออกของทวีปอเมริกาเหนือ

การพาณิชย์ สินค้าต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นในทวีปเอเชียและส่งออกไปขายยังทวีปอื่นส่วนมากเป็นจำพวกเครื่องบริโภคและวัตถุดิบต่าง ๆ ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวชนิดอื่น ๆ กาแฟ ชา น้ำตาล เครื่องเทศ สำหรับวัตถุดิบมี ยางพารา ฝ้ายดิบ ไหม ปอ ป่าน ขนสัตว์ หนังสัตว์ เนื้อมะพร้าวตากแห้ง (Copra) ส่วนแร่ธาตุมี ทองคำ เงิน ดีบุก ทองแดง นอกจากนี้มีไข่มุก เพชรพลอยมีค่า วัตถุสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรม มีผ้าฝ้าย ผ้าไหม พรม และเครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น

เมื่อก่อนสงความโลกครั้งที่ ๒ ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการอุตสาหกรรมเจริญมาก จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่แท้จริงของทวีปเอเชียเพียงประเทศเดียว ผลิตสินค้าสำเร็จรูปต่าง ๆ ออกสู่ตลาดค้าโลก แข่งขันกับสินค้าของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกา และโดยที่สินค้าของญี่ปุ่นมีราคาถูก แม้จะมีคุณภาพไม่ดีเท่าเทียมกับของประเทศอื่นในยุโรปและอเมริกาก็ตาม จึงมีผู้นิยมใช้กันแพร่หลายมากโดยทั่วไป ครั้น

รูปที่ ๔ เส้นทางคมนาคมของทวีปเอเชีย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งญี่ปุ่นเป็นฝ่ายแพ้สงคราม การอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นจึงต้องหยุดชะงักลงชั่วคราว การพาณิชย์จึงตกต่ำลงด้วย แต่ในปัจจุบันนี้ญี่ปุ่นได้ฟื้นตัวขึ้นอีกแล้ว และเจริญรุดหน้ายิ่งไปกว่าเดิมเสียอีก ญี่ปุ่นมีชื่อเสียงในด้านการผลิตสินค้าประเภทกระจกเลนส์ เครื่องไฟฟ้า เครื่องจักร และเครื่องยนต์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และรถยนต์ เป็นต้น

ในขณะนี้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียต้องซื้อสินค้าต่าง ๆ จากญี่ปุ่นและประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปและอเมริกา เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น มีจำพวกผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องเหล็กและเหล็กกล้า ได้แก่ เครื่องอุปกรณ์การรถไฟ รถราง รถยนต์ เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า และอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้มีเครื่องแก้ว กระจก กระจกเลนส์ เครื่องเคมีภัณฑ์ และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ

เมืองท่าตลาดค้า เมืองท่าตลาดค้าสำคัญ ๆ ของทวีปบนฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก มี**โยโกฮามา**ของญี่ปุ่น (วัตถุสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรมหนัก) **เซี่ยงไฮ้**ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (ผ้าไหม ชา เครื่องเคลือบดินเผา) **กวางตุ้ง**ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (ผ้าไหม ชา) **ฮ่องกง**ของอังกฤษ เป็นเมืองท่าเปิด **ไซ่ง่อน**ของเวียดนามใต้ (ข้าว) **กรุงเทพมหานคร**ของไทย (ไม้สัก ข้าว) **สิงคโปร์** (ยางพารา ดีบุก) ในมหาสมุทรอินเดีย มี**ปีนัง**ของมาเลเซีย (ดีบุก ยางพารา) **ย่างกุ้ง**ของพม่า (ข้าว ไม้สัก) **กัลกัตตา**ของอินเดีย (กระสอบป่าน) **มาทรัส**ของอินเดีย (พรม) **โคลัมโบ**ของศรีลังกา (ชา ยาง มะพร้าว) **บอมเบย์**ของอินเดีย (ผ้า) **เอเดน** (เมืองยุทธศาสตร์ตรงปากทางเข้าทะเลแดง เป็นสถานีเติมเชื้อเพลิง) ในทะเลดำมี**บาตูมี** ในแคว้นจอร์เจีย (น้ำมัน)

๕. ประชากร ทวีปเอเชียมีประชากรประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรโลก คือประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๓) แต่ถ้าจะเปรียบกับขนาดเนื้อที่แล้ว จะเป็นทวีปที่มีประชากรไม่สู้จะหนาแน่นนัก คือเฉลี่ยประมาณ ๔๔ คนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตรเท่านั้น แต่การกระจัดกระจายของประชากรในเขตต่าง ๆ มิได้เท่ากันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ดินแดนทางภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก ซึ่งเป็นดินแดน

ที่มีภูมิอากาศไม่อำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ จะมีประชากรอาศัยอยู่น้อย เพราะการครองชีพแร้นแค้น ส่วนมากมักเป็นพวกเร่ร่อน (Nomads) มีอาชีพทางเลี้ยงสัตว์หรือล่าสัตว์ ส่วนในเขตมรสุมซึ่งเป็นเขตที่มีดินฟ้าอากาศอำนวย พื้นแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ จะมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมาก เช่น ในเขตที่ราบลุ่มของแม่น้ำคงคา แถบที่ราบของสาธารณรัฐประชาชนจีน และในประเทศญี่ปุ่น (ดูรูปที่ ๕)

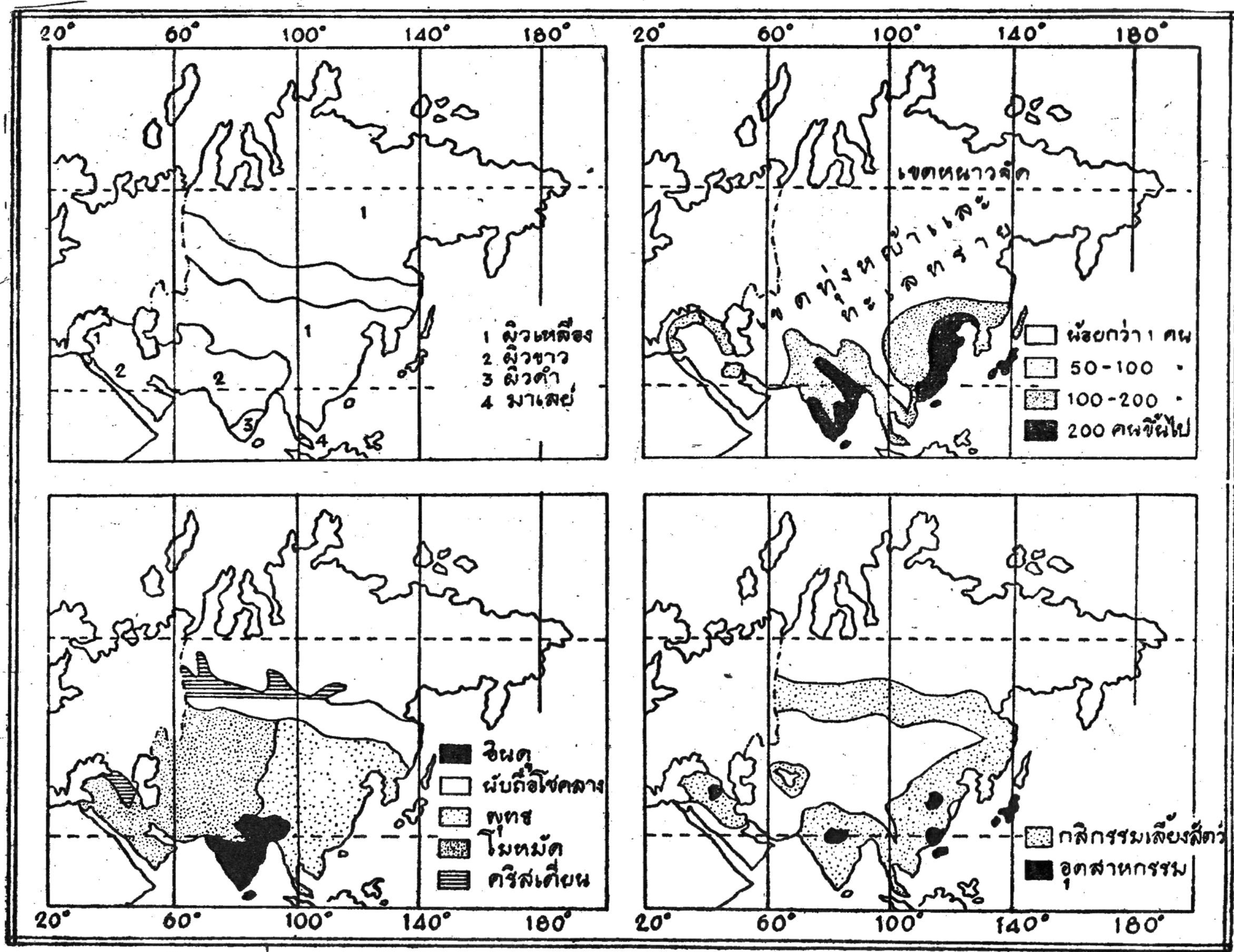
เชื้อชาติ ทวีปเอเชียเป็นทวีปของชนเชื้อชาติผิวเหลือง หรือมองโกเลียน ซึ่งมีจำนวนประมาณเศษ ๓ ส่วน ๔ ของประชากรทั้งหมดของทวีป อาศัยอยู่ทางภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงใต้ แบ่งออกเป็นพวกทิเบต จีน มองโกเลียน ญี่ปุ่น เวียดนาม และไทย ส่วนภาคใต้ ภาคตะวันตกเฉียงใต้ และภาคตะวันตก มีพวกผิวขาวหรือพวกคอเคเซียน ได้แก่พวกอินโดยุโรเปียนและเซมิติก ในคาบสมุทรเดกกันมีพวกดราวิเดียน ในสหพันธ์มาเลเซียมีพวกมาเลย์ (ดูรูปที่ ๕)

ข. หมู่เกาะในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือที่เดิมเรียกกันว่าหมู่เกาะอินเดียตะวันออก เป็นหมู่เกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างเอเชียกับออสเตรเลีย เป็นหมู่เกาะที่อุดมสมบูรณ์ และมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นแห่งหนึ่งของโลก ประกอบด้วยหมู่เกาะซุนดาหรืออินโดนีเซีย มีเกาะสุมาตรา ชวา บอร์เนียว เซลีเบส โมลุกกะ และเกาะเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกเป็นจำนวนมาก และหมู่เกาะพีลิปปีน มีเกาะลูซอน มินโดโร ซามาร์ มินดาเนา ปาลาวัน และเกาะเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกเป็นจำนวนประมาณ ๗,๑๐๒ เกาะ

๑. ที่ตั้งและขนาด หมู่เกาะต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ระหว่างละติจูด ๒๐° เหนือ กับละติจูด ๑๐° ใต้ และระหว่างลองจิจูด ๙๕° ตะวันออกกับลองจิจูด ๑๓๐° ตะวันออก เป็นหมู่เกาะที่มีขนาดเนื้อที่กว้างใหญ่ที่สุด คือมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓ เท่าของประเทศไทย

สภาพทางธรรมชาติ โดยที่หมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหมู่เกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ของทวีปเอเชียและทวีปออสเตรเลีย เป็นบันไดแห่งการคมนาคมติดต่อระหว่างเอเชียกับออสเตรเลีย ทั้งหมู่เกาะเหล่านี้ก็มีความอุดมสมบูรณ์ไม่น้อย จึงอยู่ในสภาพทางธรรมชาติที่นับว่าดีมาก

รูปที่ ๕ เชื้อชาติ ความหนาแน่นของพลเมือง ศาสนา และอาชีพ

ลักษณะชายฝั่ง หมู่เกาะต่าง ๆ เหล่านี้คล้ายกับว่าเป็นที่ราบสูงในทะเล เพราะทะเลในเขตนี้มีความลึกน้อย หากน้ำทะเลจะลดระดับต่ำลงสัก ๒๐๐ เมตร ทวีปออสเตรเลียจะติดต่อกับทวีปเอเชียเป็นแผ่นดินพื้นเดียวกัน ทะเลต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะเป็นทะเลภายใน มีทะเลจีนใต้ ทะเลชวาหรือทะเลซุนดา ทะเลฟลอเรส ทะเลบันดา ทะเลเซลัม ทะเลโมลุกกะ ทะเลเซลีเบส ทะเลซูลู

หมู่เกาะฟิลิปปินประกอบด้วยเกาะสำคัญ ๆ คือ เกาะลูซอน ซามาร์ มินโดโร ปาไน เนกรอส เซบู เลเต มินดาเนา และปาลาวัน ส่วนหมู่เกาะอินโดนีเซีย ประกอบด้วยเกาะสำคัญ ๆ คือ เกาะสุมาตรา ชวา บอร์เนียว เซลีเบส โมลุกกะ บาหลี ลอมบอก ซุมบาวา ฟลอเรส ซุมบา และติมอร์ตะวันตก

ลักษณะฝนที่ตก หมู่เกาะเหล่านี้มีฝนตกมากและเกือบตลอดปี ทั้งนี้เพราะลมมรสุมที่พัดผ่านย่อมนำฝนมาตกทั้งในฤดูร้อนและฤดูหนาว

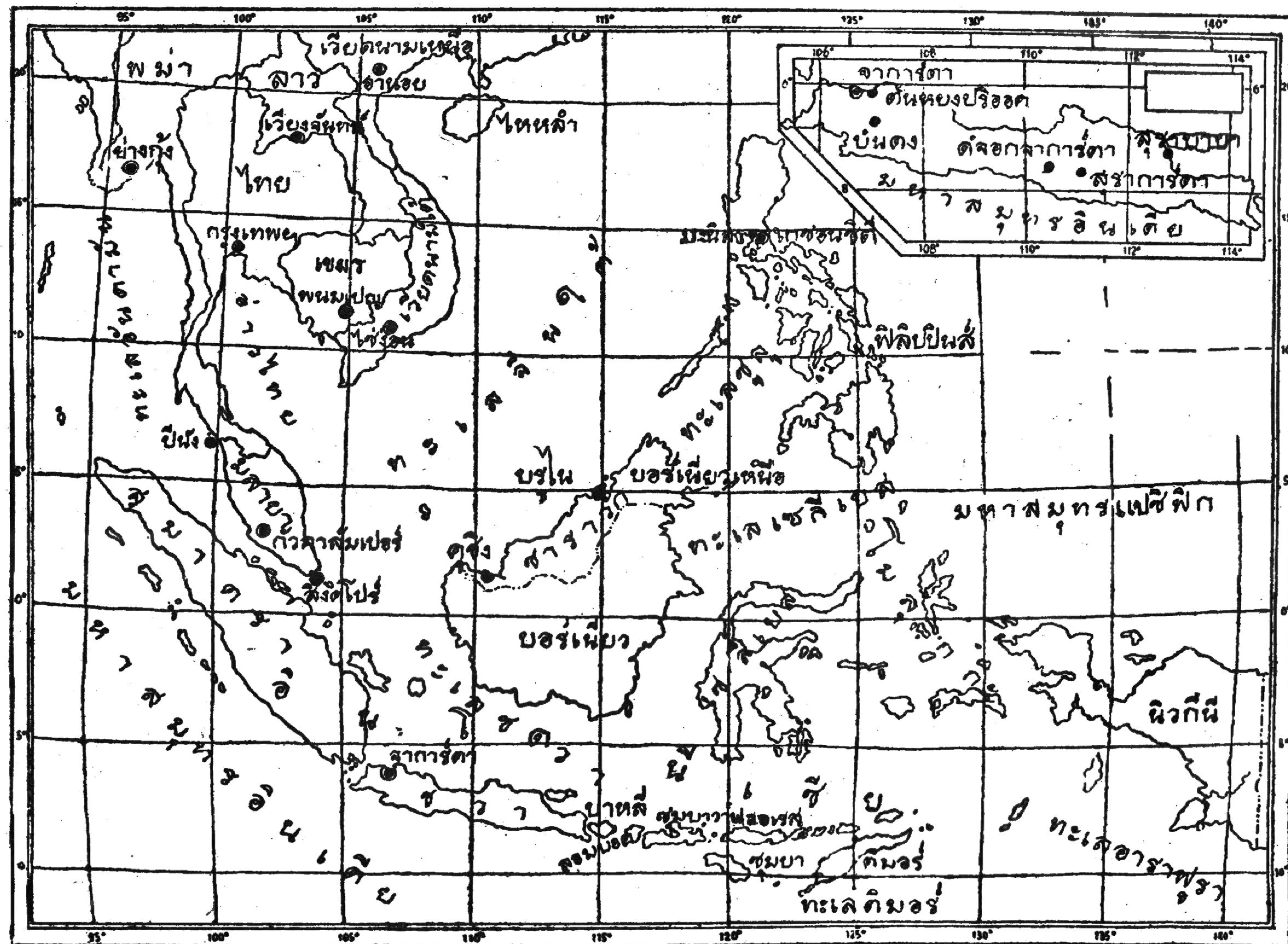
๒. ลักษณะภูมิอากาศ

โดยที่ดินแดนทางภาคนี้ตั้งอยู่ระหว่างอิเควเตอร์ และอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม จึงมีภูมิอากาศประเภทร้อนและชื้นตลอดปี หรือเรียกว่าภูมิอากาศแถบอิเควเตอร์ เป็นเขตที่มีพืชพรรณไม้อุดมสมบูรณ์ จำนวนน้ำฝนที่ตกย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามความสูงของพื้นที่ เฉลี่ยแล้วจะมีประมาณตั้งแต่ ๑.๕ เมตรถึง ๔ เมตรต่อปี ส่วนอุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยในปีหนึ่ง แถบชายฝั่งทะเลจะมีประมาณ ๒๖° เซนติเกรด

ทางน้ำ หมู่เกาะต่าง ๆ เหล่านี้มีแม่น้ำเป็นจำนวนมาก แต่เป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ไม่มีความสำคัญอะไรมากมายนัก นอกจากแม่น้ำในเกาะสุมาตราและบอร์เนียวเท่านั้น

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

การกสิกรรม โดยที่ลักษณะของพื้นแผ่นดินมีกำเนิดจากภูเขาไฟ และเป็นเขตแผ่นดินไหว จึงอุดมไปด้วยแร่ธาตุอันเป็นปุ๋ยที่ดีที่สุดของพืช นอกจากนี้อากาศยังอำนวยให้อีกด้วย กล่าวคือมีอากาศร้อนและชื้นมากอยู่ตลอดปี เป็นเหตุทำให้หมู่เกาะต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของโลก ไม่แพ้หมู่เกาะอินดิสตะวันตก (West Indies) ซึ่งมีสภาพทางภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกัน มีการปลูกพืชในเขตร้อนเกือบทุกชนิด ได้แก่ ข้าว ซึ่งเป็นอาหารที่สำคัญที่สุดของประชากร

รูปที่ ๖ หมู่เกาะมาเลเซีย

นอกจากนี้มีข้าวโพด ถั่ว กาแฟ ชา อ้อย เครื่องเทศ พริกไทย วานิลลา ยาสูบ คราม ซิงโกนา (เอามาทำยาควินิน) มะพร้าว สับปะรด และปอ เป็นต้น

ชวาเป็นดินแดนที่ผลิตอ้อยได้มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ผลิตซิงโกนาได้มากที่สุดประมาณ ๙๐ % ของผลิตผลทั่วโลก

สุมาตราเป็นดินแดนที่ผลิตพริกไทยได้มากที่สุด ประมาณ ๕๐% ของผลิตผลทั่วโลก นอกจากนี้มีวานิลลาและอบเชยเป็นจำนวนมาก

โมลุกกะ มีชื่อเสียงในการผลิตเครื่องเทศจนได้สมญาว่า หมู่เกาะเครื่องเทศ

พีลิปปินส์ มีอ้อย ยาสูบ สับปะรด ป่านมนิลา

การป่าไม้ ในแถบภูเขาจะปกคลุมไปด้วยป่าไม้ และเป็นป่าไม้ประเภทเขียวชอุ่มตลอดปี (Evergreen forest) หรือป่าดิบ มีไม้ยาง มะฮอกกานี เอโบนิ จันทน์ และแคมเฟอร์

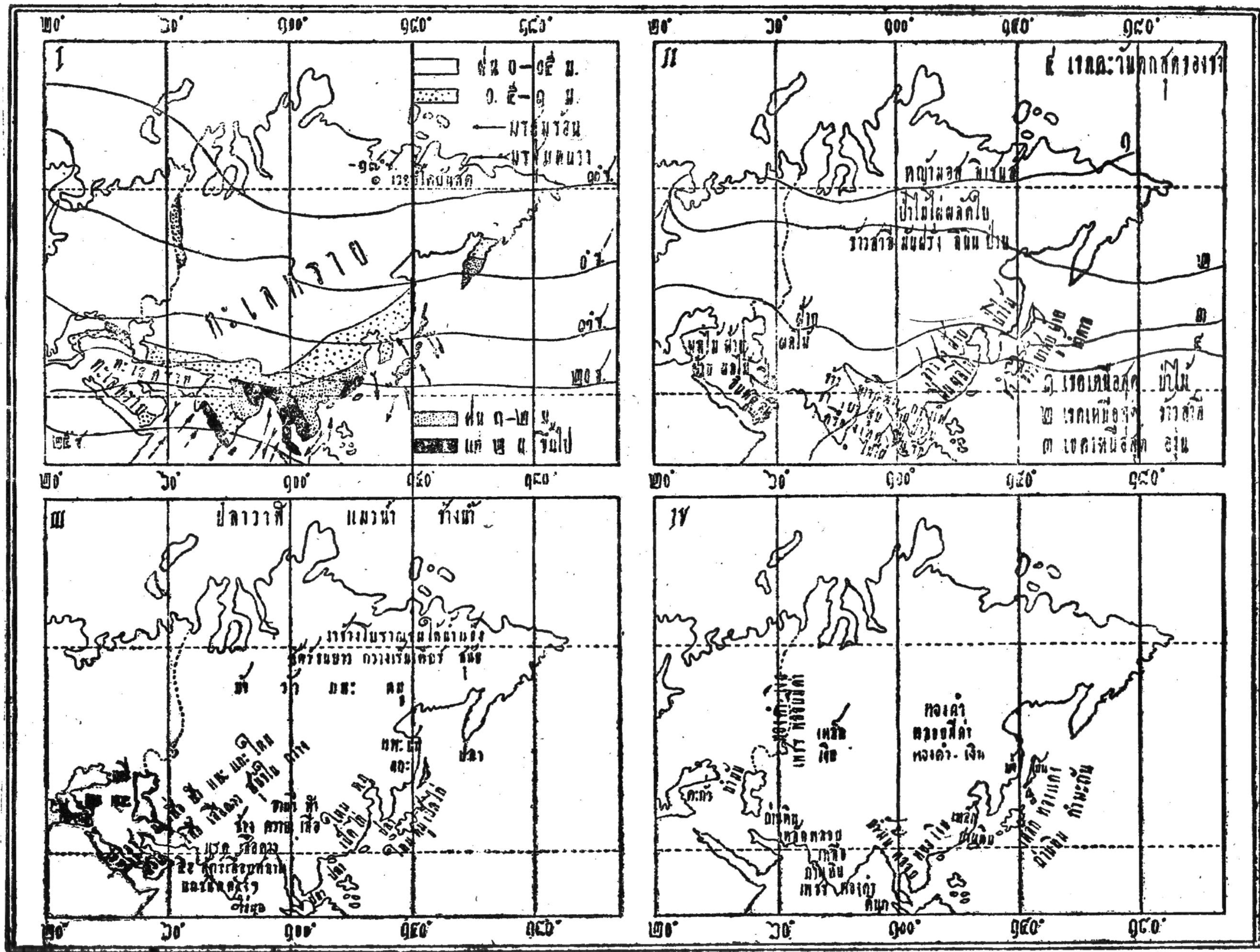
ในหมู่เกาะอินโดนีเซีย โดยเฉพาะในสุมาตราและชวา เป็นดินแดนที่ผลิตยางพาราได้มากที่สุดในโลก ประมาณ ๕๐ % ของผลิตผลทั่วโลก

การเลี้ยงสัตว์ โดยทั่ว ๆ ไปการเลี้ยงสัตว์ไม่สู้จะเป็นอาชีพสำคัญในเขตนี้ นอกจากในชวาเท่านั้นที่มีการเลี้ยงควาย วัว และม้า

ในเขตป่าสูงของเกาะใหญ่ ๆ เช่น เกาะสุมาตราและบอร์เนียว เป็นต้น จะมีสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก เช่น ช้าง สมเสร็จ เสือ และลิงหลายพันธุ์ แต่ลิงอูรังอูตัง (ลิงใหญ่ชนิดหนึ่ง) มีเฉพาะในเกาะบอร์เนียวและสุมาตราเท่านั้น ส่วนในเกาะเล็ก ๆ ของหมู่เกาะซุนดาและโมลุกกะไม่มีป่าสูงที่แท้จริง จึงไม่มีสัตว์ป่าใหญ่ ๆ สัตว์จำพวกซึ่งมีรูปร่างคล้ายนาก แต่มีปากยาวและแบนเหมือนปากเป็ด มีหางแบน อาศัยอยู่แถบที่ลุ่มน้ำขังต่าง ๆ ไม่มีประโยชน์ต่อมนุษย์เลย นอกจากสัตว์ที่ได้กล่าวมาแล้ว มีพวกไก่ฟ้า ซึ่งมีขนยาวและหางยาวสวยงามมาก

การล่าสัตว์ การประมง การล่าสัตว์ที่สำคัญ คือการจับนกขนยาวและสีสดสวยในเกาะเซลีเบส และในหมู่เกาะใกล้เคียง ขนของนกเหล่านี้ (ไก่ฟ้า) เป็นสินค้าที่มีค่ามาก

สำหรับการประมง มีการจับปลาน้ำจืดในแม่น้ำต่าง ๆ และปลาน้ำเค็มในเขตริมฝั่งทะเลโดยทั่ว ๆ ไป มีการงมไข่มุกตามชายฝั่งด้านเหนือของเกาะเซลีเบส

รูปที่ ๗ ภูมิอากาศและพืชพรรณไม้ สัตว์ และแร่ธาตุ

การอุตสาหกรรม สำหรับการอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมหนักไม่มี มีแต่อุตสาหกรรมทำน้ำตาล มวนบุหรี่ และอุตสาหกรรมทอผ้าบ้าน ส่วนการขุดค้นแร่ธาตุมีเหมืองในบังกาและบิลลิตัน ซึ่งผลิตดีบุกได้ปีละประมาณ ๕ หมื่นตัน นอกจากนี้มีทองคำ เพชร ถ่านหิน และน้ำมัน (ในบอร์เนียว)

๔. **การคมนาคม** เส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่สุดในหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือการคมนาคมทางทะเล และสินค้าต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นได้ในเขตนี้ได้ถูกนำไปสู่ตลาดค้าของโลกโดยทางทะเลทั้งสิ้น เมืองสำคัญต่าง ๆ ส่วนมากเป็นเมืองท่า มีเรือพาณิชย์แล่นเข้าออกอยู่เสมอ สำหรับการคมนาคมทางบกมีน้อย นอกจากในชวาและในฟิลิปปินส์เท่านั้นที่มีการติดต่อกันโดยทั่วไป สำหรับชวามีเส้นทางรถไฟยาวประมาณไม่เกิน ๕,๐๐๐ กิโลเมตร มีเส้นทางที่สำคัญจากจาการ์ตาหรือเมืองปัตตาเวียเก่าถึงสุราบายา ส่วนการคมนาคมทางอากาศนับว่ามีความเจริญมาก ทั้งนี้เพราะหมู่เกาะอินโดนีเซียเป็นบันไดแห่งการติดต่อระหว่างเอเชียกับออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์เป็นบันไดแห่งการติดต่อระหว่างเอเชียกับอเมริกา หมู่เกาะนี้จึงอยู่ในสายการเดินอากาศใหญ่ระหว่างทวีปของโลก

เมืองท่าตลาดค้า เมืองท่าตลาดค้าสำคัญมีจาการ์ตาของอินโดนีเซีย (น้ำตาล ยางพารา กาแฟ ดีบุก) มะนิลาของฟิลิปปินส์ (น้ำตาล ยาสูบ ป่านมนิลา สับปะรด เนื้อมะพร้าวตากแห้ง)

๕. **ประชากร** โดยที่สภาพทางธรรมชาติอำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างมาก คือมีอากาศไม่หนาวและมีความชื้นอยู่ตลอดปี พื้นแผ่นดินเป็นดินเจริญพันธุ์ เป็นเหตุทำให้มีประชากรเข้าไปอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น คือประมาณถึง ๑๐๐ ล้านคนเศษ แต่ประชากรทั้งหมดมิได้กระจัดกระจายอยู่โดยทั่ว ๆ ไป ส่วนมากมักจะรวมกันอยู่ในเขตที่อุดมสมบูรณ์ เช่นในชวาซึ่งเป็นเกาะเล็ก ๆ มีขนาดเนื้อที่น้อยกว่าประเทศไทยประมาณ ๔ เท่า แต่กลับมีประชากรอาศัยอยู่ราว ๒ เท่าของประเทศไทย ซึ่งนับว่าเป็นเขตที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดแห่งหนึ่งของโลก รองจากชวาลงมาก็คือฟิลิปปินส์ซึ่งมีขนาดเนื้อที่น้อยกว่าประเทศไทยประมาณ ๒ เท่า แต่กลับมีประชากรมากพอ ๆ กับประเทศไทย ส่วนในสุมาตราและบอร์เนียวนั้นความสมบูรณ์มีน้อยกว่า จึงมีประชากรไม่สู้จะหนาแน่นนัก สุมาตรามีประชากรเฉลี่ยไม่เกิน ๒๐ คนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร ส่วนบอร์เนียวไม่เกิน ๑๐ คนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตรเท่านั้น

เชื้อชาติ ประชากรส่วนใหญ่ของหมู่เกาะต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนมากเป็นพวกเชื้อชาติผสมระหว่างผิวดำกับผิวเหลือง และมีผิวขาวเป็นส่วนน้อย แบ่งออกเป็นพวกต่าง ๆ คือ

มาเลย์ ส่วนมากอาศัยอยู่ในหมู่เกาะอินโดนีเซีย มีอาชีพทางทำการกสิกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม

ฟิลิปปิโน เป็นพวกเลือดผสม อาศัยอยู่ในหมู่เกาะฟิลิปปิน

ดยัก พวกนี้เป็นพวกผิวดำ ผมหยิกหยอง อาศัยอยู่ในบอร์เนียว ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการประมง ล่าสัตว์ และทำการกสิกรรม

นอกจากนี้มีพวกจีน ญี่ปุ่น และพวกผิวขาวเข้าไปปนอยู่บ้างโดยทั่ว ๆ ไป

สรุป

๑. เอเชียเป็นทวีปที่กว้างใหญ่ที่สุดและมีประชากรมากที่สุด

๒. ทวีปเอเชียประกอบด้วยตัวทวีปที่เป็นพื้นดินใหญ่ และหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเอเชียกับออสเตรเลีย

๓. เอเชียเป็นทวีปที่มีที่ราบสูงที่สูงที่สุดและกว้างใหญ่ที่สุดจนได้ชื่อว่าหลังคาโลก

๔. เอเชียมีเทือกเขาที่สูงที่สุดในโลก คือเทือกเขาหิมาลัย มียอดเอเวอเรสต์ซึ่งสูง ๒๙,๐๒๘ ฟุต

๕. เอเชียมีลักษณะเป็นแผ่นดินผืนใหญ่ เป็นเหตุทำให้ภาคกลางของทวีปตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล อากาศแห้งแล้ง

๖. หมู่เกาะในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหมู่เกาะที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ดีมาก เพราะเป็นบันไดแห่งการติดต่อระหว่างเอเชียกับออสเตรเลีย และระหว่างตะวันออกกับตะวันออกไกล

๗. จากที่ตั้งของทวีปและลักษณะภูมิประเทศ เป็นเหตุทำให้เอเชียมีภูมิอากาศเกือบทุกชนิด

๘. เขตที่ฝนตกมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก คือในแคว้นอัสสัมของอินเดีย ที่เมืองเชร์ราปุนจิ ปริมาณของน้ำฝนที่ตกในปีหนึ่งมากกว่า ๔๐๐ นิ้ว

๙. ทวีปเอเชียเป็นทวีปกสิกรรม มีการปลูกพืชพรรณธัญญาหารต่าง ๆ โดยเฉพาะตามริมฝั่งแม่น้ำต่าง ๆ

๑๐. การเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่สำคัญมากอย่างหนึ่งในจีนและญี่ปุ่น

๑๑. การประมงที่สำคัญของทวีป ได้แก่เขตชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่เกาะญี่ปุ่น

๑๒. การคมนาคมติดต่อภายในทวีปยังนับว่ามีน้อยโดยทั่ว ๆ ไป จะมีหนาแน่นเฉพาะในประเทศที่เจริญแล้วเท่านั้น

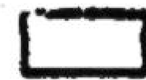
๑๓. เอเชียติดต่อกับยุโรปโดยทางรถไฟ ๓ สาย คือ สายทรานส์ไซบีเรียน สายทรานส์แคสเบี้ยน และ สายทรานส์โคเคซัส

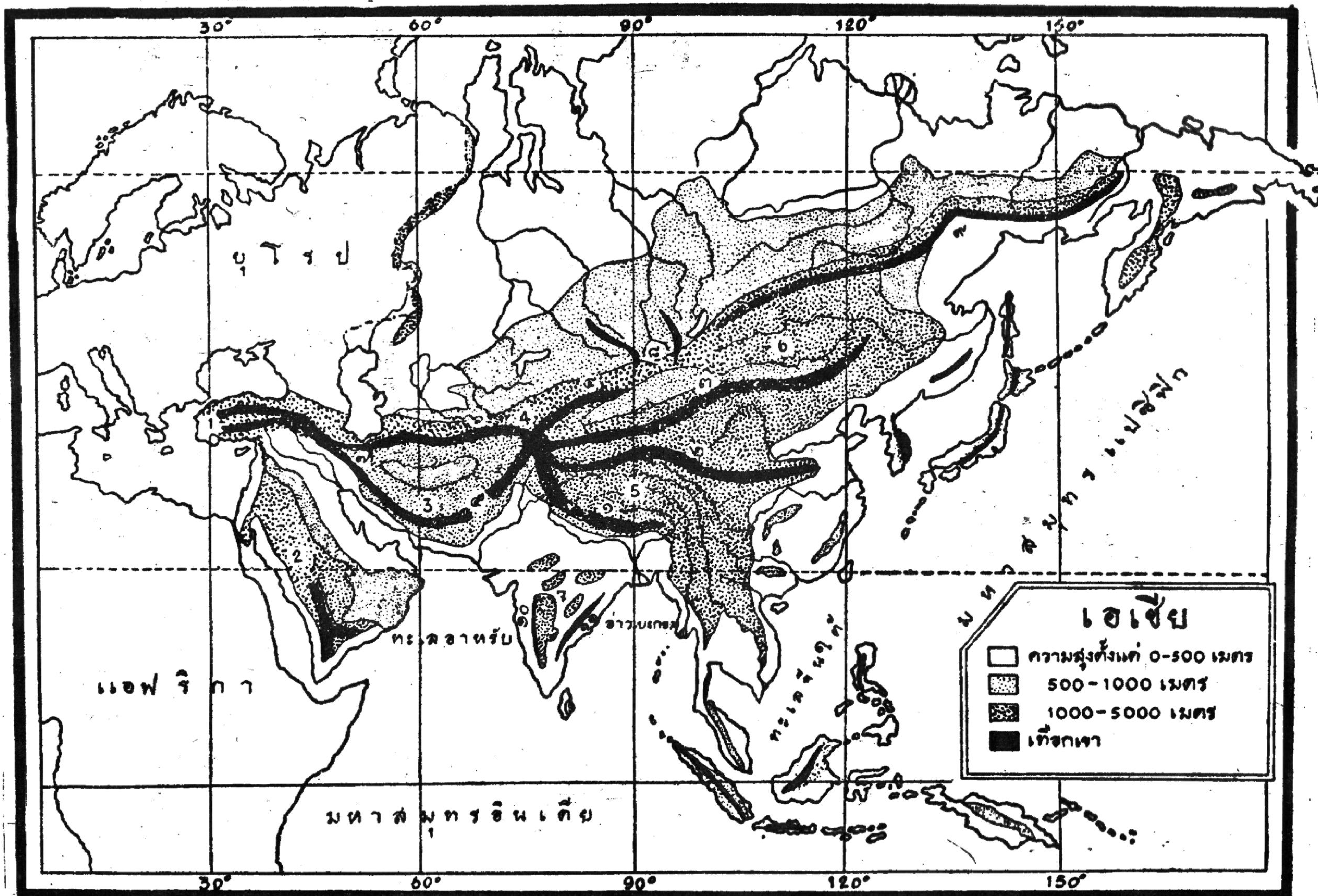
๑๔. การคมนาคมระหว่างทวีปมีทางเรือและทางอากาศ

๑๕. หมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

๑๖. ประชากรของทวีปเอเชียส่วนมากเป็นพวกมองโกเลียน์ประมาณเศษ ๓ ส่วน ๔ นอกจากนั้นเป็นพวกอินโดยุโรเบียนและเซมิติก

๑๗. ประชากรของหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนมากเป็นพวกมาเลย์และพวกเลือดผสมระหว่างผิวดำกับผิวเหลือง ระหว่างผิวขาวกับผิวดำหรือผิวเหลืองมีน้อย

รูปที่ ๘ ทวีปเอเชีย ประเทศต่าง ๆ

บทที่ ๒

ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย

๑. เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ บางครั้งก็เรียกว่าตะวันออกกลาง (The Middle East) เป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของทวีป มีทะเลแคสเบียน เทือกเขาโคเคซัส ทะเลดำ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดง ทะเลอาหรับ และอ่าวเปอร์เซีย ล้อมรอบ ดินแดนทางภาคนี้มีทั้งประเทศเอกราชและดินแดนในอารักขา

ประเทศเอกราช

ประเทศในกลุ่มตะวันออกกลาง ได้แก่

๑. ประเทศตุรกี

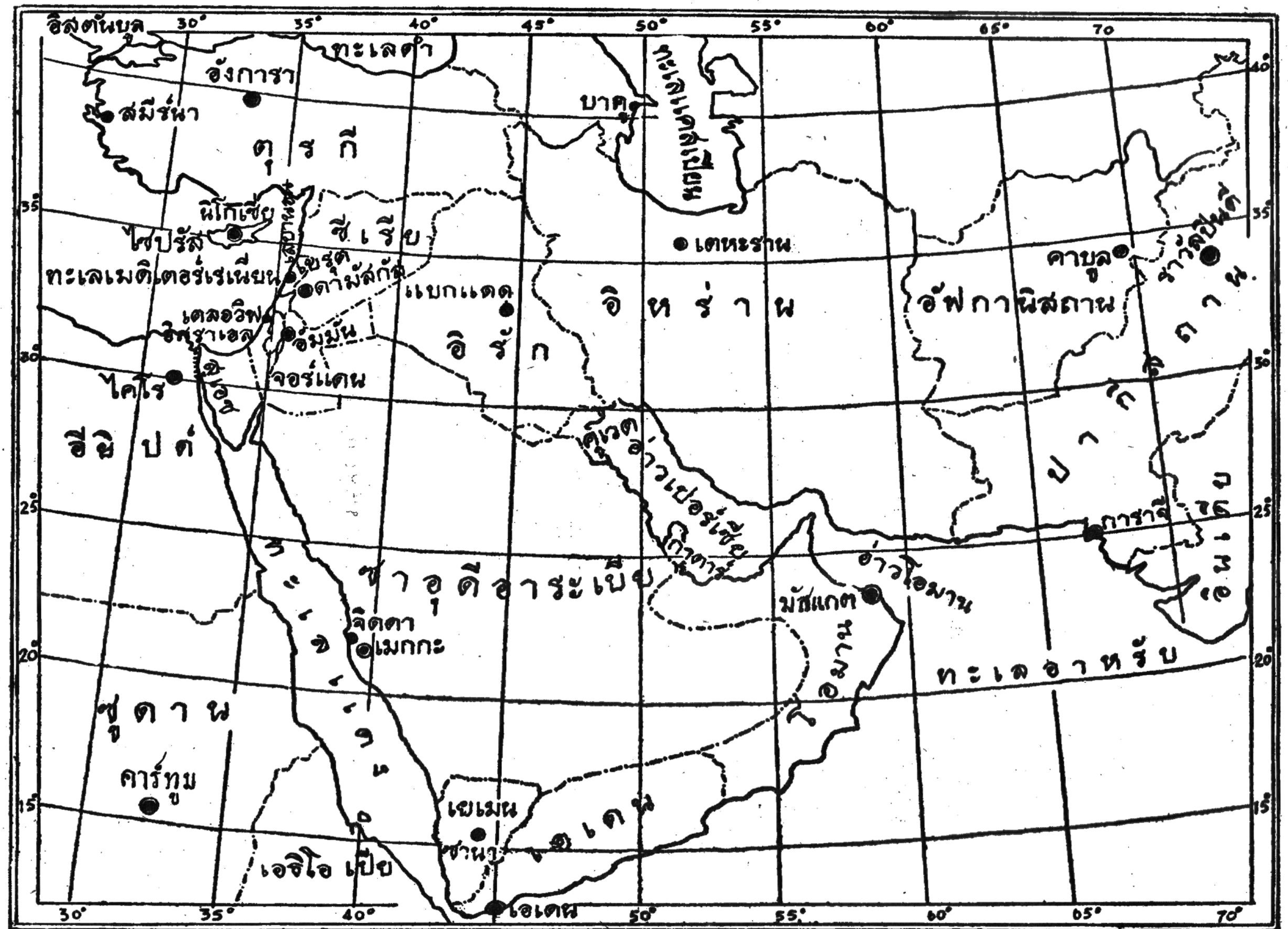
ตุรกี (Turkey) เป็นประเทศที่มีพื้นที่อยู่ทั้งในทวีปเอเชียและยุโรป มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๗๖๒,๕๔๐ ตารางกิโลเมตร และมีพลเมืองประมาณ ๓๔.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองอังการา (Ankara) เป็นเมืองหลวง และเมืองอิสตันบูล (Istanbul) หรือคอนสแตนติโนเบิ้ลเดิมเป็นเมืองท่า

๒. ประเทศไซปรัส

ไซปรัส (Cyprus) เป็นเกาะเล็ก ๆ ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ตอนใต้คาบสมุทรอานาโตเลีย เดิมเป็นของอังกฤษ ได้เอกราชเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ และได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ปีเดียวกัน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙,๑๕๒ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖๓๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เป็นเชื้อชาติกรีกประมาณ ๗๘.๘ % ตุรกี ๑๗.๕% มีเมืองนิโกเซีย (Nicosia) เป็นเมืองหลวง

๓. ประเทศซีเรีย

ซีเรีย (Syria) เดิมเป็นดินแดนในอาณัติของฝรั่งเศส ได้เอกราชเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๗ และได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแต่เริ่มแรก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๘๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕.๘ ล้านคน

รูปที่ ๙ ประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันตกเฉียงใต้

(พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองดามัสกัส (Damascus) เป็นเมืองหลวง ได้เข้าร่วมกลุ่มกับอียิปต์ และมีชื่อเรียกว่า **สหสาธารณรัฐอาหรับ** (United Arab Republic) ต่อมาได้ประกาศถอนตัวออกจากสหสาธารณรัฐอาหรับ

๔. ประเทศเลบานอน

เลบานอน (Lebanon) เดิมเป็นดินแดนในอาณัติของฝรั่งเศส ได้เอกราชเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๗ และได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแต่เริ่มแรก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๑,๓๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเบรุต (Beirut) เป็นเมืองหลวง

๕. ประเทศอิสราเอล

ดินแดนที่เป็นประเทศอิสราเอล (Israel) เดิมมีชื่อว่าปาเลสไตน์ เป็นดินแดนในอาณัติของอังกฤษ แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว องค์การสหประชาชาติได้ลงมติให้จัดตั้งปาเลสไตน์ขึ้นเป็นประเทศของพวกยิว เพราะพวกยิวยังกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วโลก ไม่มีประเทศของตนเอง ประเทศนี้ได้สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ และได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๐,๗๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๘ ล้านคน (พ.ศ.๒๕๑๒) มีเมืองเยรูซาเลม (Jerusalem) เป็นเมืองหลวง

๖. ประเทศจอร์แดน

จอร์แดน (Jordan) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ ล้าน ๕ แสนคน มีเมืองอัมมัน (Amman) เป็นเมืองหลวง

๗. ประเทศอิรัก

อิรัก (Iraq) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๔๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕ ล้านคน มีแบกแดด (Bakdad) เป็นเมืองหลวง และเมืองบัสราเป็นเมืองท่า

๘. ประเทศซาอุดีอาระเบีย

ซาอุดีอาระเบีย (Saudi Arabia) เป็นรัฐเล็ก ๆ หลายรัฐ มิได้รวมกันเป็นปึกแผ่น ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอังกฤษเป็นส่วนมาก ครั้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้วจึงได้รวบรวมกันจัดตั้งขึ้นเป็นประเทศ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้าน ๕ แสนตารางกิโลเมตร

มีประชากรประมาณ ๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมกกะ (Mecca) และริยาด (Riyadh) เป็นเมืองหลวง และเป็นเมืองศูนย์กลางของศาสนาอิสลาม

๙. ประเทศเยเมน

เยเมน (Yemen) ตั้งอยู่ในคาบสมุทรอาหรับ ริมฝั่งทะเลแดง มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๙๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีซานา (Sanaa) เป็นเมืองหลวง

๑๐. ประเทศอิหร่าน

อิหร่าน (Iran) หรือเปอร์เซีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้าน ๖ แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเตหะราน (Teheran) เป็นเมืองหลวง

๑๑. ประเทศอัฟกานิสถาน

อัฟกานิสถาน (Afganistan) เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล อังกฤษและรุสเซียพยายามที่จะแผ่อิทธิพลเข้าไปในประเทศเล็ก ๆ นี้ แต่ไม่เป็นผล มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๖๔๗,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑.๖๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีคาบูล (Kabul) เป็นเมืองหลวง

๑๒. ประเทศคูเวต

คูเวต (Kuwait) เดิมเป็นดินแดนอารักขาของอังกฤษ แต่ครั้นเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๔ อังกฤษได้ยกฐานะให้เป็นเอกราชปกครองตนเอง คูเวตมีน้ำมันมาก ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงหนือของอ่าวเปอร์เซีย มีเนื้อที่ประมาณ ๑๕,๐๒๒ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕๗๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองหลวงชื่อแอลคูเวต (Al-Kuwait)

๑๓. ประเทศสาธารณรัฐประชาชนเยเมนใต้

เดิมคือเอเดน เป็นดินแดนอารักขาของอังกฤษ ได้รับเอกราชเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๐ เรียกชื่อว่าประเทศสาธารณรัฐประชาชนเยเมนใต้ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๙๙,๙๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ ล้าน ๒ แสนคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อเมดินา อัล—เอชับ (Medina al-Eshaab)

๑๔. ประเทศบาห์เรน

ได้รับเอกราชเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ เมืองหลวงชื่อมานามา (Manama)

๑๕. ประเทศกาตาร์ (Qatar)

ได้เอกราชเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เนื้อที่ ๒๒,๔๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ แสนคน เมืองหลวงชื่อโดฮา (Doha)

ดินแดนที่ยังคงอยู่ในอารักขาของอังกฤษ คือ ประเทศโอมาน (Oman) เมืองหลวงชื่อมัสแกต (Musgat)

สรุป

๑. เอเชียตะวันตกเฉียงใต้มีประเทศเอกราช ๑๕ ประเทศ

๒. มีดินแดนในอารักขาของอังกฤษ

๒. เอเชียใต้

ประเทศเอกราช

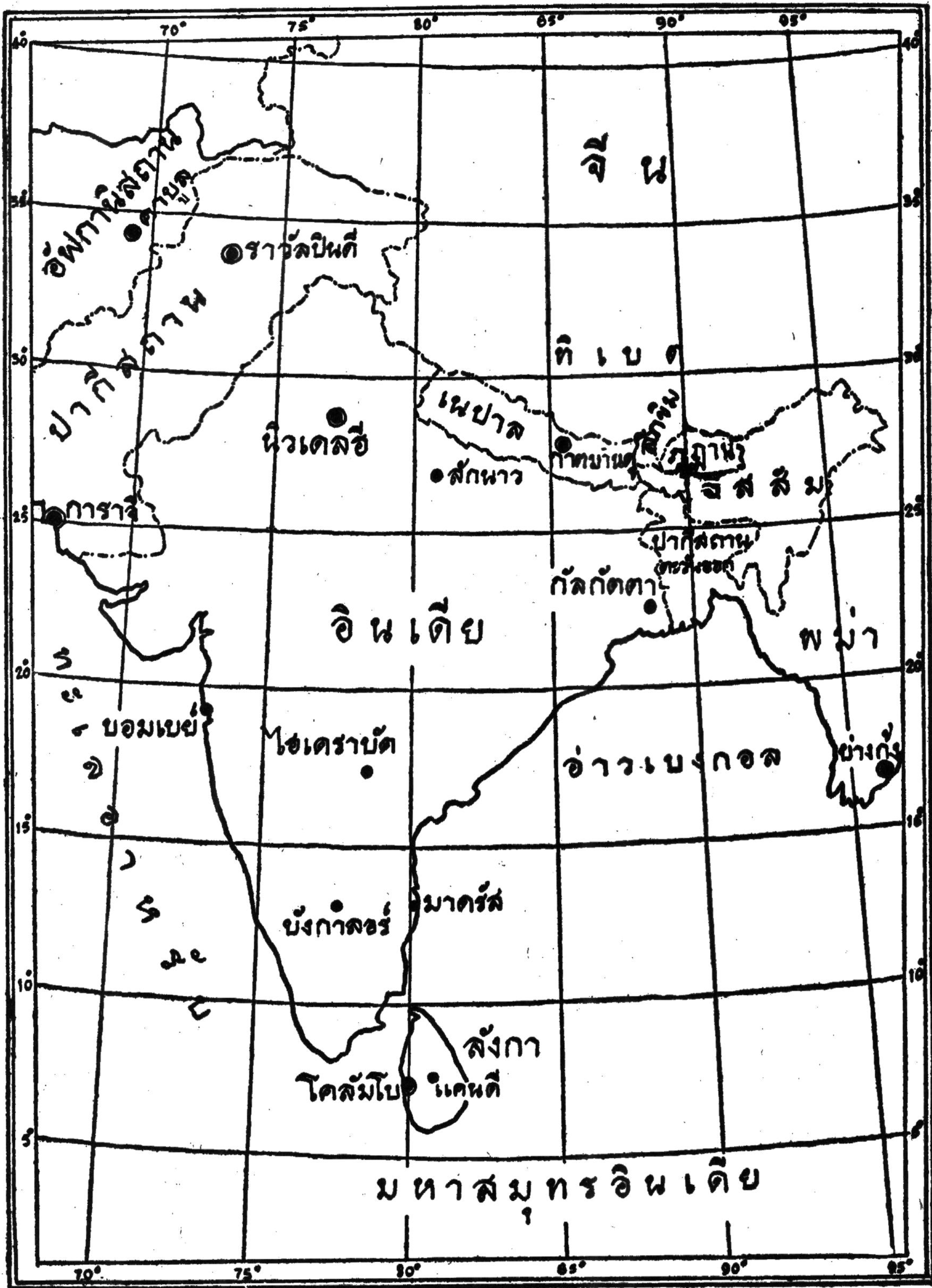
๑. ประเทศปากีสถาน

ปากีสถาน (Pakistan) เดิมเป็นประเทศราชของอังกฤษ รวมอยู่กับอินเดีย ได้รับเอกราชเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ เมื่ออังกฤษให้เอกราชแก่อินเดีย มีสภาพเป็นโดมิเนียน คือร่วมอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ ประเทศปากีสถานมีเนื้อที่ประมาณ ๘๐๗,๐๔๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖๕ ล้านคน เมืองหลวงคือ อิสลามะบัด (Islamabad)

เดิมปากีสถานประกอบด้วยดินแดนสองส่วน คือปากีสถานตะวันตก และปากีสถานตะวันออก มีประเทศอินเดียคั่นอยู่ตรงกลาง ต่อมาภายหลังปากีสถานตะวันออกได้แยกตัวเป็นประเทศอิสระ คือบังคลาเทศ

๒. ประเทศบังคลาเทศ

บังคลาเทศ (Bangladesh) เดิมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศปากีสถาน คือเป็นส่วนที่เรียกว่า ปากีสถานตะวันออก ได้แยกตัวเป็นประเทศอิสระเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๑๔ เรียกชื่อว่า ประเทศบังคลาเทศ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๔๓,๓๒๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๗๕ ล้านคน เมืองหลวงคือ ดักกา (Dacca)

รูปที่ ๑๐ ประเทศต่าง ๆ ของเอเชียใต้

๓. ประเทศอินเดีย

อินเดีย (India) เดิมเป็นประเทศราชของอังกฤษ ได้เอกราชเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓ ล้าน ๕ แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕๓๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) ส่วนมากนับถือศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู มีเมืองนิวเดลฮี (New Delhi) เป็นเมืองหลวง เมืองบอมเบย์และกัลกัตตาเป็นเมืองท่า เป็นประเทศอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ

๔. ประเทศศรีลังกา

ศรีลังกาหรือซีลอน (Ceylon) เป็นเกาะอยู่ทางใต้ของอินเดีย ได้รับเอกราชเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ พร้อมกับอินเดียและปากีสถาน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๖๔,๖๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๒.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ มีเมืองโคลัมโบ (Colombo) เป็นเมืองหลวง เป็นประเทศอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ

๕. ประเทศเนปาล

เนปาล (Napal) ตั้งอยู่ทางเหนือของอินเดีย บริเวณเชิงเขาหิมาลัย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๔๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองกาตมานดู (Katmandu) เป็นเมืองหลวง เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

๖. ประเทศภูฏาน

ภูฏาน (Bhutan) เป็นประเทศเล็ก ๆ ตั้งอยู่ตอนเหนือของแคว้นอัสสัมของอินเดีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๖,๖๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๗๗๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองปูนาคา (Punakha) เป็นเมืองหลวง เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

๗. ประเทศสิกขิม

สิกขิม (Sikkhim) เป็นประเทศเล็ก ๆ ในความดูแลของอินเดีย ตั้งอยู่ระหว่างเนปาลกับภูฏาน มีประชากรประมาณ ๒ แสนคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองกังต๊อก (Gangtok) เป็นเมืองหลวง

๘. ประเทศมัลดิฟ (Maldive)

ได้รับเอกราชเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เมืองหลวงชื่อ มาเล (Male) เป็นหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย

สรุป

เอเชียใต้มีประเทศเอกราช ๗ ประเทศ

๓. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ก. ประเทศเอกราช

๑. ประเทศไทย

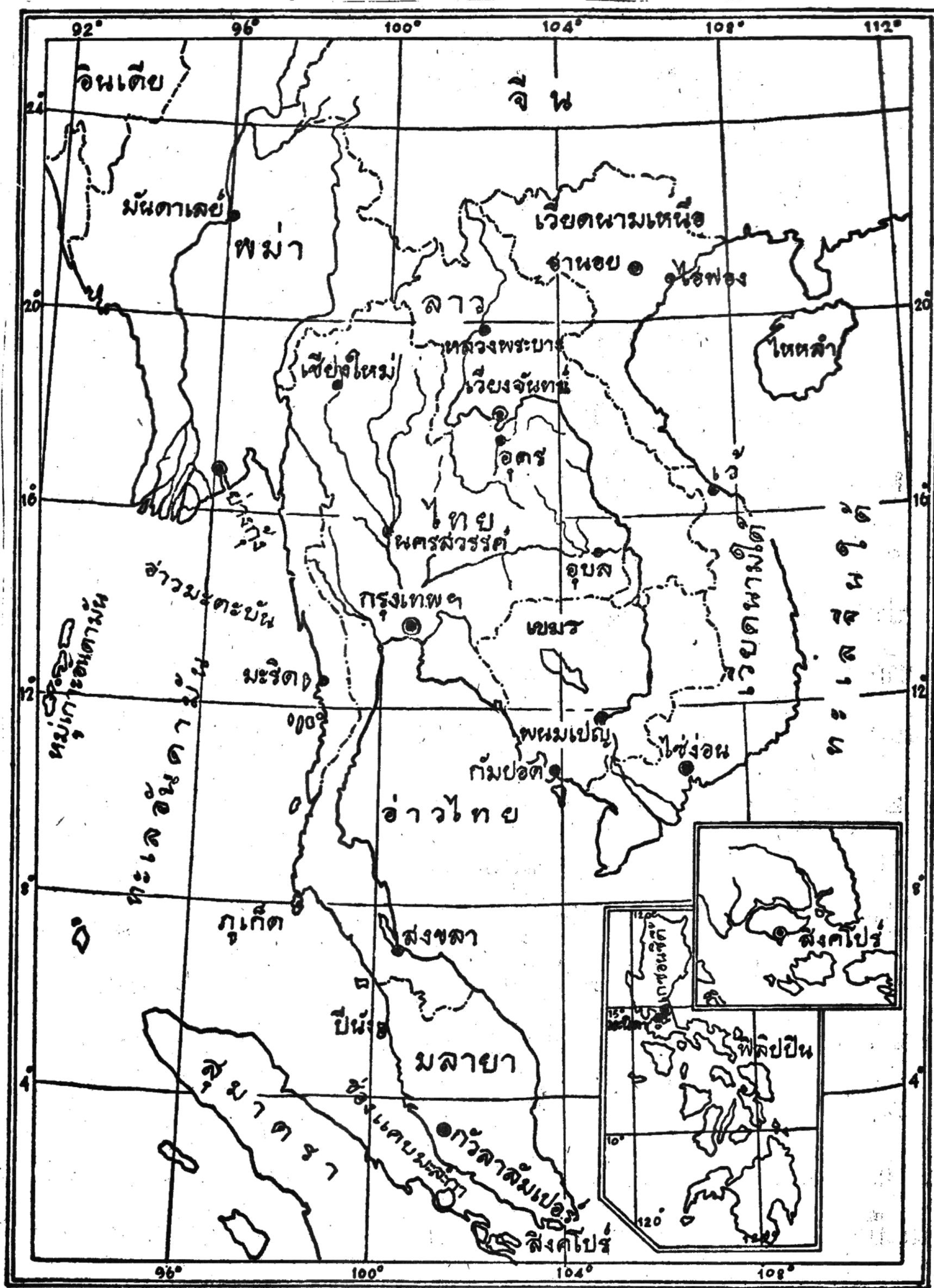
ประเทศไทย (Thailand) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๑๘,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓๔.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๓) มีกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๒. สหภาพพม่า

สหภาพพม่า (Burma) ได้เป็นเอกราชภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยตั้งขึ้นเป็นสหภาพพม่า ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งสหภาพเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๖๗๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองย่างกุ้ง (Rangoon) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๓. ราชอาณาจักรลาว

เดิมเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส รวมอยู่ในอินโดจีนฝรั่งเศส (French Indochina) มีฐานะเป็นแคว้นแคว้นหนึ่ง ฝรั่งเศสได้ให้เอกราชแก่ลาวเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ และได้สถาปนาขึ้นเป็นราชอาณาจักร โดยมีเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองที่ประทับของกษัตริย์ ลาวมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๓๖,๘๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเวียงจันทน์ (Vientiane) เป็นเมืองหลวง

รูปที่ ๑๑ ประเทศต่าง ๆ ของเอเชียภาคตะวันออกเฉียงใต้

๔. สาธารณรัฐเขมร

สาธารณรัฐเขมร ได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๗๒,๕๑๑ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖.๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองพนมเปญ (Phnompenh) เป็นเมืองหลวง และเมืองกัมปอดเป็นเมืองท่า

๕. ประเทศเวียดนามเหนือ

ประเทศเวียดนามเหนือหรือที่เรียกว่า สาธารณรัฐประชาชนเวียดนามเป็นเวียดนามคอมมิวนิสต์ เดิมเป็นแคว้นตังเกี๋ย มีฐานะเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส ได้สถาปนาขึ้นเป็นประเทศสาธารณรัฐเวียดนามเหนือ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๕๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๑.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองฮานอย (Hanoi) เป็นเมืองหลวง และเมืองไฮฟองเป็นเมืองท่า

๖. ประเทศเวียดนามใต้

เวียดนามใต้หรือเวียดนามเสรี เดิมคือแคว้นโคจินจีนกับแคว้นอันหนำรวมกัน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๖๘,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๗.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองไซ่ง่อน (Saigon) เป็นเมืองหลวง และโซลองเป็นเมืองท่า

๗. ประเทศสหพันธ์มาเลเซีย

เดิมอยู่ในความปกครองของอังกฤษ อังกฤษได้ให้เอกราชและตั้งเป็นสหพันธ์-มลายาในเครือจักรภพอังกฤษ ได้ตั้งเป็นสหพันธ์มาเลเซีย (Federation of Malaysia) เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยรวม สิงคโปร์ ซาราวัก และบอร์เนียวเหนือหรือซาบาห์ เข้าด้วยกัน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๓๓๔,๖๒๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองกัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lampur) เป็นเมืองหลวง มีกษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ (ปัจจุบันสิงคโปร์ได้แยกออกเป็นรัฐอิสระ)

๘. ประเทศอินโดนีเซีย

บรรดาเกาะต่าง ๆ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นประเทศอินโดนีเซีย (Indonesia) เดิมมีชื่อว่าหมู่เกาะซุนดา หรืออินเดียตะวันออก แต่หมู่เกาะเหล่านี้เดิมเป็นอาณานิคมของ

เนเธอร์แลนด์ ครั้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ อินโดนีเซียได้จับอาวุธขึ้นต่อสู้เพื่อกอบกู้เอกราชของตน และได้ประกาศความเป็นเอกราชเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๒ โดยสถาปนาขึ้นเป็นสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้าน ๔ แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๑๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) ประกอบด้วยเกาะใหญ่ ๆ ๔ เกาะ คือ สุมาตรา ชวา ส่วนหนึ่งของบอร์เนียว และเซลีเบส นอกจากนี้ยังมีเกาะเล็ก ๆ อีกนับจำนวนพัน เช่น เกาะมาดูรา (Madura) บาหลี (Bali) ลอมบอก ซุมบาวา ซุมบา ฟลอเรส และโมลุกกะ มีเมืองจาการ์ตา (Djakarta) ซึ่งเดิมชื่อบัตตาเวีย เป็นเมืองหลวง ตั้งอยู่ในเกาะชวาซึ่งเป็นเกาะที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด

๕. ประเทศฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์ (Philippines) เดิมเป็นอาณานิคมของสเปนมาเป็นเวลาช้านาน ครั้นต่อมาภายหลังสเปนได้พ่ายแพ้ในการสงครามกับสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. ๑๘๙๙ ฟิลิปปินส์จึงตกเป็นของสหรัฐอเมริกา ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว สหรัฐอเมริกาจึงได้ยกฐานะให้เป็นเอกราชปกครองตนเองเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ประเทศฟิลิปปินส์ประกอบด้วยเกาะสำคัญ ๆ ๘ เกาะ คือ ลูซอน ซึ่งเป็นเกาะใหญ่อยู่ทางเหนือ เกาะมินดาเนา (Mindanao) ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ทางใต้ ระหว่างเกาะทั้ง ๒ นี้มีเกาะซามาร์ (Sarmar) เลเต เซบู เนกรอส ปาไน มินโดโร และปาลาวัน นอกจากนี้ยังมีเกาะเล็ก ๆ น้อย ๆ รวมประมาณ ๗,๑๐๒ เกาะ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเกซอนซิตี (Quezon City) เป็นเมืองหลวง และเมืองมะนิลาเป็นเมืองท่า

ข. ดินแดนในอารักขา

ดินแดนในอารักขาของชาติมหาอำนาจต่าง ๆ คือ

๑. อังกฤษ

อังกฤษมีดินแดนในอารักขา ๑ แห่ง ได้แก่

บรูไน (Brunei) อยู่เหนือซาราวักขึ้นไป มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕,๗๘๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๑๖,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบรูไนเป็นเมืองหลวง มีฐานะเป็นประเทศราช และมีเมืองเซเรีย (Seria) เป็นเมืองบ่อน้ำมันสำคัญ

๒. โปรตุเกส

โปรตุเกสมีส่วนตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะติมอร์ มีประชากรประมาณ ๕๙๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองดิลี (Dili) เป็นเมืองหลวง

สรุป

๑. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย พม่า ลาว เขมร เวียด-นามเหนือ เวียดนามใต้ สหพันธ์มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

๒. ดินแดนในอารักขาของอังกฤษ คือ บรูไน

๓. ดินแดนในอารักขาของโปรตุเกส คือ ส่วนตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะติมอร์

๔. เอเชียตะวันออก หรือตะวันออกไกล (East Asia, Far East)

เอเชียตะวันออก หรือที่เรียกกันว่า ตะวันออกไกล หมายถึงดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของทวีปเอเชีย ประกอบด้วยประเทศเอกราช ๖ ประเทศ และดินแดนในอารักขาของชาติมหาอำนาจต่าง ๆ อีกหลายแห่ง

ก. ประเทศเอกราช

๑. สาธารณรัฐประชาชนจีน (บนพื้นแผ่นดินใหญ่ หรือจีนคอมมิวนิสต์)

จีนเป็นดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของทวีปเอเชีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณเศษ ๑ ส่วน ๔ ของทวีป ประมาณ ๑๐ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๗๔๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) ประกอบด้วยประเทศจีนแท้ มีเมืองปักกิ่ง (Peking) เป็นเมืองหลวง และมีเมืองเซี่ยงไฮ้ เมืองเทียนสิน และเมืองกวางตุ้ง เป็นเมืองท่า

๒. สาธารณรัฐประชาชนมองโกเลีย

สาธารณรัฐประชาชนมองโกเลีย (Mongolian People's Republic) หรือมองโกเลียนอก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้าน ๖ แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอูลานบาตอร์ หรืออูร์กาเป็นเมืองหลวง เป็นประเทศในเครือคอมมิวนิสต์

รูปที่ ๑๒ ประเทศต่าง ๆ ของเอเชียภาคตะวันออก

๓. สาธารณรัฐจีนหรือเกาะไต้หวัน

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นระหว่างรัฐบาลจีนเสรีอันมีจอมพลพิเศษเจียงไคเชคเป็นประมุข มีสหรัฐอเมริกาสนับสนุน กับจีนนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีเมาเซตุงเป็นประมุข และมีรุสเซียสนับสนุน ในที่สุดจีนคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายมีชัย จึงเข้ายึดพื้นแผ่นดินใหญ่ของจีนไว้ทั้งหมด ส่วนจีนเสรีต้องอพยพไปตั้งประเทศขึ้นในเกาะไต้หวันหรือฟอร์โมซา ซึ่งมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๔ ล้านคนเศษ (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองไทเป (Taipei) เป็นเมืองหลวง

๔. ประเทศเกาหลีเหนือ

เกาหลีเหนือมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๒๗,๖๒๖ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๓.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเปียงยาง (Pyong-yang) เป็นเมืองหลวง และเมืองชินนัมโปเป็นเมืองท่า

๕. ประเทศเกาหลีใต้

เกาหลีใต้หรือเกาหลีเสรี มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๓,๙๙๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓๑ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเซอูล (Seoul) เป็นเมือง-หลวง และเมืองปูซาน (Pusan) เป็นเมืองท่าสำคัญบนฝั่งทะเลญี่ปุ่น

๖. ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่น (Japan) ประกอบด้วยดินแดนที่เป็นเกาะต่าง ๆ คือ เกาะฮอก-ไกโด ฮอนชู ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ที่สุด และมีประชากรมากที่สุด เกาะชิโกกุ และคิวชู นอกจากนี้ยังมีเกาะเล็ก ๆ อีกเป็นจำนวนมาก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๗๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโตเกียว (Tokyo) เป็นเมืองหลวง และเป็นเมืองที่มีพลเมืองมากเมืองหนึ่งในโลก ญี่ปุ่นมีเมืองท่าใหญ่ ๆ ที่มีประชากรเกินล้านคนหลายเมือง เช่น โอซากา ซึ่งได้สมญาว่า "แมนเชสเตอร์ของญี่ปุ่น" มีประชากรประมาณ ๓ ล้านคนเศษ นาโกยา และโกเบ (Kobe)

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีแผ่นดินไหวบ่อยที่สุดในโลก เฉลี่ยแล้วประมาณปีละไม่ต่ำกว่าพันครั้ง แต่ส่วนมากเป็นการไหวน้อย ๆ บางครั้งคนยังไม่รู้สึก แต่เครื่องวัดแผ่นดิน

ไหวจะบอกว่าได้เกิดแผ่นดินไหวขึ้นแล้ว การไหวครั้งใหญ่ ๆ เกิดขึ้นหลายครั้ง แต่ละครั้งได้ทำให้ผู้คนล้มตายลงเป็นจำนวนมาก

ญี่ปุ่นมีภูเขาไฟมาก ที่สำคัญคือภูเขาไฟฟูจิ หรือฟูจิยามา (Fujiyama) ซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับชั่วคราว และเป็นสัญลักษณ์ของประเทศญี่ปุ่น

ข. ดินแดนในอารักขา

เอเชียตะวันออกมีดินแดนในอารักขาของชาติมหาอำนาจต่าง ๆ คือ

๑. อังกฤษ มีฮ่องกง ซึ่งเป็นเกาะเล็ก ๆ นอกฝั่งจีน ดินแดนฝั่งตรงกันข้ามคือ เกาลูน และดินแดนที่อังกฤษทำสัญญาเช่าจากจีนที่เรียกว่า นิวเทร์ริทอรีส์ (New Territories) เป็นเมืองท่าเปิด มีขนาดเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑ พันตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒)

๒. โปรตุเกส มีเมืองหมาเก๊า (Macao) ทางตะวันตกของฮ่องกง คนละฝั่งอ่าวกวางตุ้ง มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๕.๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๖๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒)

สรุป

๑. เอเชียตะวันออกได้แก่ จีนคอมมิวนิสต์ จีนเสรี มองโกเลีย เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

๒. ดินแดนในอารักขามีของอังกฤษ และโปรตุเกส

บทที่ ๓
ทวีปออสเตรเลีย

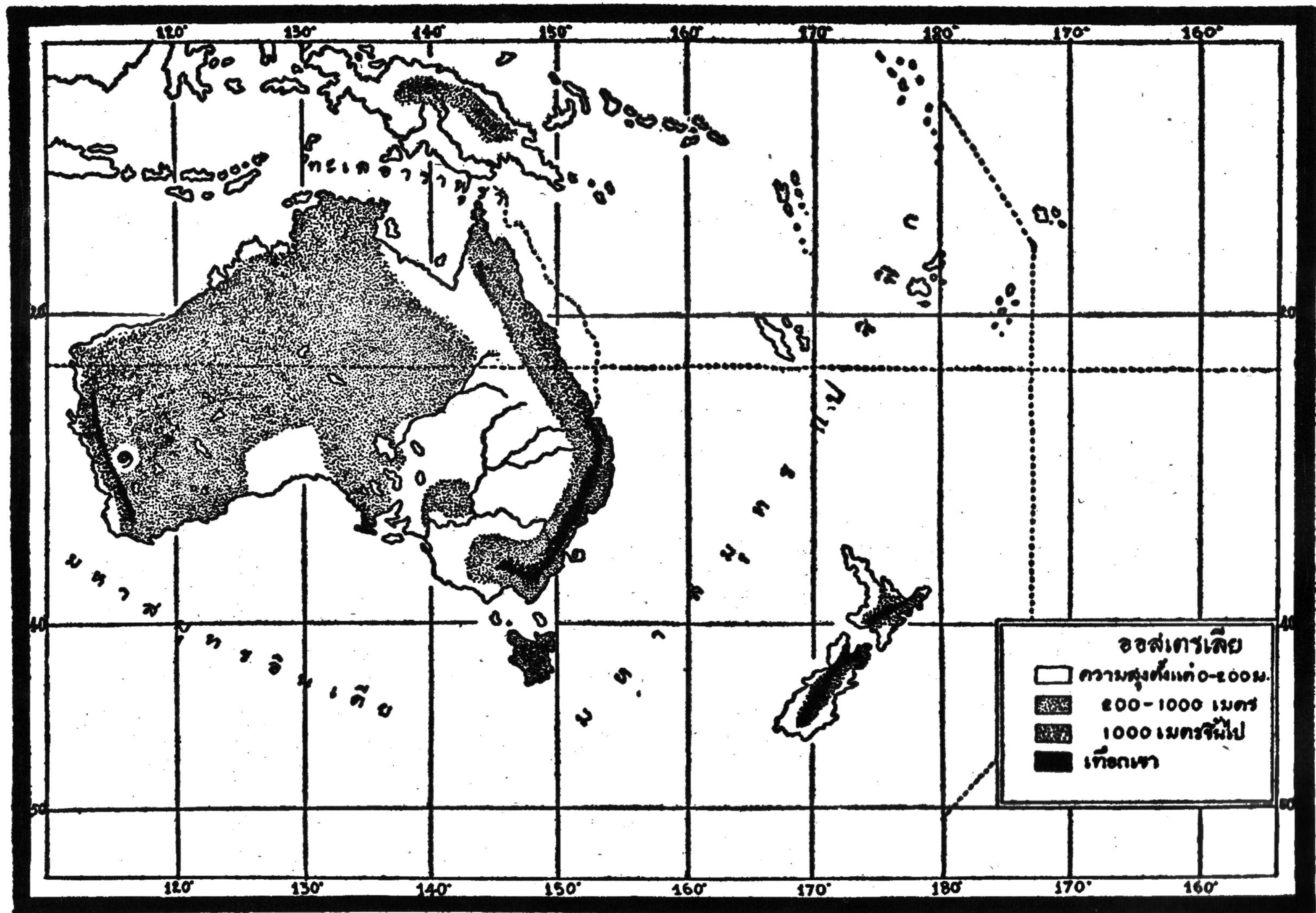

๑. ที่ตั้งและขนาด ทวีปออสเตรเลียเป็นทวีปใหม่ มีอาณาเขตตั้งแต่จุดเหนือสุดที่แหลมยอร์ก อยู่ที่ละติจูดขนาน ๑๐° ๓๐' ใต้ และจุดใต้สุดที่แหลมวิลสัน อยู่ที่ละติจูดประมาณ ๓๙° ใต้ ส่วนจุดตะวันออกสุด คือที่แหลมไบรอน อยู่ที่ลองจิจูด ๑๕๓° ตะวันออก จุดตะวันตกสุดที่แหลมสตีป อยู่ที่ลองจิจูด ๑๑๓° ตะวันออก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๗.๖ ล้านตารางกิโลเมตร เป็นทวีปที่เล็กที่สุด

ลักษณะชายฝั่ง ลักษณะชายฝั่งของทวีปออสเตรเลียไม่สู้จะเว้าแหว่งมากนัก มีคาบสมุทรที่สำคัญเพียงคาบสมุทรเดียว คือคาบสมุทรแหลมยอร์ก ซึ่งอยู่ทางเหนือสุด และอ่าวที่สำคัญเพียงสองอ่าวคือ ทางเหนือมีอ่าวคาร์เปนตาเรีย และทางใต้มีอ่าวเกรตออสเตรเลียนไบต์ นอกฝั่งออกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวปะการังยาวขนานไปกับชายฝั่ง มีความยาวประมาณ ๒,๔๐๐ กิโลเมตร

รอบ ๆ ทวีปออสเตรเลียมีทะเลที่สำคัญ ๆ คือ ทะเลติมอร์ทางตะวันตกเฉียงเหนือ ทะเลอาราฟูราทางเหนือ ทะเลปะการังทางตะวันออกเฉียงเหนือ ทะเลแทสมันทางตะวันออกเฉียงใต้ และมีช่องแคบที่สำคัญคือ ช่องแคบทอร์เรสระหว่างเกาะนิวกินีกับออสเตรเลีย ช่องแคบบัสส์ระหว่างเกาะแทสเมเนียกับออสเตรเลีย ช่องแคบคุกระหว่างเกาะเหนือกับเกาะใต้ (นิวซีแลนด์)

กระแสน้ำ กระแสน้ำอุ่นแถบอิเควเตอร์ซึ่งไหลจากตะวันออกมาทางตะวันตกตามอิทธิพลของลมสินค้า จะไหลมาปะทะกับเกาะนิวกินี จึงแตกแยกขึ้นไปทางเหนือสายหนึ่งและขึ้นไปเป็นกระแสน้ำอุ่นกุโรชิโว ส่วนอีกสายหนึ่งจะวกลงใต้ ไหลผ่านชายฝั่งตะวันออกของออสเตรเตีย และได้ชื่อว่ากระแสน้ำอุ่นออสเตรเลีย กระแสน้ำนี้ทำให้ออสเตรเลียตะวันออกมีอากาศอบอุ่นกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้รวมไปถึงนิวซีแลนด์ (New Zealand) ด้วย

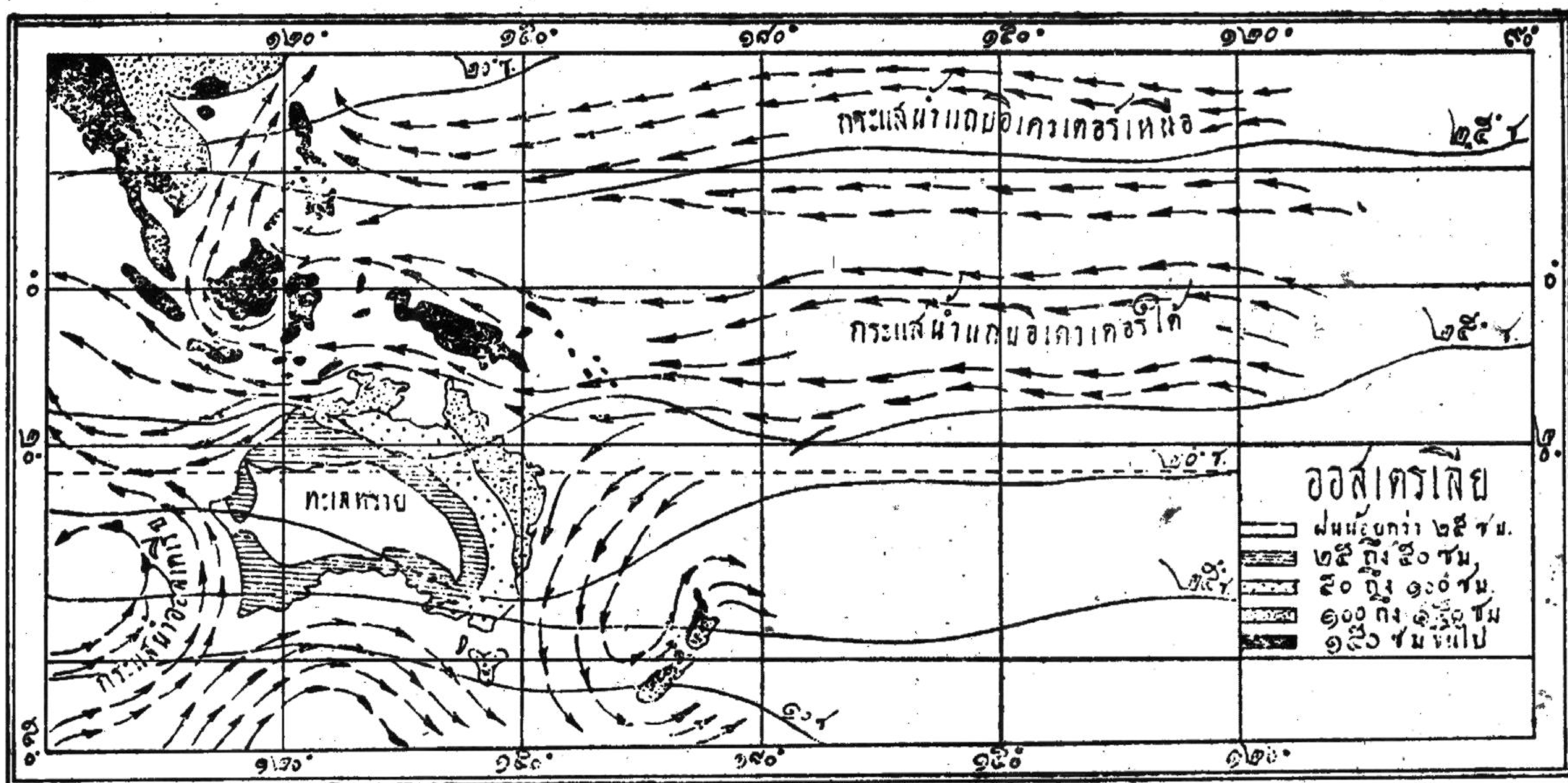
รุปที่ ๑๓ ธรรมชาติทวีปออสเตรเลีย

๒. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศของทวีปออสเตรเลียโดยทั่วไป ๆ เป็นที่ราบสูง ซึ่งมีความสูงไม่เกินกว่า ๑,๐๐๐ เมตร เว้นไว้แต่ทางภาคตะวันออกสุดเท่านั้น ที่มีความสูงเกินกว่า ๑,๐๐๐ เมตร มีที่ราบอยู่เพียงทางด้านตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น ชิดกับชายฝั่งตะวันออกมีเทือกเขาเกรตดิไวดิง ใต้ลงมามีเทือกเขาแอลป์ออสเตรเลียน ซึ่งมียอดที่สูงสุดประมาณ ๒,๑๙๕ เมตร ส่วนทางชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้มีเทือกเขาดาร์ลิง

ในออสเตรเลียมีทะเลสาบที่สำคัญ ๆ คือ ทางตะวันออกเฉียงใต้ มีทะเลสาบแอร์ ทะเลสาบตอร์เรนส์ ทะเลสาบโฟรม ทะเลสาบแกร์ดเนอร์ ทางภาคกลางมีทะเลสาบแมคเคย์ และทะเลสาบอามาเดอูส ส่วนทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีทะเลสาบใหญ่น้อยเป็นจำนวนมาก เช่น ทะเลสาบออสติน และทะเลสาบบาร์ลี เป็นต้น

ลมที่พัด ภาคเหนือของออสเตรเลียอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ส่วนตอนใต้สุดของออสเตรเลีย ซึ่งอยู่ระหว่างละติจูด ๓๕° ถึง ๔๐° ใต้ อยู่ภายใต้อิทธิพลของฮอร์สละติจูด ซึ่งเป็นเขตความกดอากาศสูง ส่วนเกาะแทสเมเนีย (Tasmania) และนิวซีแลนด์ จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมประจำฝ่ายตะวันตก

ลักษณะฝนที่ตก ภาคเหนือและภาคตะวันออกของออสเตรเลีย มีฝนตกปานกลาง ส่วนเขตที่ฝนตกน้อยที่สุดคือภาคกลางของออสเตรเลีย ซึ่งจะมีสภาพคล้ายทะเลทราย

รูปที่ ๑๔ แสดงภูมิอากาศของออสเตรเลีย

ภูมิอากาศ จากที่ตั้งของทวีปออสเตรเลีย ทางภาคเหนือมีภูมิอากาศประเภทร้อน ได้รับอิทธิพลลมมรสุม แต่ในเขตที่ราบสูงตอนกลางของออสเตรเลียไม่ได้รับอิทธิพลจากทะเล จะมีภูมิอากาศประเภทภาคพื้นทวีป แห้งแล้ง มีสภาพเป็นทะเลทราย นอกจากในเขตนี้แล้ว เป็นเขตที่ได้รับอิทธิพลจากทะเล ทำให้มีอากาศอบอุ่นในฤดูหนาว และเย็นสบายในฤดูร้อน ส่วนทางภาคใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปมีภูมิอากาศประเภทอบอุ่นและประเภทอากาศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

ทางน้ำ แม่น้ำที่สำคัญ ๆ ของทวีปออสเตรเลีย ได้แก่ แม่น้ำดาร์ลิง และแม่น้ำเมอร์เรย์ ซึ่งเป็นแควหนึ่งของแม่น้ำดาร์ลิง แม่น้ำเหล่านี้ทำให้ออสเตรเลียตะวันออกเฉียงใต้มีความอุดมสมบูรณ์กว่าภาคอื่น ๆ

สรุป

๑. ทวีปออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ได้แก่ดินแดนประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

๒. ออสเตรเลียมีเนื้อที่ประมาณ ๗.๖ ล้านตารางกิโลเมตร

๓. ทวีปออสเตรเลียมีลักษณะชายฝั่งไม่สู้จะเว้าแหว่งนัก มีคาบสมุทรเพียงแห่งเดียว คือทางเหนือ และมีอ่าวเพียง ๒ แห่ง คือทางเหนือและทางใต้ ส่วนนิวซีแลนด์ประกอบด้วยเกาะใหญ่ ๒ เกาะ คือ เกาะเหนือและเกาะใต้

๔. ลักษณะภูมิประเทศของออสเตรเลียโดยทั่ว ๆ ไปเป็นที่ราบสูง มีที่ราบอยู่เพียงทางด้านตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น คือที่ราบลุ่มของแม่น้ำเมอร์เรย์และดาร์ลิง

๕. เนื่องมาจากที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศของออสเตรเลีย ภาคกลางของออสเตรเลียจึงมีสภาพคล้ายทะเลทราย

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

มีความสำคัญในการปลูกข้าวสาลี ฝ้าย และเลี้ยงสัตว์ (วัวเนื้อ วัวนม แพะ แกะ และม้า) สำหรับการขุดค้นแร่ธาตุ มีทองคำ ทองแดง ดีบุก นิเกิล และถ่านหิน

สรุป

๑. ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์มีผลิตผลที่สำคัญคือข้าวสาลี และผลิตผลอันเกิดจากการเลี้ยงสัตว์

๒. สำหรับแร่ธาตุมี ทองคำ ทองแดง ดีบุก และถ่านหิน

๔. ประชากร

ออสเตรเลียเป็นทวีปที่นับว่ามีประชากรอาศัยอยู่น้อยกว่าทวีปอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะมีประชากรประมาณ ๑๓.๓ ล้านคนเท่านั้น ถ้าจะเปรียบกับขนาดเนื้อที่แล้วออสเตรเลียมีขนาดเนื้อที่น้อยกว่าทวีปยุโรปเล็กน้อย แต่กลับมีประชากรน้อยกว่ายุโรปหลายเท่า

เชื้อชาติ ประชากรของทวีปออสเตรเลียส่วนใหญ่เป็นพวกผิวขาวชาวยุโรป ที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในทวีปนี้และในเกาะนิวซีแลนด์ มีพวกผิวเหลือง คือ จีนและญี่ปุ่นปนบ้างเล็กน้อย พวกชาวพื้นเมืองเดิมได้แก่ พวกเนกริโต คือพวกออสเตรเลียนในทวีปออสเตรเลีย และพวกเมารีส์ซึ่งอาศัยอยู่ในนิวซีแลนด์ พวกออสเตรเลียนมีจำนวนลดน้อยลงทุกที เป็นพวกเร่ร่อน มีการครองชีพอย่างแร้นแค้นโดยอาศัยการล่าสัตว์และการประมง อาศัยอยู่ในเขตทะเลทรายตอนกลางของออสเตรเลีย ส่วนพวกเมารีส์ เป็นอีกพวกหนึ่งของพวกโปลิเนเซียน ซึ่งอาศัยอยู่ในนิวซีแลนด์

สรุป

๑. ออสเตรเลียมีประชากรอาศัยอยู่น้อยมาก

๒. ประชากรของออสเตรเลียส่วนมากคือพวกผิวขาวที่อพยพไปจากประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปและที่อื่น มีพวกผิวเหลืองและผิวดำพื้นเมืองเดิมปนบ้างเล็กน้อย

๕. ประเทศต่าง ๆ

มีประเทศเอกราช ๒ ประเทศ และดินแดนในอารักขา ๓ แห่ง

ก. ประเทศเอกราช

๑. **ประเทศออสเตรเลีย** (Commonwealth of Australia) ในเครือจักรภพอังกฤษ

ออสเตรเลียแบ่งออกเป็นแคว้นต่าง ๆ ๖ แคว้นคือ ๑. ควีนสแลนด์ (Queensland) มีบริสเบน (Brisbane) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ๒. นิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) มีซิดนีย์ (Sydney) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ๓. วิกตอเรีย (Victoria) มีเมลเบอร์น (Melbourne) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ๔. ออสเตรเลียใต้ (South Australia) มีเมืองแอเดเลด (Adelaide) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ๕. ออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) มีเมืองเพอร์ธ (Perth) เป็นเมืองหลวง

และเมืองท่า ๖. แทสเมเนีย (Tasmania) มีโฮบาร์ต (Hobart) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ประเทศออสเตรเลียมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๗.๖ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐ ล้าน ๕ แสนคน มีเมืองแคนเบร์รา (Canberra) เป็นเมืองหลวง เมืองซิดนีย์และเมลเบอร์นเป็นเมืองท่า

๒. **ประเทศนิวซีแลนด์** (Dominion of New Zealand) ในเครือจักรภพอังกฤษ

นิวซีแลนด์ประกอบด้วยเกาะเหนือและเกาะใต้ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๖๙,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเวลลิงตัน (Wellington) เป็นเมืองหลวง ตั้งอยู่ตอนใต้ของเกาะเหนือ มีเมืองท่าที่สำคัญคือโอกแลนด์ บนเกาะเหนือ และไครสเชิร์ช บนเกาะใต้

ข. ดินแดนในอารักขา

ดินแดนในอารักขาของประเทศออสเตรเลีย คือ

นิวกินี (New Guinea)

ถ้าไม่นับกรีนแลนด์เป็นเกาะแล้ว นิวกินีจะเป็นเกาะใหญ่ที่สุดในโลก มีขนาดเนื้อที่ถึง ๘๘๗,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒ ล้านคนเศษ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน โดยถือเอาลองจิจูด ๑๔๑° ตะวันออกเป็นเส้นแบ่ง ภาคตะวันออกมีชื่อว่าปาบัว อยู่ในอารักขาของออสเตรเลีย มีปอร์ตมอร์สบีเป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ภาคตะวันตกมีชื่อว่า อิเรียน (Irian) อยู่ในความดูแลของอินโดนีเซีย มีเมืองโกตาบารู (ฮอลแลนเดียเดิม) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

ดินแดนในอารักขาของประเทศนิวซีแลนด์คือเวสเธอร์นซามัว อันประกอบด้วยหมู่เกาะเล็ก ๆ หลายเกาะระหว่างลองจิจูด ๑๗๑° — ๑๗๒° ตะวันตก และระหว่างละติจูด ๑๓° — ๑๕° ใต้

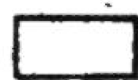
สรุป

ทวีปออสเตรเลียมีประเทศเอกราช ๒ ประเทศ คือ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และมีดินแดนในอารักขาได้แก่ นิวกินีตะวันออก (ออสเตรเลีย) และหมู่เกาะซามัว (นิวซีแลนด์)

บทที่ ๔

ทวีปยุโรป

๑. ที่ตั้งและขนาด ทวีปยุโรปเป็นแผ่นดินผืนเดียวกันกับทวีปเอเชียและแอฟริกา ซึ่งรวมเรียกว่า ทวีปเก่า แต่ภายหลังที่ได้ขุดคลองสุเอซแล้ว ทวีปแอฟริกาจึงถูกตัดขาดออกไป ทวีปยุโรปมีลักษณะคล้ายกับจะเป็นคาบสมุทรใหญ่ ๆ ของทวีปเอเชียยื่นออกไปทางตะวันตก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙.๘ ล้านตารางกิโลเมตร

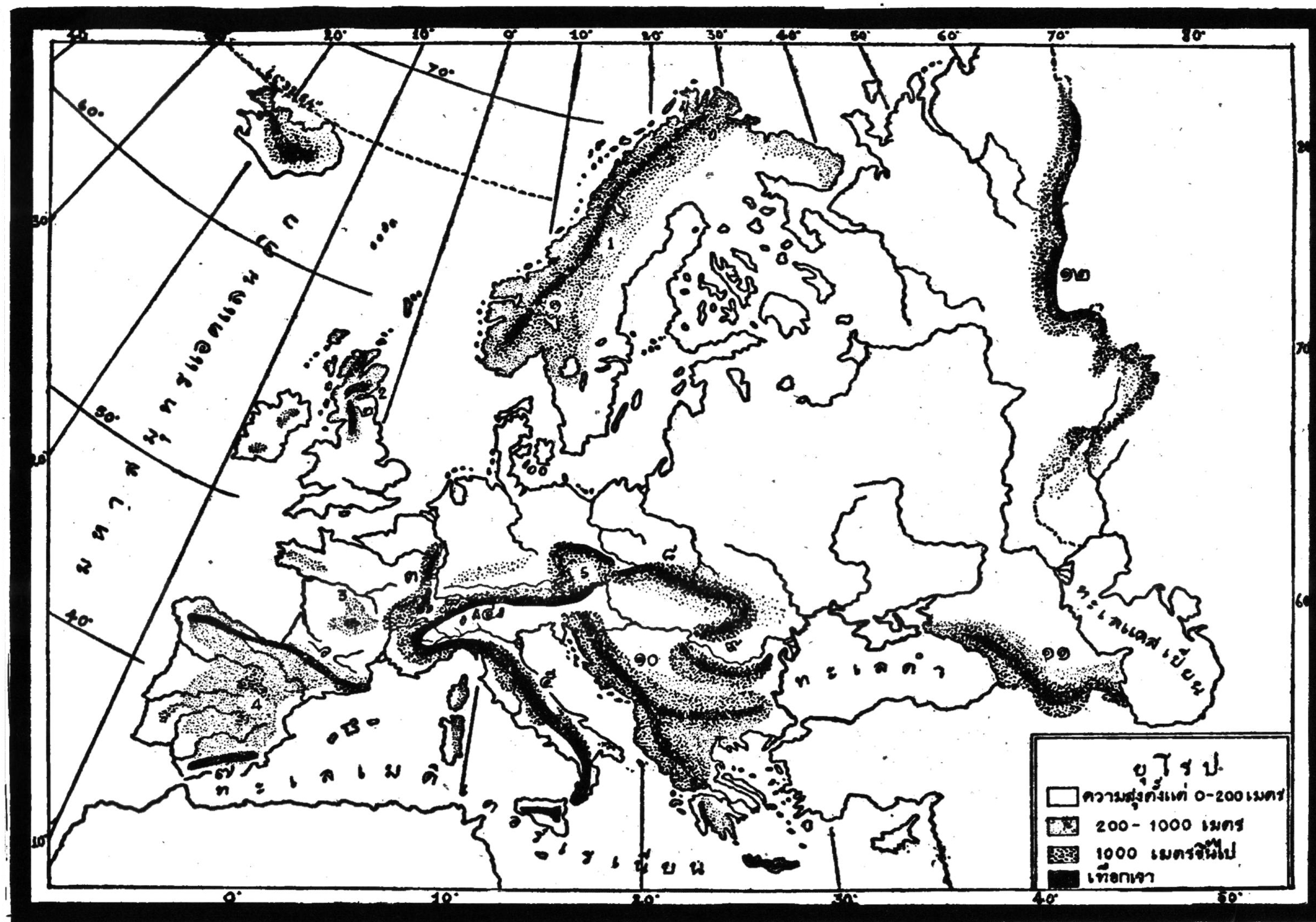
ภาคเหนือสุดของทวีปที่แหลมเหนือ อยู่ที่ละติจูดขนานประมาณ ๗๒° เหนือ มีมหาสมุทรอาร์กติกคั่น มหาสมุทรนี้จะเป็นน้ำแข็งอยู่เป็นเวลาหลายเดือนในปีหนึ่ง จึงไม่อำนวยประโยชน์ในการคมนาคมแต่ประการใด ยิ่งกว่านั้นยังตั้งอยู่ในเขตละติจูดที่สูงมากอีกด้วย

ภาคตะวันออกซึ่งติดต่อกับทวีปเอเชีย อยู่ที่ลองจิจูด ๖๕° ตะวันออก มีเทือกเขาอูรัลทางเหนือ และทางใต้มีทะเลแคสเปียน มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญระหว่างยุโรปกับเอเชียผ่านถึง ๒ สาย คือ สายทรานส์ไซบีเรียน และสายทรานส์แคสเปียน

ภาคใต้มีเทือกเขาโคเคซัส ทะเลดำและทะเลเมดิเตอร์เรเนียนคั่น ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นทะเลที่มีความสำคัญมากมาแล้วแต่สมัยโบราณ และภายหลังที่ได้ขุดคลองสุเอซแล้ว ทำให้ทะเลนี้มีความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะอยู่บนเส้นทางคมนาคมระหว่างยุโรปกับตะวันออกและตะวันออกไกล จุดใต้สุดของทวีปคือที่เกาะครีต อยู่ที่ละติจูด ๓๕° เหนือ

ภาคตะวันตกของทวีปติดต่อกับมหาสมุทรแอตแลนติก ซึ่งเป็นมหาสมุทรที่มีเรือพาณิชย์เดินติดต่อไปมามากที่สุด และชายฝั่งของมหาสมุทรนี้ โดยเฉพาะของทะเลเหนือเป็นที่ตั้งของเมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดของโลกหลายเมือง อาทิ ลอนดอน เลอฮาฟร์ อัมสเตอร์ดัม และฮัมเบอร์ก เป็นต้น จุดตะวันตกสุดของทวีปคือเกาะไอร์แลนด์ อยู่ที่ลองจิจูดประมาณ ๑๐° ตะวันตก

สภาพทางธรรมชาติ การที่ทวีปยุโรปมีลักษณะเรียวเล็กจากตะวันออกเฉียงเหนือลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ ทั้งลักษณะชายฝั่งทะเลก็เว้าแหว่งมาก ทำให้อิทธิพลของน้ำ

รูปที่ ๑๕ ธรรมชาติของทวีปยุโรป

1. ที่ราบสูงอันเก่าแก่ทางภาคเหนือ
2. ที่ราบสูงสกอตแลนด์
3. ที่ราบสูงภาคกลางของฝรั่งเศส
4. ที่ราบสูงภาคกลางของสเปน
5. ที่ราบสูงโบเฮเมีย
6. ที่ราบสูงบัลข่าน
๑. เทือกเขาสแกนดิเนเวียน
๒. เทือกเขาแกรมเบียน-เชวิออต
๓. เทือกเขาวอสก์-บ่าต้า
๔. เทือกเขาอาเปนไนน์
๕. เทือกเขาแอลปส์
๖. เทือกเขาปิเรเนส์
๗. เทือกเขาเซียร์ราเนวาดา
๘. เทือกเขาคาร์ปาเธียน
๙. เทือกเขาทรานซิลวาเนียน
๑๐. เทือกเขาไดนาริก
๑๑. เทือกเขาโคเคซัส
๑๒. เทือกเขาอูรัล

ทะเลสามารถแทรกซึมเข้าไปถึงภาคภายในของทวีป และถ้าเราจะพิจารณาดูแผนที่โลก จะเห็นว่าบริเวณที่เป็นพื้นแผ่นดินส่วนมากของโลก รวมกันอยู่ทางซีกโลกภาคเหนือทั้งสิ้น และยุโรปก็เปรียบประดุจศูนย์กลางของเอเชีย แอฟริกา และอเมริกา ฉะนั้นยุโรปจึงมีสภาพคล้ายกับจุดนัดพบสากล และการที่ยุโรปตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๓๕° เหนือกับ ๗๒° เหนือ เป็นสิ่งแสดงว่าดินแดนส่วนใหญ่ของทวีปตั้งอยู่ในเขตอากาศอบอุ่น มีที่อยู่ในเขตหนาวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และโดยที่เขตอบอุ่นเป็นเขตที่มีมนุษย์อาศัยอยู่มากที่สุด เพราะธรรมชาติอำนวย มนุษย์ในเขตนี้สามารถทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิดทั้งหมดเพื่อประกอบการอาชีพให้เจริญรุ่งเรือง โดยมิต้องต่อสู้กับภัยทางธรรมชาติ เช่นอากาศที่ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไป ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าทวีปยุโรปอยู่ในสภาพทางธรรมชาติที่นับว่าดียิ่ง

ลักษณะชายฝั่ง ทวีปยุโรปแม้จะมีขนาดเนื้อที่น้อยกว่าทวีปแอฟริกาประมาณถึง ๓ เท่า แต่กลับมีชายฝั่งทะเลที่ยาวกว่าของแอฟริกาเกือบถึงครึ่งเท่า คือแอฟริกามีชายฝั่งยาวประมาณ ๒๐,๒๑๕ กิโลเมตร ส่วนยุโรปมีถึง ๓๓,๐๐๐ กิโลเมตร ทั้งนี้เพราะทวีปยุโรปมีชายฝั่งทะเลเว้าแหว่งมาก ภาคตะวันออกมีลักษณะเป็นแผ่นดินผืนใหญ่ ได้แก่ที่ราบอันกว้างใหญ่ไพศาลของรุสเซีย ซึ่งอยู่ห่างไกลจากทะเล ส่วนภาคกลางและภาคตะวันตกมีลักษณะเว้าแหว่งมาก อุดมไปด้วยคาบสมุทร ทะเลภายใน และอ่าว

ลักษณะชายฝั่งที่ติดต่อกับที่ราบจะเป็นชายฝั่งที่ลาดต่ำ น้ำไม่ลึก ตรงกันข้ามถ้าเป็นชายฝั่งที่เกิดจากการยุบจมลงไปของหิน ทำให้เกิดเป็นเทือกเขายาวเหยียดไปตามชายฝั่ง จะเป็นชายฝั่งที่ลาดชัน น้ำลึก

ชายฝั่งทะเลในเขตหนาว น้ำทะเลจะกลายเป็นน้ำแข็งเป็นเวลาหลายเดือนในปีหนึ่ง

ชายฝั่งทะเลที่ติดต่อกับมหาสมุทรโดยตลอด น้ำขึ้นน้ำลงจะเป็นไปโดยรุนแรง ทำให้ปากแม่น้ำต่าง ๆ กว้างขวางและน้ำลึกอยู่ตลอดเวลา แต่ในเขตทะเลภายใน ซึ่งน้ำขึ้นน้ำลงไม่รุนแรง ปากแม่น้ำจะเป็นสันดอนยื่นล้ำออกไปทุกที

ชายฝั่งของประเทศนอรเว และภาคเหนือของสกอตแลนด์ เป็นชายฝั่งที่สูงชัน อุดมไปด้วยอ่าวลึกล้ำเข้าไปในแผ่นดิน มีเกาะเล็ก ๆ กระจัดกระจายอยู่โดยทั่ว ๆ ไป เรียกชายฝั่งเช่นนี้ว่า ฟยอร์ด (Fjords)

รอบ ๆ ฝั่งยุโรปมีคาบสมุทรที่สำคัญ ๆ คือ ทางเหนือสุดมีคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย (Scandinavia) ซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศนอรเวและสวีเดน ทางตะวันออกของคาบสมุทรนี้มีคาบสมุทรโกลาของรุสเซีย ใต้คาบสมุทรสแกนดิเนเวียลงมามีคาบสมุทรจัตแลนด์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศเดนมาร์ก แต่ภายหลังที่ได้ขุดคลองคีล (Kiel) แล้ว คาบสมุทรนี้จึงถูกตัดขาดออกจากผืนแผ่นดินใหญ่ ในฝรั่งเศสมีคาบสมุทรบริตันนี ตอนใต้สุดของทวีปมีคาบสมุทรไอเบเรีย ประเทศสเปนและโปรตุเกส คาบสมุทรอิตาลี ประเทศอิตาลี และคาบสมุทรบัลข่าน พร้อมด้วยคาบสมุทรโมเรียซึ่งถูกตัดขาดไปแล้วจากการขุดคลองโกรินธ์ (Corinth) คาบสมุทรบัลข่านนี้เป็นที่ตั้งประเทศยูโกสลาเวีย รูเมเนีย บัลแกเรีย ตุรกี แอลเบเนีย และกรีซ ในทะเลดำมีคาบสมุทรไครเมีย (Crimea) ของรุสเซีย

รอบ ๆ ฝั่งยุโรปมีทะเลภายในและอ่าวสำคัญ ๆ คือ ทางเหนือสุดมีทะเลแบเรนต์ส พร้อมด้วยทะเลขาว ซึ่งอยู่ใต้คาบสมุทรโกลา ทางตะวันออกของคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย มีทะเลบอลติก ทางฝั่งตะวันตกของทวีปซึ่งติดต่อกับมหาสมุทรแอตแลนติก มีทะเลเหนือและอ่าวบิสเคย์ ส่วนตอนใต้สุดของทวีปมีทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลมาร์มะรา และทะเลดำ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนยังแบ่งออกเป็นทะเลติร์เรเนียน ทางตะวันตกของอิตาลี ทะเลเอเดรียติก ทางตะวันออกของอิตาลี ทะเลไอโอเนียน ทางใต้ของอิตาลี และทะเลอีเจียน ทางตะวันออกเฉียงใต้ของคาบสมุทรบัลข่าน

ในทะเลบอลติกมีเกาะสำคัญคือ เออเซลหรือซาเรมา ของรุสเซีย เกาะกอตแลนด์ เออแลนด์ บอร์นโฮล์ม ของสวีเดน ประเทศเดนมาร์กมีเกาะสำคัญ ๆ คือ ซีแลนด์ ฟืนหรือฟือเนน และลอแลนด์

ทางตะวันตกเฉียงเหนือของทวีป นอกฝั่งออกไปมีเกาะไอซแลนด์ (Iceland) ติดกับฝั่งทวีปมีหมู่เกาะอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยเกาะใหญ่ ๆ ๒ เกาะ คือ บริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์ ทางเหนือของอังกฤษมีหมู่เกาะแฟโรส์ของเดนมาร์ก เชตแลนด์ ออร์กนี เฮบริดีส ของอังกฤษ นอกฝั่งตะวันตกของทวีปออกไปในมหาสมุทรมีหมู่เกาะอะซอร์สของโปรตุเกส ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมีเกาะที่สำคัญ ๆ คือ หมู่เกาะแบลิแอริก ของสเปน เกาะคอร์ซิกาของฝรั่งเศส เกาะซาร์ดิเนียและซิซิลีของอิตาลี ระหว่างเกาะซิซิลีกับแอฟริกามีเกาะมอลตา ใต้ประเทศกรีซมีเกาะครีต

รอบ ๆ ฝั่งยุโรปมีช่องแคบที่สำคัญ ๆ คือ ระหว่างคาบสมุทรสแกนดิเนเวียกับคาบสมุทรจัตแลนด์ มีช่องแคบซุนต์และคัตเตกัตทางตะวันออก ส่วนทางเหนือคือช่องแคบสกาเยอร์รัก (Skagerrak) ระหว่างเกาะอังกฤษกับผืนแผ่นดินใหญ่มีช่องแคบโดเวอร์และช่องแคบอังกฤษ ระหว่างเกาะอังกฤษกับเกาะไอร์แลนด์มีช่องแคบเหนือ (North Channel) ทางเหนือ ช่องแคบเซนต์ยอร์จ (St. George's Channel) ทางใต้ ระหว่างยุโรปกับแอฟริกามีช่องแคบยิบรัลตาร์ ระหว่างอิตาลีกับเกาะซิซิลีมีช่องแคบเมสซินา ระหว่างทวีปยุโรปกับทวีปเอเชียมีช่องแคบดาร์ดะเนลส์ทางใต้ และช่องแคบบอสโฟรัสทางเหนือ

ในการศึกษาลักษณะชายฝั่งของทวีปยุโรป ควรให้นักเรียนเขียนแผนที่สังเขปแสดงคาบสมุทร ทะเลต่าง ๆ เกาะ และช่องแคบสำคัญ ๆ

คลองคีล คลองคีลเป็นคลองที่ขุดขึ้นตรงบริเวณคอคอดชเลสวิค คาบสมุทรจัตแลนด์ เพื่อย่นระยะการเดินเรือจากทะเลเหนือไปยังทะเลบอลติก ระหว่างอ่าวคีลกับปากแม่น้ำเอลเบ โดยไม่ต้องอ้อมคาบสมุทรจัตแลนด์ คลองนี้ขุดขึ้นโดยรัฐนาวีเยอรมัน ยาวประมาณ ๙๕ กิโลเมตร กว้างประมาณ ๔๓ เมตร และลึกประมาณ ๑๐ เมตร ภายหลังสนธิสัญญาแวร์ซายส์ ค.ศ. ๑๙๑๙ คลองนี้จะต้องเป็นคลองเปิดให้เรือของชาติต่าง ๆ ผ่านไปมาได้ ซึ่งเป็นการบั่นทอนอำนาจอธิปไตยของเยอรมนี ดังนั้นใน ค.ศ. ๑๙๓๖ รัฐบาลเยอรมันนาซีภายใต้การนำของผู้เผด็จการฮิตเลอร์ ได้ประกาศยกเลิกสัญญานี้เสีย และเข้าครอบครองคลองนี้โดยสมบูรณ์ แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ นี้แล้ว คลองนี้จึงอยู่ในเขตปกครองของเยอรมันตะวันตก

คลองโครินธ์ คลองโครินธ์ขุดขึ้นตรงบริเวณคอคอดโครินธ์ ตรงคาบสมุทรโมเรียในประเทศกรีซ ทำให้การเดินเรือจากทะเลไอโอเนียนไปยังเมืองปีเรอุสในทะเลอีเจียนสั้นเข้า ทั้งนี้โดยไม่ต้องอ้อมคาบสมุทรโมเรีย ขุดขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑ และเปิดใช้การได้เมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๓ มีความยาวประมาณ ๗ กิโลเมตร กว้างประมาณ ๒๑ เมตร และลึกประมาณ ๘ เมตร เป็นคลองเปิด

กระแสน้ำ ชายฝั่งตะวันตกของทวีปยุโรปมีกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีมไหลผ่าน กระแสน้ำอุ่นสายนี้เมื่อไหลข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกมาจากอเมริกา ก็มาพบหมู่เกาะอังกฤษจึงแตกแยกขึ้นไปทางเหนือสายหนึ่งและลงทางใต้สายหนึ่ง สายที่ขึ้นไปทางเหนือไหล

เลียบชายฝั่งของนอรเวเข้าไปในมหาสมุทรอาร์กติก อิทธิพลของกระแสน้ำนี้ทำให้ยุโรปตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษมีอากาศอบอุ่นกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ชายฝั่งนอรเวในฤดูหนาวน้ำทะเลจะไม่กลายเป็นน้ำแข็ง นอกจากนี้ยังทำให้มีปลาชุกชุมในทะเลเหนือแถบชายฝั่งของสกอตแลนด์และนอรเว มีชื่อว่า ดอกเกอร์แบงค์ (Dogger Bank)

๒. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ถ้าจะพิจารณาดูแผนที่ภูมิศาสตร์ธรรมชาติของทวีปยุโรป จะเห็นว่าลักษณะภูมิประเทศของทวีปนี้ไม่สู้จะสับสนเหมือนทวีปอื่น ๆ ความสูงของพื้นแผ่นดินก็มีไม่มากมายเหมือนทวีปเอเชีย อเมริกา หรือแอฟริกา (ยุโรปมียอดมองบลังก์ซึ่งสูงเพียง ๔,๘๑๐ เมตร เอเชียมียอดเอเวอเรสต์สูงประมาณ ๘,๗๐๘.๔ เมตร อเมริกามียอดอากองกากัวสูง ๖,๙๕๐ เมตร และแอฟริกามียอดคิลิมันจาโรสูง ๖,๑๐๐ เมตร) มีที่ราบอันกว้างใหญ่ไพศาลอยู่ตอนกลางของทวีปมีเนื้อที่ประมาณเศษ ๒ ส่วน ๓ คั่นโดยเทือกเขาทางภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวัน-ออก ส่วนภาคตะวันตกติดต่อกับมหาสมุทรโดยตลอด ภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้อิทธิพลของทะเลสามารถแทรกซึมเข้าไปถึงภายในของทวีปได้ เพราะตั้งหันเข้ารับลมประจำฝ่ายตะวันตกซึ่งพัดจากมหาสมุทรแอตแลนติก ทั้งยังอำนวยให้การคมนาคมติดต่อภายในทวีปเป็นไปได้โดยสะดวกอีกด้วย

ลักษณะภูมิประเทศของยุโรปอาจแบ่งออกได้เป็น ๔ เขตกว้าง ๆ คือ

๑. เขตแผ่นดินสูงทางภาคเหนือ (Northern Highland) หรือเขตที่ราบสูงอันเก่าแก่ของยุโรป ซึ่งประกอบไปด้วยเทือกเขาอันเก่าแก่ สึกกร่อนไปด้วยการกัดเซาะของน้ำฝนและธารน้ำแข็ง จนกระทั่งยอดภูเขาได้พังทลายลงมากลายเป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาสแกนดิเนเวียในคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย มีชื่อว่าเฟนนอสแกนเดีย (Fennoscandia) เทือกเขาแกรมเปียนและเชวิออตในอังกฤษ ในฝรั่งเศสตะวันออกเฉียงเหนือและเยอรมันตะวันตกมีเทือกเขาวอสก์และแบล็กโฟเรสต์ ในภาคกลางของฝรั่งเศสมีที่ราบสูงมัสซิฟ-ซังตรัล ในเชโกสโลวะเกียมีที่ราบสูงโบเฮเมีย ในภาคกลางของสเปน และเทือกเขาอูรัลในรุสเซีย บริเวณเขตภูเขาเก่าเหล่านี้ปกคลุมไปด้วยป่าไม้เป็นส่วนมาก และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมหนักที่สำคัญของยุโรป

๒. เขตที่ราบใหญ่ของยุโรป (The European Plain) เขตนี้ตั้งอยู่ในเขตแผ่นดินสูงทางภาคเหนือลงมา มีอาณาเขตจากอ่าวบิสเคย์ ผ่านไปทางภาคเหนือของ

ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ เยอรมนีภาคเหนือ จนถึงรุสเซีย ที่ราบนี้บางแห่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๕๐๐ เมตร

๓. **เขตที่ราบของรุสเซีย** (Russian Platform) เป็นเขตที่ราบอันกว้างใหญ่ไพศาล จากริมฝั่งทะเลบอลติกติดต่อกับที่ราบใหญ่ของยุโรป ไปจนจดเชิงเขาอูรัลและโคเคซัส

๔. เขตภูเขาใหม่ทางใต้ เป็นภูเขาใหม่ มียอดเรียวแหลมขึ้นไปในท้องฟ้า ได้แก่เทือกเขาในคาบสมุทรไอเบเรีย มีเทือกเขาปิเรเนส์หรือปิเรนิสทางเหนือ และเซียร์ราโมเรนากับเซียร์ราเนวาดา (Sierra Nevada) ทางใต้ ในคาบสมุทรอิตาลีมีเทือกเขาแอลปส์และอาเปนไนน์ (Apennine) ในคาบสมุทรบัลข่าน มีเทือกเขาแอลปส์ไดนาริก ในยุโรปภาคกลางมีเทือกเขาคาร์ปาเธียนและแอลปส์ทรานซิลวาเนียน (Transylvanian Alps) ทางตะวันออกเฉียงใต้มีเทือกเขาโคเคซัส

เทือกเขาปิเรเนส์ ซึ่งเป็นเทือกเขาที่คั่นระหว่างฝรั่งเศสกับสเปนเป็นภูเขาที่ไม่สู้จะสูงมากนัก มีทิวเขามาลาเดตตา ซึ่งมียอดปิโกเดออานีโต (Pico de Aneto) สูงประมาณ ๓,๔๐๕ เมตร (ประมาณ ๑๑,๑๖๙ ฟุต) แต่เป็นภูเขาที่ชันมาก มีเหวลึก ไม่อำนวยต่อการสร้างทางคมนาคมผ่านเข้าไป

เทือกเขาแอลปส์ เป็นเทือกเขาที่สูงใหญ่ มียอดมองบลังก์ซึ่งสูงถึง ๔,๘๑๐ เมตร แต่เป็นเทือกเขาที่มีช่องเขามาก อำนวยให้การสร้างทางคมนาคมผ่านเข้าไปได้โดยสะดวก เช่น ช่องเซนต์แบร์นาร์ด ซิมปลอน สปลูเกน และเบรนเนอร์ บริเวณไหล่เขาเป็นที่ตั้งของธารน้ำแข็งต่าง ๆ ที่ใหญ่ที่สุดคือธารน้ำแข็งอัลเตซ ซึ่งยาวถึง ๒๕ กิโลเมตร เขตบริเวณเชิงเขามีทะเลสาบเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากการถอยร่นของธารน้ำแข็งโบราณ มีทุ่งหญ้าที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์มาก

เทือกเขาคาร์ปาเธียน มีกำเนิดจากภูเขาไฟ เป็นภูเขาที่ปกคลุมไปด้วยป่าไม้

เทือกเขาโคเคซัส เป็นเทือกเขาที่สูงใหญ่ มียอดเอลบรูซ ซึ่งอยู่ในเอเชีย สูงถึง ๕,๖๔๐ เมตร เป็นเทือกเขาที่คั่นระหว่างยุโรปกับเอเชีย

จากการเคลื่อนที่และหดตัวของหิน ซึ่งประกอบขึ้นเป็นเปลือกโลกทางภาคใต้ของยุโรป ทำให้เกิดเป็นทะเลเมดิเตอร์เรเนียนขึ้น และโดยที่เปลือกโลกตอนนี้ยังไม่มั่นคงแข็งแรง จึงกลายเป็นเขตภูเขาไฟและแผ่นดินไหว มีภูเขาไฟเวซูเวียส เอตนาและ

สตรอมโบลีในอิตาลีซึ่งยังคงคุอยู่

เทือกเขาต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ถ้าพิจารณาดูให้ดีแล้ว จะเห็นว่ามีทิศทางจากตะวันตกเฉียงใต้ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้อิทธิพลของทะเลสามารถแทรกซึมเข้าไปถึงภายในทวีปได้ ผิดกับทวีปเอเชีย ที่ตั้งและทิศทางของเทือกเขาเช่นนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า เส้นทางคมนาคมติดต่อค้าขายสายสำคัญ ๆ ในสมัยโบราณเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างยุโรปภาคตะวันออกกับภาคกลางและภาคตะวันตก ส่วนยุโรปภาคใต้นั้นตรงกันข้าม ทิศทางของเส้นทางคมนาคมสายสำคัญคือจากใต้ไปเหนือ

ทะเลสาบ ทะเลสาบในทวีปยุโรปมีกระจัดกระจายอยู่โดยทั่ว ๆ ไป แต่จะมีมากในแถบเชิงเขา และในเขตที่ครั้งหนึ่งเคยมีธารน้ำแข็งใหญ่ตั้งอยู่ เช่น ในเขตสแกนดิเนเวีย ทางไหล่เขาด้านตะวันออกมีทะเลสาบวาแนร์น วัตแตร์น ในฟินแลนด์ ซึ่งได้สมญาว่า ดินแดนแห่งหมื่นทะเลสาบ (The Land of Ten Thousand Lakes) มีทะเลสาบประมาณถึง ๖ หมื่นทะเลสาบ ในรุสเซียมีทะเลสาบลาโดกา ซึ่งใหญ่ที่สุดในยุโรป และทะเลสาบโอเนกา ส่วนในเขตเชิงเขาแอลปส์มีทะเลสาบเลอมังหรือเยเนวา กาเตรอกังตอง เนอชาเตล กองสตังส์ และซูริคในสวิส ทะเลสาบมัตโยเรโกโม ลูกาโนในอิตาลี ทะเลสาบบูร์เยต์ และอันน์ซิ ในฝรั่งเศส ในภาคกลางของอิตาลีมีทะเลสาบอันเกิดจากปล่องภูเขาไฟที่ดับแล้วหลายแห่ง

ลมที่พัด เนื่องจากทวีปยุโรปตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๓๕° เหนือกับ ๗๒° เหนือ ภาคใต้ของยุโรปจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของฮอร์สละติจูด หรือเขตความกดอากาศสูง เหนือจากเขตนี้ขึ้นไปก็จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมประจำฝ่ายตะวันตก ซึ่งพัดจากมหาสมุทรแอตแลนติกเข้าหาฝั่งยุโรปตะวันตก

เนื่องจากรอบ ๆ ฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมีภูเขาเรียงรายกันอยู่โดยรอบ จึงก่อให้เกิดลมประจำถิ่นขึ้น ในจำพวกลมประจำถิ่นนี้มีทั้งลมร้อนและลมหนาว

ลมร้อน มีลมซิรอกโก (Sirocco) ซึ่งพัดจากทะเลทรายซาฮารา ลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เข้าหาภาคใต้ของอิตาลี ลมเฟิน (Foehn) พัดจากเทือกเขาแอลปส์ขึ้นไปทางเหนือของประเทศสวิส ส่วนลมหนาวมี ลมตรามอนตานา (Tramontana) พัดจากที่ราบสูงของสเปน ลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เข้าหาฝั่งตะวันตกของอิตาลี ลมมิสตรัล (Mistral) พัดจากที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของฝรั่งเศสลงสู่ทะเล

เมดิเตอร์เรเนียน บริเวณเมืองมาร์เซยย์ ลมโบรา (Bora) พัดจากที่ราบสูงบัลข่านลงสู่ทะเลเอเดรียติก เข้าหาฝั่งตะวันออกของอิตาลี

ลักษณะฝนที่ตก เนื่องจากลักษณะชายฝั่งของยุโรปเว้าแหว่งมาก ทั้งลักษณะภูมิประเทศก็อำนวยให้ ทำให้อิทธิพลของน้ำทะเลสามารถแทรกซึมเข้าไปถึงภาคภายในทวีปยุโรปจึงได้รับน้ำฝนเพียงพอแก่การกสิกรรมโดยตลอด เว้นภาคตะวันออกสุดของทวีปเท่านั้น แต่ปริมาณของน้ำฝนย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ตั้ง ตามละติจูด ความสูงของพื้นที่ และทิศทางของลมที่พัด แต่อย่างไรก็ตามปริมาณของน้ำฝนจะมีมากทางฝั่งตะวันตกแล้วจะค่อย ๆ ลดน้อยลงในเมื่อยิ่งห่างเข้าไปทางตะวันออก และในทำนองเดียวกัน ภาคใต้ฝนจะตกมาก แต่จำนวนน้ำฝนจะยิ่งลดน้อยลงไปเมื่อยิ่งขึ้นไปทางเหนือ

ภูมิอากาศ ภูมิอากาศของยุโรปย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวงละติจูดขนานต่าง ๆ กัน จากที่ตั้งใกล้หรือไกลทะเล จากอิทธิพลของกระแสน้ำในมหาสมุทร และจากความสูงต่ำของพื้นแผ่นดิน จะเห็นได้ว่ายุโรปภาคใต้มีฤดูร้อนที่อากาศร้อน และฤดูหนาวที่อากาศอบอุ่น เพราะอิทธิพลของน้ำทะเล (ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลดำ) ทั้งยังมีภูเขาตั้งกำบังลมหนาวซึ่งพัดมาจากทางเหนือ (ภูเขาแอลป์) ส่วนทางภาคเหนือสุดของทวีป เหนือวงกลมอาร์กติกขึ้นไป อากาศจะหนาวจัด อุณหภูมิเฉลี่ยประจำปีต่ำมาก พื้นแผ่นดินจะปกคลุมไปด้วยน้ำแข็งในปีหนึ่งเป็นเวลาประมาณ ๘ เดือนถึง ๑๐ เดือน ในระหว่างแถบอากาศทั้ง ๒ นี้ อันเป็นส่วนมากของดินแดนในยุโรป มีอากาศอบอุ่นไม่ร้อนจัดในฤดูร้อน และไม่หนาวจัดในฤดูหนาว เราอาจแบ่งภูมิอากาศในแถบนี้ออกได้เป็น ๓ แบบคือ ภูมิอากาศอบอุ่นค่อนข้างร้อนซึ่งอยู่ตอนกลางของทวีป ภูมิอากาศอบอุ่นค่อนข้างหนาวซึ่งอยู่ตอนเหนือ และภูมิอากาศอบอุ่นแห้งแล้งซึ่งอยู่ทางตะวันออกของทวีป

มหาสมุทรแอตแลนติกมีอิทธิพลอยู่เหนือภูมิอากาศของยุโรปภาคตะวันตกมาก เพราะนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลแล้ว ยังมีอิทธิพลของกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีมอีกด้วย ทำให้เกิดผลคือ ถ้ายิ่งห่างจากฝั่งมหาสมุทรเข้าไปทางตะวันออก ฤดูร้อนอุณหภูมิของอากาศจะยิ่งสูงขึ้น ยุโรปภาคตะวันออกในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด ส่วนในฤดูหนาวอุณหภูมิจะยิ่งลดต่ำลงในเมื่อยิ่งออกห่างจากทะเลเข้าไป ยุโรปภาคกลางและภาคตะวันออก พื้นแผ่นดินจะปกคลุมไปด้วยหิมะเป็นเวลาหลายเดือนในปีหนึ่ง แม่น้ำต่าง ๆ จะกลายเป็นน้ำแข็ง

ลมประจำปี คือลมประจำฝ่ายตะวันตก (Prevailing Westerly Winds) ซึ่งพัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้เข้าสู่ฝั่งยุโรป ก็มีอิทธิพลอยู่เหนือภูมิอากาศของยุโรปไม่น้อยเหมือนกัน เพราะเป็นลมที่พัดมาจากมหาสมุทร จึงหอบเอาไอน้ำเข้ามาด้วย ทำให้เกิดความชุ่มชื้นและความอบอุ่นแผ่เข้าไปในดินแดนภาคตะวันตก ภาคกลาง และโดยที่ลักษณะภูมิประเทศตอนกลางของทวีปเป็นที่ราบ ไม่มีภูเขาขวางกั้น อิทธิพลของลมทะเลจึงสามารถแผ่เข้าไปได้ไกลมาก

ส่วนมากของดินแดนในยุโรป นอกจากภาคใต้ของรุสเซียซึ่งไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล จะได้รับน้ำฝนเพียงพอแก่การกสิกรรม แต่บางแห่งฝนจะตกมาก และตกในฤดูกาลหนึ่ง ส่วนบางแห่งจะตกน้อย และตกในอีกฤดูกาลหนึ่ง ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่อิทธิพลของลมประจำและความสูงของพื้นที่

ยุโรปภาคกลางหรือในแถบภูมิอากาศอบอุ่นค่อนข้างหนาว ซึ่งตั้งอยู่เหนือฮอร์สละติจูดขึ้นไป เป็นเขตที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมประจำฝ่ายตะวันตก ซึ่งพัดจากมหาสมุทรแอตแลนติก ทำให้มีฝนตกชุกพอประมาณ และจะตกมากในฤดูใบไม้ร่วง จำนวนน้ำฝนจะลดน้อยลงทุกระยะที่ห่างจากริมฝั่งทะเลไปทางตะวันออก

ยุโรปภาคใต้หรือในแถบริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับฮอร์สละติจูด อันเป็นเขตที่แห้งแล้ง เพราะเป็นเขตสงัดลมที่มีกระแสอากาศเย็นไหลลง จึงมีฤดูร้อนที่อากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่ด้วยอิทธิพลของลมบกลมทะเล จะทำให้ในฤดูหนาวมีอากาศอบอุ่นและชื้นพอสมควร

ส่วนยุโรปภาคตะวันออก ซึ่งเป็นตอนที่อยู่ห่างไกลจากทะเล จะมีอากาศแห้งแล้งไม่มีฤดูฝนที่แท้จริง ในแถบนี้ฝนจะตกโดยบังเอิญในฤดูร้อนเมื่อมีพายุฟ้าคะนอง

จากอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศและจำนวนน้ำฝนที่ตกลงมาตามเขตต่าง ๆ จึงสามารถแบ่งเขตภูมิอากาศของยุโรปออกได้เป็น ๖ เขตด้วยกัน คือ

๑. **เขตภูมิอากาศแถบแอตแลนติก** (ภูมิอากาศภาคสมุทร) ซึ่งมีอุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยประจำปีไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาว ฤดูร้อนเย็น ฤดูหนาวอบอุ่น มีความชื้นตลอดปี

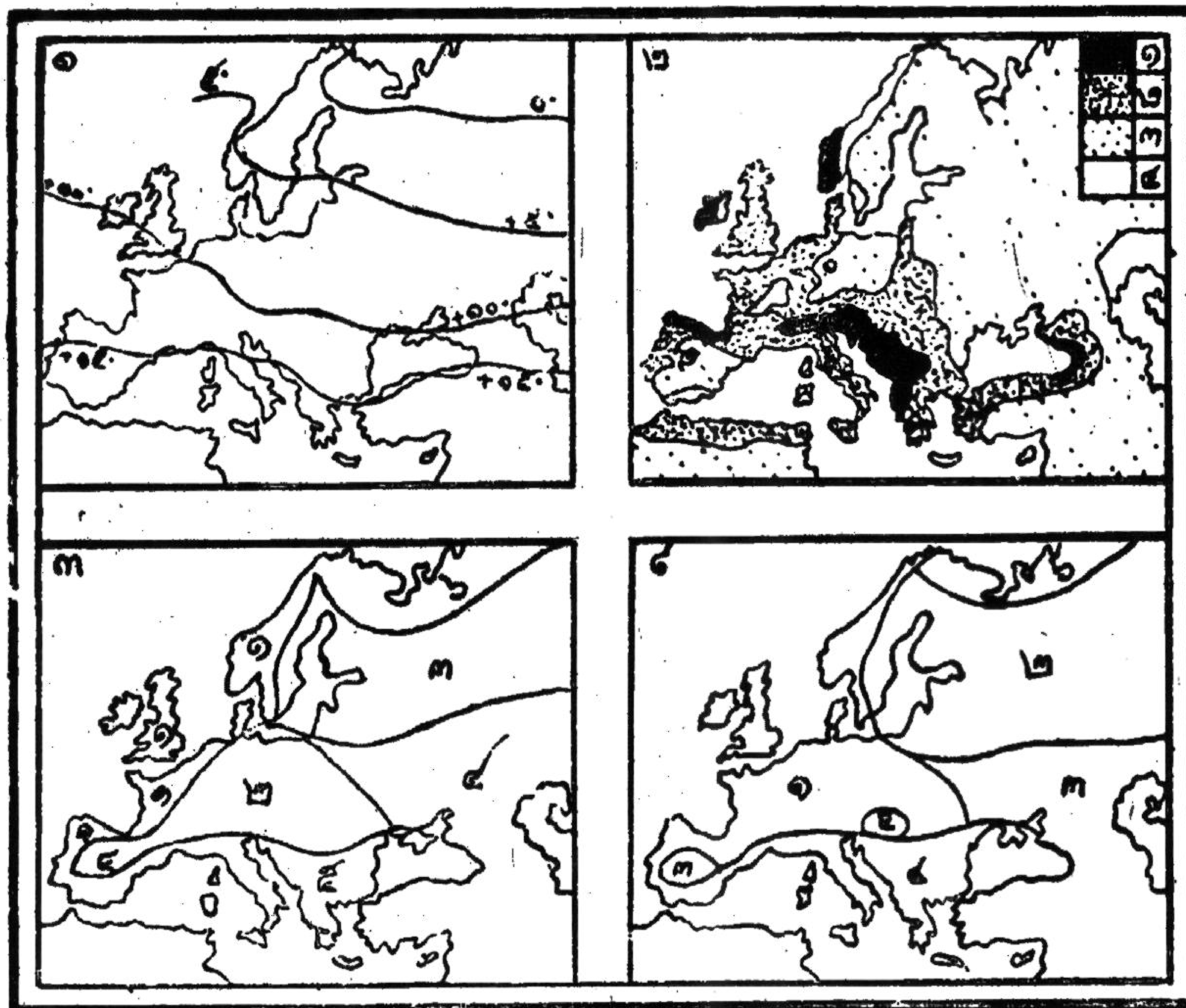
๒. **เขตภูมิอากาศกึ่งภาคพื้นทวีปค่อนข้างอบอุ่น** มีลักษณะลมฟ้าอากาศระหว่างเขตที่ ๑ กับเขตที่ ๔

๓. **เขตภูมิอากาศกึ่งภาคพื้นทวีปค่อนข้างหนาว** มีอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศค่อนข้างต่ำและชื้น เพราะตั้งอยู่ทางเหนือขึ้นไป

๔. **เขตภูมิอากาศภาคพื้นทวีป** ได้แก่ยุโรปภาคตะวันออก ซึ่งไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ฤดูร้อนอุณหภูมิของอากาศจะสูงมาก ส่วนฤดูหนาวก็จะต่ำมาก ความชื้นน้อย มีฝนบังเอิญบ้างในฤดูร้อน

๕. **เขตภูมิอากาศแถบเมดิเตอร์เรเนียน** ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มีฤดูร้อนที่อากาศร้อนและแห้งแล้ง ส่วนฤดูหนาวอากาศจะอบอุ่นและชื้นพอประมาณ ฝนจะเริ่มตกตั้งแต่ปลายฤดูใบไม้ร่วงจนถึงฤดูใบไม้ผลิ

๖. **เขตภูมิอากาศแถบหนาว** ได้แก่ภาคเหนือสุดของทวีป อากาศมีอุณหภูมิต่ำอยู่ตลอดปี ความชื้นมีพอประมาณ ไม่มีฝน แต่จะมีพายุหิมะ

รูปที่ ๑๖ ภูมิอากาศ และเขตพืชพรรณไม้

ภาพที่ ๑ เส้นอุณหภูมิเสมอภาค **ภาพที่ ๒** จำนวนน้ำฝนที่ตกในปีหนึ่ง เขตที่ ๑ ตั้งแต่ ๑ ม. ขึ้นไป เขตที่ ๒ ตั้งแต่ ๐.๖ ม. ถึง ๑ ม. เขตที่ ๓ ตั้งแต่ ๐.๒ ถึง ๐.๖ ม. เขตที่ ๔ ตั้งแต่ ๐ ถึง ๐.๒ ม. **ภาพที่ ๓** เขตภูมิอากาศต่าง ๆ ๑. เขตภูมิอากาศประเภทภาคสมุทร ๒. กึ่งภาคพื้นทวีปค่อนข้างอบอุ่น ๓. กึ่งภาคพื้นทวีปค่อนข้างหนาว ๔. ภาคพื้นทวีป ๕. แถบเมดิเตอร์เรเนียน ๖. แถบหนาว **ภาพที่ ๔** เขตพืชพรรณไม้ ๑. เขตป่าไม้ผลัดใบ ๒ เขตป่าไม้ไม่ผลัดใบ ๓. เขตทุ่งหญ้า ๔. เขตเมดิเตอร์เรเนียน ๕. เขตทะเลทราย ๖. เขตหนาวจัด

แถบพืชพรรณไม้ จากการแบ่งเขตของภูมิอากาศแถบต่าง ๆ จึงอาจแบ่งแถบของพืชพรรณไม้ให้ตรงกันได้ดังนี้ คือ

๑. เขตภูมิอากาศแถบภาคสมุทรและกึ่งภาคพื้นทวีปค่อนข้างอบอุ่น เป็นเขตป่าไม้ชนิดผลัดใบ มีไม้เกาลัด โอ๊ค เอล์ม และบีช ในเขตที่สามารถทำการกสิกรรมได้ มีการปลูกข้าวสาลี หัวผักกาดแดง และต้นป่านลินิน ส่วนในเขตทุ่งหญ้ามีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัวนม เป็นต้น

๒. เขตภูมิอากาศแถบกึ่งภาคพื้นทวีปค่อนข้างหนาว เป็นเขตที่มีฤดูหนาวที่อากาศหนาวจัดและยืดยาว มีความชื้นพอประมาณ ระยะเวลาที่พืชจะเจริญได้มีน้อย พืชเหล่านี้ต้องต่อสู้กับอากาศที่หนาวจัด จึงมีใบเรียวเล็กและแหลม เป็นไม้ชนิดที่ไม่ผลัดใบ (Coniferous forest) เช่น ไม้สน เฮมลอคส์ ลาร์เชส และบัลซัม เขตป่าไม้ไม่ผลัดใบนี้มีอาณาเขตกว้างขวางมาก (มีสวีเดน นอรเว ฟินแลนด์ รุสเซีย และโปแลนด์) ในรุสเซียเรียก ไตกา (Taiga)

๓. เขตภูมิอากาศแถบภาคพื้นทวีป (ยุโรปภาคตะวันออก และที่ราบสูงภาคกลางของสเปน) เป็นเขตที่ไม่มีพืชพรรณไม้ใหญ่ เพราะความชื้นของอากาศไม่เพียงพอ มีต้นหญ้าขึ้นในฤดูร้อนบ้างประปราย มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัวเนื้อ และแกะ เป็นต้น ในเขตที่สามารถทำการกสิกรรมได้ มีการปลูกข้าวสาลี ซึ่งสามารถทนทานต่อความแห้งแล้งของอากาศได้

๔. เขตภูมิอากาศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ในเขตนี้ไม่มีต้นไม้ใหญ่เพราะอากาศไม่มีความชื้นมากพอ พรรณไม้อย่างใหญ่คือต้นมะกอก มีไม้เลื้อย ไม้เถา และไม้มีหนามอยู่โดยทั่ว ๆ ไป ต้นหญ้าแข็งและแห้ง ในเขตนี้มีการปลูกผลไม้ต่าง ๆ ได้แก่ มะกอก องุ่น ส้ม มะนาว มะเดื่อ พีช แอปเปิ้ล และพรุน สำหรับการกสิกรรม มีการปลูกข้าวสาลี ข้าวโพด และมะเขือเทศ ในเขตลุ่มแม่น้ำโปในอิตาลี มีการปลูกข้าวเจ้า ในแถบทุ่งหญ้ามีการเลี้ยงสัตว์ วัว ม้า ลา ล่อ และแกะ

๕. เขตทะเลทราย

๖. เขตภูมิอากาศแถบหนาว ในเขตนี้มีฤดูหนาวที่หนาวจัดและกินเวลายืดยาวตั้งแต่ ๘ ถึง ๑๐ เดือน ในฤดูร้อนซึ่งมีระยะเวลาเพียงเล็กน้อย เมื่ออุณหภูมิของอากาศค่อยสูงขึ้น จะทำให้น้ำแข็งและหิมะละลาย พื้นแผ่นดินเฉอะแฉะ จะมีแต่ต้นหญ้าเล็ก ๆ

และตะไคร่น้ำ (Moss, Lichens) ซึ่งเป็นอาหารของกวางเรนเดียร์ที่อาศัยอยู่ในเขตนี้ เรียกเขตนี้ว่า ทุนดรา (Tundra)

โดยที่อุณหภูมิของอากาศเปลี่ยนแปลงไปตามความสูงของพื้นแผ่นดิน พืชพรรณไม้จึงเปลี่ยนแปลงไปด้วย และควรจะระลึกไว้ด้วยว่า ฝนจะตกในเขตภูเขามากกว่าในเขตที่ราบ ในบริเวณหุบเขาจะเป็นเขตทุ่งหญ้าหรือเขตทำการกสิกรรม ส่วนในเขตไหล่เขาต่ำ ๆ จะมีป่าไม้ชนิดผลัดใบ แต่ไหล่เขาสูง ๆ ขึ้นไปจะเป็นป่าไม้ชนิดไม่ผลัดใบ

ในแลปแลนด์ (Lapland) ความสูงตั้งแต่ ๖๐๐ เมตรขึ้นไป ในเทือกเขาแอลปส์ด้านเหนือ ๒,๖๐๐ เมตร ด้านใต้ ๓,๐๐๐ เมตรขึ้นไป จะไม่มีพืชพรรณไม้ จะมีแต่หิมะและธารน้ำแข็งปกคลุมอยู่ตลอดปี

ทางน้ำ แม่น้ำต่าง ๆ ในยุโรปย่อมจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

แม่น้ำที่ไหลลงสู่มหาสมุทรแอตแลนติก ส่วนมากมีปากแม่น้ำกว้างใหญ่ น้ำลึก ปริมาณของน้ำในลำแม่น้ำสม่ำเสมอ สามารถใช้เดินเรือได้โดยสะดวก ทั้งในฤดูหนาวน้ำในลำแม่น้ำก็ไม่กลายเป็นน้ำแข็ง นอกจากแม่น้ำเอลเบสายเดียวเท่านั้น ที่สำคัญ ๆ ได้แก่แม่น้ำการอนน์ ลัวร์ เซนที่ไหลผ่านนครปารีส ซอมม์ ในฝรั่งเศส แม่น้ำเอสโกต์หรือเชลด์ในเบลเยียม แม่น้ำเมอสหรือมัสส์ในเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ แม่น้ำไรน์ในเนเธอร์แลนด์ แม่น้ำเอลเบในเยอรมนี แม่น้ำเทมส์ในเกาะอังกฤษซึ่งไหลผ่านกรุงลอนดอน และแม่น้ำแชนนอน ในเกาะไอร์แลนด์

แม่น้ำสายต่าง ๆ ในเขตที่ราบสูงของสเปนมีกระแสน้ำไม่สม่ำเสมอ ส่วนมากกระแสน้ำไหลเชี่ยว เช่น แม่น้ำตากูส ดูโร และเอโบร

แม่น้ำในสแกนดิเนเวียมีลักษณะคล้ายลำธาร กระแสน้ำไหลเชี่ยว เหมาะสำหรับใช้ในการล่องซุง และใช้กำลังแรงจากกระแสน้ำตกหมุนเครื่องยนต์ ทำให้เกิดพลังงานไฟฟ้านำไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

แม่น้ำในรุสเซียที่ไหลลงสู่ทะเลบอลติกและมหาสมุทรอาร์กติก เป็นแม่น้ำที่มีน้ำแข็งอยู่เป็นเวลาหลายเดือนในปีหนึ่ง ส่วนในฤดูร้อนระดับน้ำต่ำ ใช้ในการเดินเรือไม่ได้สะดวก ที่สำคัญมีแม่น้ำโอเนกา ดวินา และเปโชรา ซึ่งไหลลงสู่มหาสมุทรอาร์กติก ส่วนแม่น้ำในรุสเซียภาคใต้มี แม่น้ำดนีสเตอร์ ดนีเปอร์ และแม่น้ำดอน ซึ่ง

ไหลลงสู่ทะเลดำ แม่น้ำวอลกาและอูรัล ไหลลงสู่ทะเลแคสเบียน สำหรับแม่น้ำวอลกาเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดในยุโรป และใช้ประโยชน์ในการเดินเรือได้ดีมาก

แม่น้ำต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนมากจะเป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ปริมาณของน้ำไม่ค่อยสม่ำเสมอ ในฤดูหนาวมักจะมีน้ำท่วมล้นฝั่ง ทำให้เกิดความเสียหายบ่อย ๆ บริเวณปากแม่น้ำมีเดลตา เช่น แม่น้ำเอวรอสและวาร์ดาร์ในกรีซ แม่น้ำโป อาดีจ ไทเบอร์ และอาร์โนในอิตาลี แม่น้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ในการกสิกรรมและทำไฟฟ้า ส่วนแม่น้ำโรนในฝรั่งเศสใช้ในการกสิกรรม

แม่น้ำในยุโรปที่มีลักษณะพิเศษมี ๔ สาย คือ

๑. **แม่น้ำดานูบ** ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีแควต่าง ๆ มากสาย ไหลมาจากภูเขาต่าง ๆ หลายลูกในสวิส มีปริมาณของน้ำสม่ำเสมอพอใช้ เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านที่ราบอันกว้างใหญ่ และไหลผ่านประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เป็นแม่น้ำนานาชาติ จึงใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ดีมาก

๒. **แม่น้ำโป** เป็นแม่น้ำที่มีปริมาณของน้ำสม่ำเสมออีกเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะแควต่าง ๆ ทางฝั่งเหนือ (ภูเขาแอลป์) มีน้ำมากในฤดูร้อนเมื่อน้ำแข็งและหิมะละลาย ส่วนแควต่าง ๆ ทางฝั่งใต้ (ภูเขาอาเปนไนน์) มีน้ำมากในฤดูหนาวเมื่อฝนตก จึงใช้ประโยชน์ในการเดินเรือได้เกือบตลอดสาย ทั้งยังเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ยิ่งอีกด้วย คือแคว้นลอมบาร์ดี

๓. **แม่น้ำโรน** ซึ่งไหลมาจากทะเลสาบเลอมัง - หรือทะเลสาบเยเนวา เป็นแม่น้ำในเขตภูเขา กระแสน้ำไหลเชี่ยว ปริมาณของน้ำไม่สม่ำเสมอ ใช้เดินเรือได้เฉพาะตอนปลายของลำแม่น้ำเท่านั้น

๔. **แม่น้ำไรน์** เป็นแม่น้ำนานาชาติ เกิดในสวิส ไหลผ่านฝรั่งเศสและเยอรมนีลงสู่ทะเลเหนือในเนเธอร์แลนด์ ไหลผ่านแหล่งอุตสาหกรรมหนักที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของยุโรป (เยอรมนี) และใช้เดินเรือได้ดีมาก

สรุป

๑. ยุโรปมีพื้นที่อยู่ในเขตอากาศอบอุ่นเป็นส่วนมาก

๒. ชายฝั่งทะเลของยุโรปเว้าแหว่งมาก มีท่าจอดเรือและมีลมฟ้าอากาศดี

๓. กระแสน้ำที่ไหลผ่านฝั่งตะวันตกของยุโรปคือกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม

๔. ลักษณะภูมิประเทศของยุโรปอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ เขต คือเขตภูเขาเก่าทางเหนือ เขตภูเขาเก่าและใหม่สลับกันทางใต้ และเขตที่ราบตอนกลาง

๕. ยุโรปมีลักษณะภูมิประเทศที่อำนวยประโยชน์มาก เพราะจะเปิดโอกาสให้ลมจากมหาสมุทรพัดเข้าไปถึงภาคภายในทวีปได้โดยสะดวก

๖. ยุโรปได้รับฝนเพียงพอแก่การกสิกรรมโดยตลอด เว้นภาคตะวันออกสุดเท่านั้น

๗. ทวีปยุโรปมีภูมิอากาศ ๖ แบบ

๘. แม่น้ำนานาชาติของยุโรปมีแม่น้ำไรน์และแม่น้ำดานูบ

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

การกสิกรรม ผลิตผลในทางกสิกรรมของยุโรปมีเป็นจำนวนมากและชนิดต่าง ๆ กัน ทวีปยุโรปใช้ที่ดินในการกสิกรรมมาก แต่โดยที่ยุโรปเป็นทวีปที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ผลิตผลอันเกิดจากการกสิกรรมจึงไม่ค่อยจะเพียงพอแก่การบริโภคของประชากร สำหรับพืชพรรณธัญญาหารต่าง ๆ ของยุโรปผลิตได้เป็นจำนวนมาก รุสเซียผลิตข้าวสาลีได้มากที่สุด รองลงมามีฝรั่งเศส อิตาลี สเปน รูเมเนีย บัลแกเรีย เยอรมนี อังกฤษ และฮังการี นอกจากข้าวสาลียังมีมันฝรั่ง ผัก และผลไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น หัวผักกาดแดง องุ่น ส้ม มะกอก แอปเปิ้ล แพร์ พีช พรุน มะเขือเทศ นอกจากนี้มียาสูบ

ป่าไม้ สำหรับป่าไม้ แม้จะมีเนื้อที่ป่าไม้ลดน้อยลงก็จริง เพราะได้มีการถางป่าเพื่อการกสิกรรม แต่ในสวีเดน นอรเว รุสเซีย เยอรมนี และโปแลนด์ ยังมีดินแดนที่ปกคลุมไปด้วยป่าไม้อีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตภูเขา

การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ก็นับว่าเป็นผลิตผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของทวีปยุโรป และได้มีการบำรุงพันธุ์ของสัตว์เลี้ยงชนิดต่าง ๆ อย่างแท้จริง โดยแยกประเภทของสัตว์เลี้ยงออกเป็น เพื่อใช้งาน เพื่อเป็นอาหาร และเพื่อการอุตสาหกรรม

ในรุสเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เบลเยี่ยมและสวิส มีการเลี้ยงสัตว์มาก รุสเซียเป็นประเทศที่เลี้ยงม้ามากที่สุด และพันธุ์ม้าของรุสเซียเป็นพันธุ์ม้าที่มีชื่อเสียงมาก นอกจากรุสเซียมีเยอรมนี โปแลนด์ และฝรั่งเศส

การเลี้ยงสัตว์ได้กระทำกันอย่างแท้จริง ตามสภาพของลักษณะของพื้นแผ่นดินและภูมิอากาศ ในเขตทุนดราและสเตปส์ของรุสเซีย ทำการเลี้ยงสัตว์ชนิดเร่ร่อน กล่าวคือมีการนำฝูงสัตว์ท่องเที่ยวไปเพื่อแสวงหาหญ้าในดินแดนต่าง ๆ ส่วนในเขตทุ่งหญ้าตามแถบเชิงเขามีการเลี้ยงสัตว์ตามฤดูกาล คือในฤดูร้อนจะนำฝูงสัตว์ขึ้นไปหาหญ้ากินบนไหล่เขา ครั้นถึงฤดูใบไม้ร่วงจึงนำฝูงสัตว์ลงมาหากินในเขตหุบเขาหรือตามที่ราบเชิงเขา ส่วนในเขตริมฝั่งทะเลเหนือซึ่งมีภูมิอากาศอบอุ่นชื้น การเลี้ยงสัตว์จะกระทำร่วมกันกับการกสิกรรม

การประมง การประมงเป็นอาชีพที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของประชากรในทวีปยุโรป เพราะผลิตผลที่ได้รับจากการจับปลาในทะเล ทะเลสาบ และแม่น้ำสายต่าง ๆ มีเป็นจำนวนปีละมากมาย ทะเลเหนือซึ่งเป็นทะเลน้ำตื้น เป็นไหล่ทวีป (Continental Shelf) มีกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีมไหลผ่าน เป็นเขตที่มีปลาชุกชุมมาก มีชื่อเรียกว่าดอกเกอร์แบงค์ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนก็เป็นทะเลที่มีปลาชุกชุมมาก พวกฮอลันดา อังกฤษ นอร์วิเจียน ฝรั่งเศส และอิตาเลียน จึงมีอาชีพทางการประมงกันมาก

การอุตสาหกรรม ทวีปยุโรปเป็นทวีปอุตสาหกรรม จนอาจกล่าวได้ว่ามีการอุตสาหกรรมทุกชนิดและทุกประเภท แหล่งอุตสาหกรรมหนักต่าง ๆ มักจะปรากฏในแถบภูเขาเก่า ซึ่งอุดมไปด้วยแร่ธาตุอันเป็นปัจจัยสำคัญของโรงงานอุตสาหกรรมหนัก เช่น ถ่านหิน เหล็ก และน้ำมัน เป็นต้น

ส่วนความสมบูรณ์ทางวัตถุแร่ธาตุ ยุโรปเป็นทวีปที่มีแร่ธาตุที่มีประโยชน์มาก เช่น ถ่านหิน เหล็ก ทองแดง และสังกะสี เป็นต้น สำหรับวัตถุแร่ธาตุที่มีค่า เช่น ทองคำ ยกเว้นในเขตเทือกเขาอูรัลแล้วแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีเลย แต่เงินมีในเยอรมนี สเปน อังกฤษ ออสเตรีย อิตาลี ฝรั่งเศส และกรีซ

อังกฤษ เยอรมนี โปแลนด์ รุสเซีย เชโกสโลวะเกีย ฝรั่งเศส และเบลเยียม เป็นประเทศที่มีถ่านหินมาก ส่วนเหล็กมีมากในสวีเดน ฝรั่งเศส สเปน อังกฤษ เยอรมนี รุสเซีย โปแลนด์ และเชโกสโลวะเกีย

๔. **การคมนาคม** ยุโรปเป็นทวีปที่มีเส้นทางคมนาคมที่เจริญรุ่งเรืองมากกว่าทวีปอื่น ๆ ทั้งหมด มีทั้งการคมนาคมทางบก ทางเรือ และทางอากาศ

สำหรับการคมนาคมทางบก นอกจากจะมีถนนดี ๆ ตัดติดต่อกันทั่วทั้งทวีปแล้ว ยังมีเส้นทางรถไฟอันยาวเหยียดประสานกันดุจสายใยแมงมุม มีศูนย์กลางที่สำคัญ ๆ เช่น ปารีส เบอร์ลิน เวียนนา วอร์ซอ และมอสโก เป็นต้น ส่วนการคมนาคมทางเรือก็มีคลองต่าง ๆ ซึ่งขุดขึ้นเพื่อเชื่อมระหว่างแม่น้ำสายต่าง ๆ และเชื่อมระหว่างแม่น้ำกับทะเลและทะเลสาบ ส่วนริมฝั่งทะเลก็มีเรือพาณิชย์เดินติดต่อระหว่างเมืองท่าต่าง ๆ โดยทั่วถึงกัน ในด้านการคมนาคมทางอากาศ ก็มีสายการบินเดินติดต่อระหว่างเมืองต่าง ๆ ภายในประเทศ ระหว่างประเทศ และระหว่างทวีป

นอกจากการคมนาคมทางบก ทางเรือ และทางอากาศแล้ว การติดต่อภายในประเทศ หรือระหว่างประเทศ และระหว่างทวีป ยังมีโทรศัพท์ วิทยุ และวิทยุโทรศัพท์ติดต่อทั่วถึงกันไปหมด มีสายโทรศัพท์โยงติดต่อกันทั่วทวีป มีสายเคเบิลใต้ทะเลติดต่อกับทวีปอื่น ๆ ในเมืองใหญ่ ๆ ที่การจราจรหนาแน่นมากจึงต้องสร้างรถใต้ดินขึ้นเพื่อให้สัญจรไปมาได้โดยรวดเร็ว เช่น ในกรุงลอนดอน และปารีส เป็นต้น

การพาณิชย์ การอุตสาหกรรมและการคมนาคมของยุโรปเจริญรุ่งเรืองมาก จึงทำให้การพาณิชย์เจริญเป็นเงาตามตัวไปด้วย แต่มีประเทศคู่แข่งขันที่สำคัญ ๒ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

กำลังงานทั้งหมดที่ได้รับจากเครื่องจักรและกำลังน้ำตก มีค่ามากกว่ากำลังแรงงานกรรมกรไม่ต่ำกว่าจำนวนล้าน ๆ คน ประเทศอังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศส รุสเซีย เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม อิตาลี และสวิส เป็นประเทศที่มีการพาณิชย์และอุตสาหกรรมเจริญมาก และการที่มีเส้นทางคมนาคมหลายชนิดและหลายสาย ทำให้ประชากรในเขตตัวเมืองต่าง ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นกว่าในเขตชนบท เมืองศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของทวีปยุโรปมีอยู่ ๔ เมือง คือ ลอนดอน ปารีส เบอร์ลิน และมอสโก

เมืองท่าตลาดค้า เมืองท่าตลาดค้าที่สำคัญ ๆ ของทวีปมี สตอกโฮล์ม ของสวีเดน (เหล็กกล้า) ออสโล ของนอรเว (ปลา) โคเปนเฮเกน ของเดนมาร์ก เนย นม เบียร์) อัมสเตอร์ดัม ของเนเธอร์แลนด์ (เนย นม เครื่องไฟฟ้า) ลอนดอน ของอังกฤษ (ผลิตผลจากการอุตสาหกรรม) บอร์โดส์ ของฝรั่งเศส (เหล้าองุ่น) ลิสบอน ของโปรตุเกส (เหล้าองุ่น ปลาซาร์ดีน) ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

มี มาร์เซยย์ ของฝรั่งเศส (เครื่องสำอาง ผ้าไหม) เยนัว ของอิตาลี (รถยนต์) เนเปิลส์ ของอิตาลี (เหล้าองุ่น มักกะโรนี)

สรุป

๑. ยุโรปมีการกสิกรรมที่เจริญมาก โดยทั่วไปแล้วเกือบจะหาพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้

๒. การเลี้ยงสัตว์กระทำกันตามหลักวิชา และมีการบำรุงพันธุ์สัตว์เลี้ยงอย่างแท้จริง

๓. การประมงเป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรในแถบริมฝั่งทะเลเหนือ และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

๔. การอุตสาหกรรมนับว่าเจริญมาก และมักจะปรากฏในแถบภูเขาเก่า

๕. การคมนาคมภายในทวีปเจริญกว่าทวีปอื่น ๆ ทั้งหมด ส่วนการคมนาคมระหว่างทวีป ยุโรปก็เป็นศูนย์กลางทั้งสายการเดินเรือและเดินอากาศ

๖. มีเมืองท่าตลาดค้าใหญ่ ๆ บนฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกและทะเลเมดิเตอร์-เรเนียนมากมาย

๕. ประชากร ในดินแดนที่ความเจริญเป็นไปอย่างเฉื่อยชา หรือการคมนาคมไม่สะดวก ความหนาแน่นของประชากรจะมีมากหรือน้อยย่อมแล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นแผ่นดิน โดยการกสิกรรมหรือการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประมงในลำแม่น้ำและริมฝั่งทะเลอีกด้วย พื้นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ ภูมิอากาศที่อำนวย เช่นบริเวณหุบเขาหรือริมฝั่งทะเล เป็นดินแดนที่มนุษย์ชอบอาศัยอยู่ เหล่านี้เป็นสาเหตุเบื้องต้นของการตั้งถิ่นฐานของประชากรในยุโรป

ต่อมาภายหลัง ความสมบูรณ์ของทรัพยากรใต้ดิน การก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมได้เป็นเครื่องชักจูงให้มนุษย์ไปรวมกันตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่นอีกอย่างหนึ่ง

ในที่สุดในปัจจุบันนี้ ความสะดวกสบายของการคมนาคมติดต่อในการขนส่งได้เป็นเครื่องทำให้มนุษย์รวมกันตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นมากในดินแดนที่เจริญแล้ว แม้ผลิตผลประเภทเครื่องบริโภคจะไม่เพียงพอแก่ประชากรก็ตาม เพราะอาจหามาได้จากที่อื่น ๆ โดยสะดวก นี่เป็นเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในดินแดนแถบต่าง ๆ ของทวีปยุโรป โดยเฉพาะทางภาคกลางและภาคตะวันตก

ทวีปยุโรปมีประชากรประมาณ ๖๐๐ ล้านคน นับว่าเป็นทวีปที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดในโลก แต่การกระจัดกระจายของประชากรหาได้เหมือนกันทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ดินแดนที่มีมนุษย์อาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม อังกฤษ เยอรมนี ส่วนดินแดนที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อย ได้แก่ ในสแกนดิเนเวีย ฟินแลนด์ ทางภาคเหนือของรุสเซีย และในบางตอนของคาบสมุทรบัลข่าน

เชื้อชาติ จากประวัติศาสตร์ของทวีปยุโรป จะสามารถทราบได้ว่า การรุกราน การยึดครอง และการสงครามต่าง ๆ รวมทั้งการติดต่อค้าขายในสมัยหลัง ได้เป็นเครื่องทำให้มนุษย์ในเขตต่าง ๆ ผสมพันธุ์กัน เกิดเป็นเชื้อชาติใหม่หลายเชื้อชาติ ซึ่งแตกต่างกันโดยลักษณะ รูปร่าง ผิวเนื้อ ประชากรของทวีปยุโรปภาคตะวันตกและภาคเหนือโดยทั่ว ๆ ไปมีลักษณะสำคัญ คือ ผิวขาว ผมสีทอง และนัยน์ตาสีฟ้า

จากรูปร่าง ผิวเนื้อ ความสูงต่ำ ลักษณะกะโหลกศีรษะ สีของผม และนัยน์ตา อาจแบ่งประชากรของยุโรปออกได้เป็น ๔ เชื้อชาติต่าง ๆ กัน คือ

๑. **พวกเยอรมันนิก** ซึ่งมีรูปร่างสูงใหญ่ ผมสีทอง นัยน์ตาสีน้ำเงินหรือสีฟ้า กะโหลกศีรษะรูปไข่ ผิวเนื้อขาวมาก ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตสแกนดิเนเวีย เยอรมันภาคกลางและภาคเหนือ เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ นอกจากนี้จะมีปะปนอยู่บ้างในเบลเยียม ฝรั่งเศส และรุสเซีย

๒. **พวกแอลไปน์** ซึ่งมีรูปร่างเล็ก กะโหลกศีรษะกว้าง ผิวเนื้อขาวน้อยกว่าพวกแรก อาศัยอยู่ในเขตภูเขาของยุโรปภาคกลาง ในมัสซิฟซังตรัลของฝรั่งเศส และในแคว้นอาร์เดนน์

๓. **พวกเมดิเตอร์เรเนียน** ซึ่งมีรูปร่างสูงใหญ่ปานกลาง ผิวเนื้อขาวเหมือนพวกแอลไปน์ ผมค่อนข้างดำและหยิกเป็นคลื่น อาศัยอยู่ในแถบริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ในฝรั่งเศส และเบลเยียม

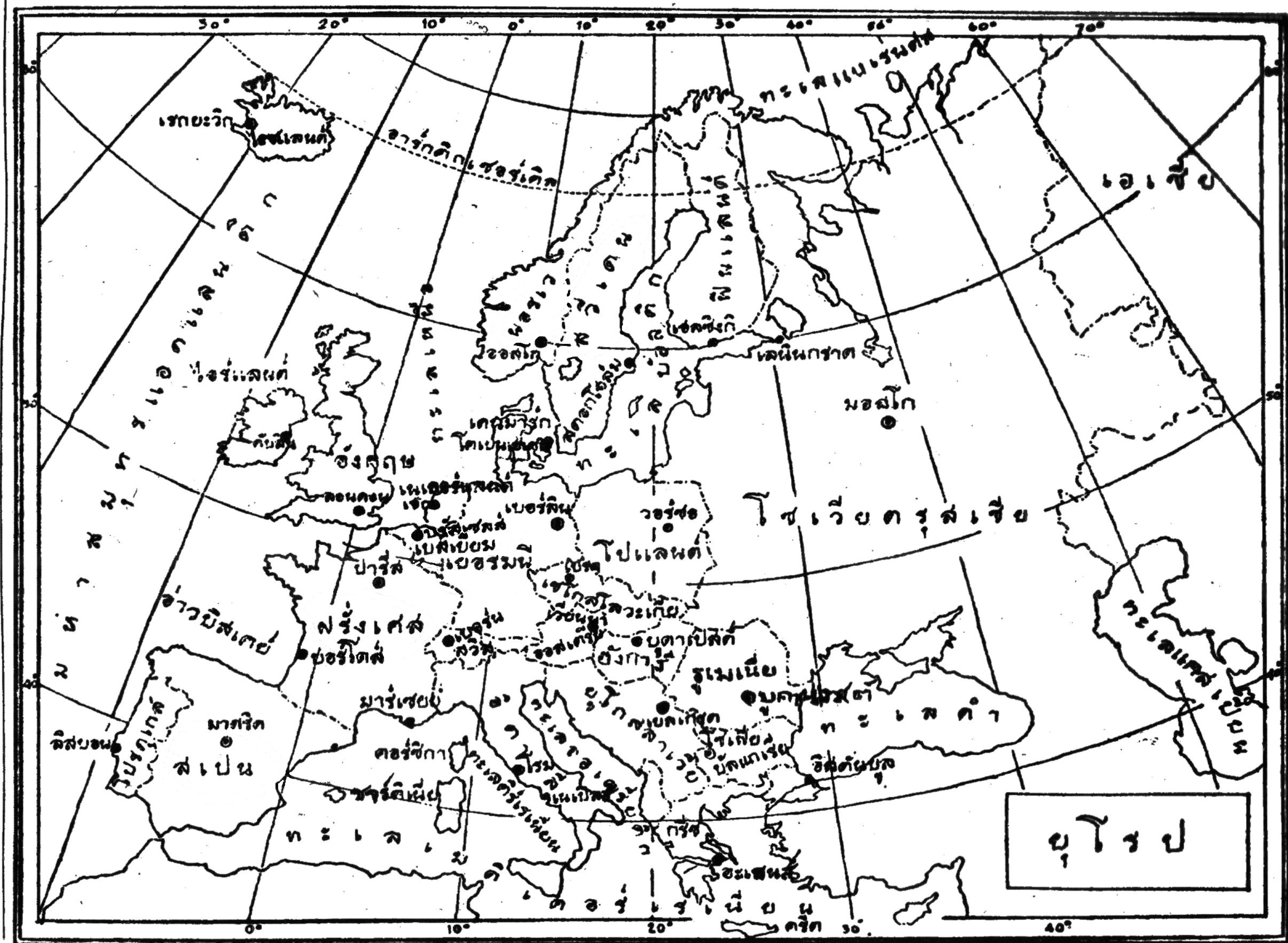
๔. **พวกมองโกเลียน** พวกนี้สืบเชื้อสายมาจากพวกมองโกเลียนในเอเชีย อาศัยอยู่ในฮังการี ฟินแลนด์ แลปแลนด์ ทางภาคเหนือสุดของทวีป และในเขตสเตปส์ของรุสเซีย

สรุป

๑. ยุโรปเป็นทวีปที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด ถ้าคิดเฉลี่ยตามขนาดเนื้อที่

๒. ประชากรของยุโรปอาจแบ่งออกได้เป็น ๔ เชื้อชาติต่าง ๆ กัน คือ เยอรมันนิก แอลไปน์ เมดิเตอร์เรเนียน และมองโกเลียน

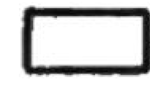

รูปที่ ๑๗ ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป

บทที่ ๕

ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป

ก. ยุโรปภาคตะวันตก (Western Europe)

๑. สหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักร (United Kingdom) หรือจักรภพอังกฤษ ประกอบด้วยเกาะบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๔๒,๔๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕๕.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีกรุงลอนดอน (London) เป็นเมืองหลวง และเป็นเมืองที่มีพลเมืองมากเมืองหนึ่งของโลก ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเทมส์ นอกจากนี้มีเมืองท่าที่สำคัญ ๆ คือ ลิเวอร์พูล เซาแธมป์ตัน อาเบอร์ดีนในสกอตแลนด์ และเบลฟัสต์ในไอร์แลนด์เหนือ

๒. ประเทศไอร์แลนด์หรือแอรา

ไอร์แลนด์ (Ireland) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๖๘,๙๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองดับลิน (Dublin) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๓. ประเทศฝรั่งเศส

ฝรั่งเศส (France) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๕๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕๐.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีปารีส (Paris) เป็นเมืองหลวง ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเซน มีประชากรประมาณ ๓ ล้านคน มีเมืองท่าที่สำคัญ ๆ คือ เลอฮาฟร์ บนฝั่งช่องแคบอังกฤษ บอร์โดส์ บนฝั่งอ่าวบิสเคย์ และมาร์เซยย์ บนฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน

๔. ประเทศเบลเยี่ยม

เบลเยี่ยม (Belgium) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๙.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบรัสเซลส์ (Brussels) เป็นเมืองหลวง และเมืองอันตเวอร์ปเป็นเมืองท่า

๕. ประเทศเนเธอร์แลนด์

เนเธอร์แลนด์ (Netherlands) หรือ ฮอลแลนด์ ซึ่งแปลว่าแผ่นดินต่ำ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๖,๖๒๓ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๓) มีเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam) เป็นเมืองหลวง และมีเมืองรอตเตอร์ดัมเป็นเมืองท่า

๖. ประเทศลักเซมเบอร์ก

ลักเซมเบอร์ก (Luxemburg) เป็นประเทศเล็ก ๆ ที่ไม่มีทางออกทะเลเลย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒,๕๘๗ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓ แสนคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีนครลักเซมเบอร์ก (Luxemburg) เป็นเมืองหลวง

ข. ยุโรปภาคกลาง (Central Europe)

๑. ประเทศเยอรมนี

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว เยอรมนีเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ได้ตกอยู่ในความควบคุมของผู้แทน ๔ มหาอำนาจ มีอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกาและรุสเซีย ต่อมาราว พ.ศ. ๒๔๙๒ ดินแดนที่อยู่ภายใต้การยึดครองของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส ได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองประเทศ โดยเรียกว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Federal Republic of Germany) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เยอรมันตะวันตก แต่กิจการสำคัญ เช่น การทหาร การต่างประเทศ คงตกอยู่ในความควบคุมของ ๓ มหาอำนาจดังกล่าว และในเวลาไล่เลี่ยกันเยอรมนีใต้การยึดครองของรุสเซียก็ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นโดยเรียกว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (German Democratic Republic) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เยอรมันตะวันออก เกี่ยวกับการปิดกั้นพรมแดนระหว่างเบอร์ลินตะวันออกและเบอร์ลินตะวันตก ได้ยุติลงแล้ว เพราะเยอรมันทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญายินยอมให้ชาวเยอรมันไปมาหาสู่กันได้แล้ว

เยอรมันตะวันตกมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๔๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕๘.๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบอนน์ (Bonn) เป็นเมืองหลวง และเมืองฮัมเบอร์กเป็นเมืองท่า

สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมันตะวันออก ซึ่งอยู่ในยึดครองของคอมมิวนิสต์รุสเซีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๐๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเบอร์ลินตะวันออก (Berlin) เป็นเมืองหลวง

๒. ประเทศสวิส

สวิส (Switzerland) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๑,๒๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖.๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเบอร์น (Bern) เป็นเมืองหลวง และมีกรุงเจนีวาเป็นเมืองสำคัญ เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

๓. ประเทศออสเตรีย

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ออสเตรีย (Austria) ได้ถูกยึดครองโดย ๔ มหาอำนาจ คือ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และรุสเซีย ใน พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้สามารถจัดตั้งรัฐบาลกลางขึ้นได้เป็นสาธารณรัฐ

ออสเตรียมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๘๓,๙๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๗.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีกรุงเวียนนา (Vienna) เป็นเมืองหลวง ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำดานูบ เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

๔. รัฐลิคเตนสไตน์

ลิคเตนสไตน์ (Liechtenstein) เป็นรัฐอิสระ ตั้งอยู่ระหว่างสวิสกับออสเตรีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๖๙ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๑,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองวาดูซ (Vaduz) เป็นเมืองหลวง ไม่มีทางออกทะเล

๕. ประเทศฮังการี

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ประเทศฮังการี (Hungary) ตกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของรุสเซีย ในตอนหลังได้มีการตื่นตัวเพื่อปลดแอกจากคอมมิวนิสต์ แต่ก็ถูกพวกคอมมิวนิสต์รุสเซียปราบปรามลงอย่างทารุณเหี้ยมโหดที่สุด ในปัจจุบันยังคงเป็นประเทศบริวารของคอมมิวนิสต์รุสเซีย

ฮังการีมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบูดาเปสต์ (Budapest) เป็นเมืองหลวง ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำดานูบ

๖. ประเทศเชโกสโลวะเกีย

ประเทศเชโกสโลวะเกีย (Czechoslovakia) เกิดขึ้นภายหลังสนธิสัญญาแวร์ซายส์ ค.ศ. ๑๙๑๙ โดยการยุบอาณาจักรออสเตรีย—ฮังการี ครั้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ได้ตกเป็นประเทศบริวารของคอมมิวนิสต์รุสเซีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๒๖,๙๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองปราก (Prague) เป็นเมืองหลวง เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

ค. ยุโรปภาคเหนือ (Northern Europe)

๑. ประเทศไอซแลนด์

ไอซแลนด์ (Iceland) เป็นเกาะเล็ก ๆ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของกรีนแลนด์ ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอังกฤษ ได้รวมอยู่ในราชอาณาจักรเดนมาร์กมาเป็นเวลาช้านาน ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงได้เป็นเอกราชโดยสมบูรณ์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๐๓,๒๔๓ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ แสน ๕ หมื่นคน มีเมืองเรกยะวิก (Reykjavik) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๒. ประเทศนอรเว

นอรเว (Norway) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๒๓,๗๕๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองออสโล (Oslo) ซึ่งเดิมเคยมีชื่อว่าคริสเตียเนีย เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๓. ประเทศสวีเดน

สวีเดน (Sweden) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๕๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองสตอกโฮล์ม (Stockholm) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๔. ประเทศเดนมาร์ก

เดนมาร์ก (Denmark) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโคเปนเฮเกน (Copenhagen) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ตั้งอยู่บนเกาะซีแลนด์

๕. ประเทศฟินแลนด์

ฟินแลนด์ (Finland) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๓๖,๗๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเฮลซิงกิ (Helsinki) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า ฟินแลนด์เป็นประเทศที่ได้สมญาว่า "ดินแดนแห่งหมื่นทะเลสาบ" (The Land of Ten Thousand Lakes)

ง. ยุโรปภาคตะวันออก (Eastern Europe)

๑. ประเทศรุสเซีย

สหภาพสาธารณรัฐโซเวียตโซเชียลิสต์ (Union of Soviet Socialist Republic) มีดินแดนอยู่ทั้งในยุโรปและเอเชีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๒ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๔๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีกรุงมอสโก (Moscow) เป็นเมืองหลวง และเลนินกราดเป็นเมืองท่า

๒. ประเทศโปแลนด์

โปแลนด์ (Poland) เป็นประเทศบริวารของคอมมิวนิสต์รุสเซีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๑๐,๘๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓๒.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีวอร์ซอ (Warsaw) เป็นเมืองหลวง มีเมืองกดิเนียเป็นเมืองท่า

จ. ยุโรปภาคใต้ (Southern Europe)

๑. กลุ่มไอเบเรียน (Iberian States)

ประเทศในกลุ่มไอเบเรียน ได้แก่ประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในคาบสมุทรไอเบเรีย มี

ก. ประเทศสเปน

สเปน (Spain) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๐๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองมาดริด (Madrid) เป็นเมืองหลวง และเมืองบาร์เซโลนาเป็นเมืองท่า

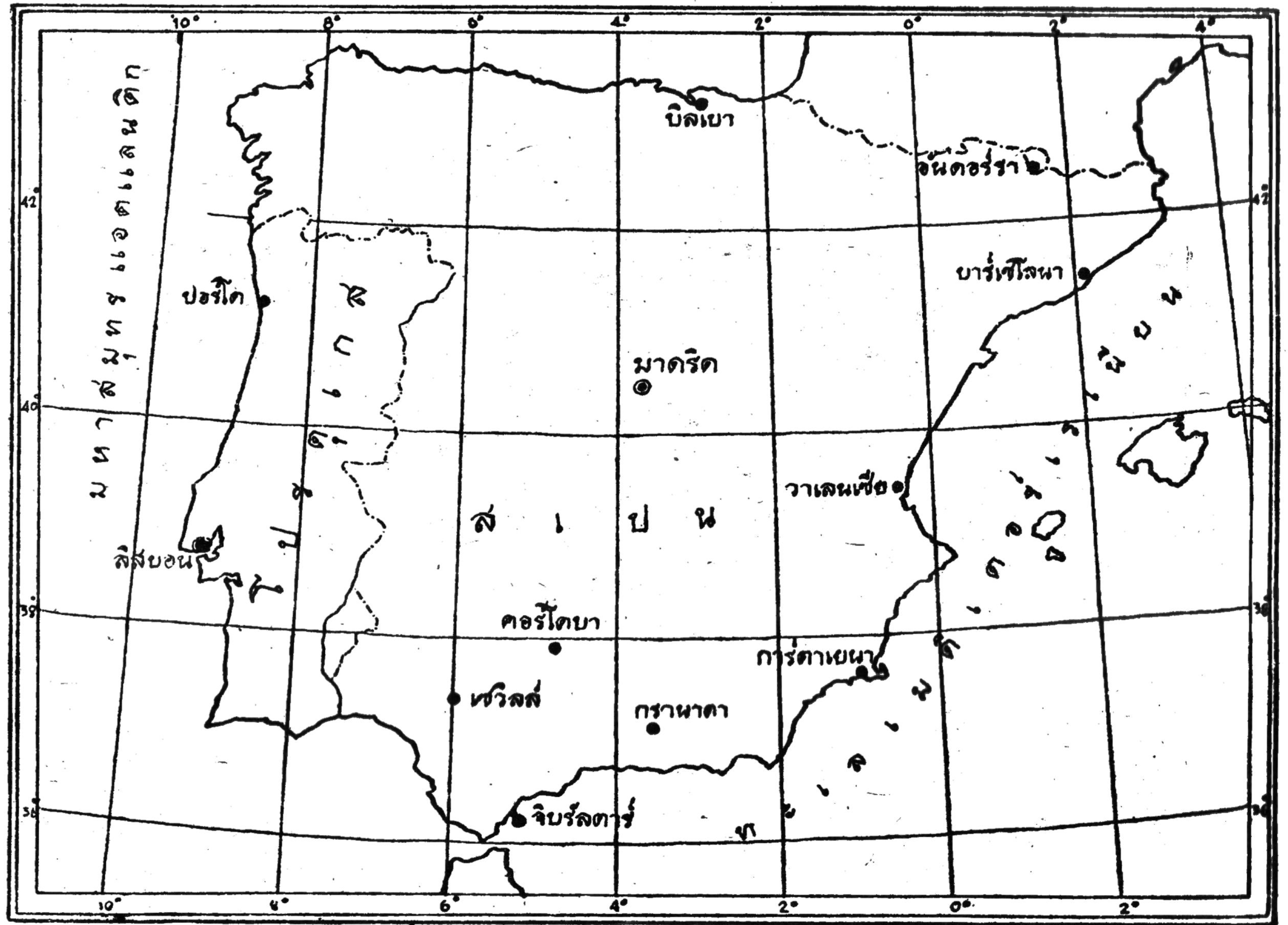
ข. ประเทศโปรตุเกส

โปรตุเกส (Portugal) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๑,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๙.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองลิสบอน (Lisbon) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

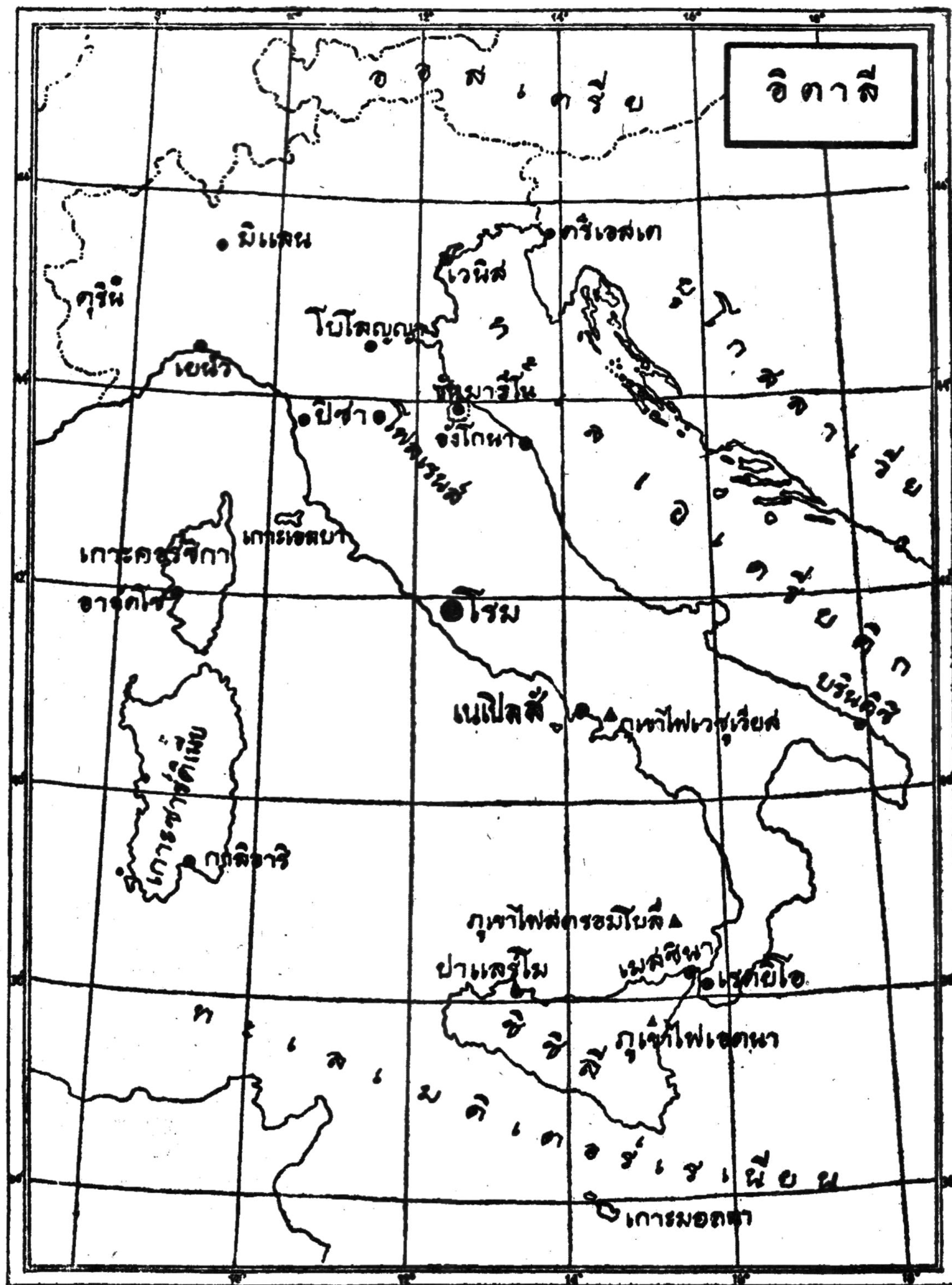
๒. กลุ่มอิตาลี (Italy States)

ก. ประเทศอิตาลี

อิตาลี (Italy) ประกอบด้วยคาบสมุทรอิตาลี เกาะซิซิลี และซาร์ดิเนีย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๐๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔๙ ล้านคน มีกรุงโรม (Rome) เป็นเมืองหลวง มีเมืองเนเปิลส์และเยนัวเป็นเมืองท่า

รูปที่ ๑๘ กลุ่มประเทศไอเบเรียน

รูปที่ ๑๙ ประเทศอิตาลี

รูปที่ ๒๐ กลุ่มประเทศในบัลข่าน

ข. ประเทศมอลตา (Malta)

ได้รับเอกราชเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๗ เมืองหลวงชื่อ วัลเล็ตตา (Valletta)

๓. กลุ่มบัลข่าน (Balkan States)

ก. ประเทศยูโกสลาเวีย

สหพันธ์สาธารณรัฐประชาชนยูโกสลาเวีย (The Federal People's Republic of Yugoslavia) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๕๕,๖๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๐.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองเบลเกรด (Belgrade) เป็นเมืองหลวง และซารายโวเป็นเมืองท่า

ข. ประเทศแอลเบเนีย

แอลเบเนีย (Albania) เป็นสาธารณรัฐ และเข้ารวมกลุ่มกับค่ายคอมมิวนิสต์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๘,๗๕๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๑ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองติรานา (Tirana) เป็นเมืองหลวง และเมืองดูรัสโซเป็นเมืองท่า

ค. ประเทศกรีซ

กรีซ (Greece) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๓๒,๖๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๘.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอะเธนส์ (Athens) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

ง. ประเทศบัลแกเรีย

บัลแกเรีย (Bulgaria) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๑๐,๘๕๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๘.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโซเฟีย (Sofia) เป็นเมืองหลวง และเมืองบูร์กัสเป็นเมืองท่า

จ. ประเทศรูเมเนีย

รูเมเนีย (Rumania) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๓๗,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบูคาเรสต์ (Bucharest) เป็นเมืองหลวง และเมืองคอนสตันตาเป็นเมืองท่า

รัฐเล็ก ๆ

ก. นครรัฐวาติกัน

นครรัฐวาติกัน (Vatican City State) ประกอบด้วยมหาวิหารเซนต์ปีเตอร์ พระราชวังวาติกันและพระราชอุทยานวาติกัน ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของกรุงโรม คนละฝั่งแม่น้ำไตเบอร์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๐.๔๒ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ พันคนเศษ มีองค์สันตะปาปาเป็นประมุขปกครอง

ข. รัฐอันดอร์รา

อันดอร์รา (Andorra) ตั้งอยู่บนเทือกเขาปีเรเนส์ ระหว่างฝรั่งเศสกับสเปน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๙๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๙,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอันดอร์ราลาเวลลา (Andorra la Vella) เป็นเมืองหลวง จัดการปกครองแบบสาธารณรัฐ อยู่ในความดูแลของฝรั่งเศสและสเปน

ค. รัฐโมนาโก

โมนาโก (Monaço) ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทางตะวันออกของเมืองนิซของฝรั่งเศส มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑.๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒ หมื่นคน มีเมืองโมนาโกเป็นเมืองหลวง มีสถานเล่นการพนันที่ลือชื่อ คือ มอนติคาร์โล จัดการปกครองแบบเจ้าครองนคร อยู่ในความดูแลของฝรั่งเศส

ง. รัฐซันมารีโน

ซันมารีโน (San Marino) ตั้งอยู่บนเทือกเขาอาเปนไนน์ในอิตาลี มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๘ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ หมื่น ๕ พันคน มีนครซันมารีโนเป็นเมืองหลวง อยู่ในความดูแลของอิตาลี

สรุป

๑. ยุโรปภาคตะวันตก มีอังกฤษ ไอร์แลนด์ (แอรา) ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบอร์ก

๒. ยุโรปภาคกลาง มี เยอรมันตะวันตก เยอรมันตะวันออก สวิส ออสเตรีย ลิคเตนสไตน์ ฮังการี และเชโกสโลวะเกีย

๓. ยุโรปภาคเหนือ มี ไอซแลนด์ นอรเว สวีเดน เดนมาร์ก และฟินแลนด์

๔. ยุโรปภาคตะวันออก มี รุสเซีย และโปแลนด์

๕. ยุโรปภาคใต้ มีกลุ่มประเทศไอเบเรียน (สเปน โปรตุเกส) อิตาลี มอลตา กลุ่มประเทศบัลข่าน (ยูโกสลาเวีย แอลเบเนีย กรีซ บัลแกเรีย และรูเมเนีย)

๖. รัฐเล็ก ๆ มีนครรัฐวาติกัน อันดอร์รา โมนาโก และซันมารีโน

บทที่ ๖

ทวีปอเมริกาเหนือ

ทวีปอเมริกาหรือทวีปใหม่ เป็นทวีปที่ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) นักเดินเรือชาวเมืองเยนัว เป็นผู้พบคนแรกเมื่อ ค.ศ. ๑๔๙๒ แต่ชื่ออเมริกากลับได้มาจาก อเมริโก เวสปุกชิ (Americo Vespucci) ชาวเมืองฟลอเรนส์ ซึ่งในสมัยนั้นเชื่อกันว่าเป็นผู้พบทวีปอเมริกาเป็นคนแรก

ทวีปเก่าคือทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา มีลักษณะยาวไปตามลองจิจูด คือจากตะวันออกไปตะวันตก ส่วนทวีปใหม่กลับมีลักษณะยาวไปตามละติจูด คือ จากเหนือไปใต้

ทวีปอเมริกาประกอบด้วยดินแดน ๒ ตอน มีขนาดเนื้อที่ไล่เลี่ยกัน คือ อเมริกาเหนือประมาณ ๒๓ ล้านตารางกิโลเมตร และอเมริกาใต้ประมาณ ๑๘ ล้านตารางกิโลเมตร ทั้งอเมริกาเหนือและใต้มีรูปลักษณะเป็นรูป ๓ เหลี่ยม มีมุมยอดอยู่ทางใต้ รูป ๓ เหลี่ยมทั้ง ๒ นี้ตั้งเอียงขนานกันในแนวทางตะวันออกเฉียงเหนือ—ตะวันตกเฉียงใต้ มีคอคอดเล็ก ๆ เชื่อมติดต่อกัน แต่ภายหลังที่ได้ขุดคลองปานามาแล้วอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้จึงถูกตัดขาดออกจากกัน

๑. **ที่ตั้งและขนาด** ทวีปอเมริกาเหนือตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๘๓° เหนือกับ ๙° เหนือ และระหว่างลองจิจูด ๕๓° ตะวันตก กับ ๑๖๗° ตะวันตก มีลองจิจูด ๑๐๐° ผ่านตรงกลาง มีความยาวจากเหนือสุดลงมาใต้ประมาณ ๘,๐๐๐ กิโลเมตร และมีความกว้างจากตะวันออกสุดไปตะวันตกสุด (ตรงที่กว้างที่สุด) ประมาณ ๕,๐๐๐ กิโลเมตร ทิศเหนือจดมหาสมุทรอาร์กติก ทิศตะวันออกจดมหาสมุทรแอตแลนติก ทิศใต้ติดต่อกับอเมริกาใต้ ทิศตะวันตกจดมหาสมุทรแปซิฟิก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๓.๗ ล้านตารางกิโลเมตร เล็กกว่าทวีปเอเชียประมาณครึ่งหนึ่ง

สภาพธรรมชาติ โดยที่ทวีปอเมริกาเหนือตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๙° เหนือกับ ๘๓° เหนือ จึงมีดินแดนอยู่ในเขตร้อน อบอุ่น และหนาว และโดยที่ดินแดนส่วนใหญ่ของทวีปตั้งอยู่ในเขตอบอุ่น ซึ่งเป็นเขตที่มีมนุษย์อาศัยอยู่หนาแน่นกว่าในเขตร้อนและ

รูปที่ ๒๑ ธรรมชาติของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้

๑. เทือกเขาร็อกกี
๒. เทือกเขาแอนดิส
๓. เทือกเขาอัปปาเลเชียน

1. ที่ราบสูงโคลัมเบียและโคโลราโด
2. ที่ราบสูงลาบราดอร์
3. ที่ราบสูงบราซิล

เขตหนาว ทั้งทวีปอเมริกาเหนือยังตั้งอยู่ใกล้ทวีปเอเชีย มีช่องแคบเบริงซึ่งกว้าง ๙๐ กิโลเมตรกั้น และตั้งอยู่ใกล้กับทวีปยุโรปซึ่งเป็นทวีปที่เจริญแล้ว สภาพทางธรรมชาติของทวีปอเมริกาเหนือจึงนับว่าดีมาก ดังจะเห็นได้ว่าทวีปอเมริกาเหนือเพิ่งจะค้นพบเมื่อสมัยประมาณ ๕๐๐ ปีมานี้เท่านั้น แต่กลับเจริญรุ่งโรจน์มาก ไม่แต่จะเท่าเทียมกับยุโรปเท่านั้น กลับเจริญรุดหน้ายุโรปไปเสียอีก

ลักษณะชายฝั่ง ลักษณะชายฝั่งของอเมริกาเหนือโดยทั่ว ๆ ไปไม่สู้จะเว้าแหว่งมากนัก เป็นเหตุทำให้อิทธิพลของน้ำทะเลแทรกซึมเข้าไปได้ไม่ถึงภาคกลางของทวีป อากาศจึงค่อนข้างจะแห้งแล้ง มีคาบสมุทรที่สำคัญ ๆ ทางภาคเหนือ คือคาบสมุทรบูเธียในประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นขั้วแม่เหล็กของโลก ถัดมาทางตะวันออกมีคาบสมุทรลาบราดอร์ในแคนาดา ทางชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้มีคาบสมุทรฟลอริดาในสหรัฐอเมริกา ทางใต้มีคาบสมุทรยูกาตันในเม็กซิโก ส่วนทางชายฝั่งตะวันตก (แปซิฟิก) ทางเหนือมีคาบสมุทรอะแลสกาของสหรัฐอเมริกา ทางใต้มีคาบสมุทรแคลิฟอร์เนียของเม็กซิโก

รอบ ๆ ชายฝั่งของทวีปอเมริกาเหนือมีทะเล อ่าว และทะเลภายใน ที่สำคัญ ๆ คือ ทางเหนือสุดของทวีปตั้งแต่ตะวันตกมาทางตะวันออก มีทะเลโบฟอร์ต อ่าวฮัดสัน และเหนือขึ้นไปมีอ่าวแบฟฟิน ทางชายฝั่งตะวันออกตั้งแต่ทางเหนือลงมามีอ่าวเซนต์ลอเรนซ์ ทางใต้มีอ่าวเม็กซิโก และทะเลแคริบเบียน ส่วนทางตะวันตกตั้งแต่เหนือลงมามีทะเลเบริงและอ่าวแคลิฟอร์เนีย

นอกฝั่งของทวีปออกไปมีเกาะที่สำคัญ ๆ ทางเหนือมีเกาะใหญ่น้อยเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สู้จะมีความสำคัญนัก เพราะอากาศหนาวจัด ที่ควรรู้จักมีเกาะแบฟฟิน และนอกฝั่งออกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือมีกรีนแลนด์ ซึ่งถ้าถือเป็นเกาะแล้วจะเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในโลก เพราะมีเนื้อที่ถึงประมาณ ๒ ล้านตารางกิโลเมตร ทางใต้ของคาบสมุทรลาบราดอร์มีเกาะนิวฟันด์แลนด์ หน้าเมืองนิวยอร์กมีเกาะลองไอส์แลนด์ซึ่งมีประชากรหนาแน่นมาก ทางใต้ของคาบสมุทรฟลอริดามีหมู่เกาะบาฮามาส์ หมู่เกาะแอนติลลิสใหญ่หรือหมู่เกาะอินดิสตะวันตก ซึ่งประกอบด้วยเกาะสำคัญ ๆ คือ คิวบา ไฮตีหรือฮิสแปนิโอลา เปอร์โตริโก และจาเมกา ถัดลงไปทางใต้มีหมู่เกาะแอนติลลิสน้อย ซึ่งประกอบด้วยเกาะเล็ก ๆ เป็นจำนวนมาก ส่วนทางฝั่งตะวันตกโดยเฉพาะทางชายฝั่งของแคนาดาและ

อะแลสกา มีเกาะเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สู้จะสำคัญนัก ที่สำคัญมีเพียงเกาะแวนคูเวอร์ หน้าเมืองแวนคูเวอร์ของแคนาดา และหมู่เกาะอาลิวเชียนใต้คาบสมุทรอะแลสกา

ในอเมริกาเหนือมีช่องแคบที่สำคัญ ๆ คือ ช่องแคบฮัดสัน ระหว่างคาบสมุทรลาบราดอร์กับเกาะแบฟฟิน ช่องแคบเดวิส ระหว่างเกาะแบฟฟินกับกรีนแลนด์ ช่องแคบเบลลิล ระหว่างคาบสมุทรลาบราดอร์กับเกาะนิวฟันด์แลนด์ ช่องแคบกาโบต์ทางใต้ของเกาะนิวฟันด์แลนด์ ทางใต้มีช่องแคบฟลอริดาระหว่างคาบสมุทรฟลอริดากับเกาะคิวบา ช่องแคบยูกาตันระหว่างคาบสมุทรยูกาตันกับเกาะคิวบา ทางตะวันตกเฉียงเหนือระหว่างอเมริกากับเอเชียมีช่องแคบเบริง

กระแสน้ำ ทางชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม ซึ่งไหลมาจากอ่าวเม็กซิโก ส่วนชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำเย็นลาบราดอร์ ซึ่งไหลมาจากช่องแคบเดวิส กระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีมและกระแสน้ำเย็นลาบราดอร์จะมาพบกันแถบเกาะนิวฟันด์แลนด์ เป็นเหตุทำให้มีปลาชุกชุมมาก ได้ชื่อว่านิวฟันด์แลนด์แบงค์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แกรนด์แบงค์ของนิวฟันด์แลนด์ กระแสน้ำเย็นลาบราดอร์ทำให้ชายฝั่งตะวันออกของแคนาดาและตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกามีอากาศหนาวเย็นกว่าที่ควรจะเป็น ในฤดูหนาวบริเวณอ่าวเซนต์ลอเรนซ์ น้ำทะเลจะกลายเป็นน้ำแข็ง ทางชายฝั่งตะวันตกได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำอุ่นกุโรชิโว ซึ่งไหลมาจากญี่ปุ่น และเปลี่ยนชื่อเป็น กระแสน้ำแปซิฟิกเหนือ ซึ่งไหลไปทางเหนือ และกระแสน้ำแคลิฟอร์เนีย ซึ่งไหลลงใต้ เป็นเหตุทำให้ชายฝั่งตะวันตกของอเมริกาเหนือมีอากาศอบอุ่นกว่าทางชายฝั่งตะวันออก (ประมาณตั้งแต่ละติจูด ๔๐° เหนือขึ้นไป)

๒. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศของอเมริกาเหนือไม่สู้จะสับสนยุ่งยากเหมือนทวีปเอเชียหรือยุโรป อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ เขตชัด ๆ คือ ๑. เขตภูเขาใหม่ทางภาคตะวันตก ๒. เขตภูเขาเก่าและที่ราบสูงทางภาคตะวันออก และ ๓. เขตที่ราบภาคกลาง

๑. เขตภูเขาใหม่ทางภาคตะวันตก ทางภาคตะวันตกฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก มีเทือกเขาอันยาวเหยียดและสูงชันจากเหนือสุดบริเวณช่องแคบเบริง ลงมาใต้สุดและไปต่อกับเทือกเขาแอนดิสในอเมริกาใต้ เทือกเขาใหญ่นี้ได้ชื่อว่า เทือกเขาร็อกกี (Rocky) มียอดสูงสุดคือยอดแมกคินเลย์ สูงประมาณ ๖,๐๗๗ เมตร จากเทือกเขาใหญ่นี้มีเทือก

เขารองยาวขนานกันลงไปจนจดชายฝั่งทะเล มีเทือกเขาคอสต์เรนจ์ กัสเกดเรนจ์ และเซียร์-ราเนวาดา เทือกเขาเหล่านี้เป็นภูเขาใหม่จึงอุดมไปด้วยภูเขาไฟทั้งที่กำลังคุอยู่ ที่ดับชั่วคราว และที่ดับสนิทแล้วจนปล่องของมันกลายเป็นทะเลสาบ ที่สำคัญ ๆ มีภูเขาไฟโอริ-ซาบาในเม็กซิโก สูงประมาณ ๕,๖๑๐ เมตร และเครเตอร์เลกซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว ปากปล่องเดิมของมันได้กลายเป็นทะเลสาบไปแล้ว ในรัฐออรีกอนของสหรัฐอเมริกา ระหว่างเทือกเขาใหญ่และเทือกเขารองมีที่ราบสูงกั้น เช่น ที่ราบสูงยูตาห์ เม็กซิโก และกัวเตมาลา

๒. เขตภูเขาและที่ราบสูงทางภาคตะวันออก เขตภูเขาเก่าทางภาคตะวันออกนี้ได้แก่ที่ราบสูงลาบราดอร์ในแคนาดา และเทือกเขาอัปปาเลเชียนหรืออัลเลกานีซึ่งมียอดสูงสุดคือ ยอดมิตเชล ในรัฐแคโรไลนาเหนือ สูงประมาณ ๒,๐๑๓ เมตร

๓. เขตที่ราบทางภาคกลาง ระหว่างแผ่นดินสูงทางภาคตะวันออกและตะวันตกเป็นเขตที่ราบอันกว้างใหญ่ไพศาล มีขนาดเนื้อที่ประมาณเศษ ๒ ส่วน ๓ ของทวีป ประกอบด้วยที่ราบอาร์กติกหรือที่ราบริมอ่าวฮัดสัน ซึ่งมีทะเลสาบล้อมเกือบโดยรอบเป็นภูมิประเทศที่เกิดจากการถอยร่นของธารน้ำแข็ง ที่ราบลุ่มของแม่น้ำมิสซิสซิปปีและมิสซูรี ซึ่งมีชื่อว่า แพรรี บริเวณที่ราบนี้ตอนเหนือสุดมีการปลูกข้าวสาลี ใต้ลงมามีการปลูกข้าวโพด และใต้สุดมีการปลูกฝ้าย ที่ราบริมฝั่งแอตแลนติกซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเทือกเขาอัปปาเลเชียน มีลักษณะยาวลงมาทางใต้ และมาติดต่อกับที่ราบตอนกลางในเขตใกล้เคียงอ่าวเม็กซิโก

บรรดาเกาะต่าง ๆ ในหมู่เกาะแอนติลลิสส่วนมากเป็นเกาะที่มีกำเนิดจากภูเขาไฟ ที่สำคัญคือ ภูเขาไฟเปเล ในเกาะมาร์ตินิก ซึ่งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๒ ได้ระเบิดขึ้นมาและเผาผลาญเมืองแซงต์ปีแอร์ ให้ไหม้วอดวายไปในชั่วระยะเวลาเพียง ๒-๓ นาทีเท่านั้น

ทะเลสาบ ภูมิประเทศทางภาคเหนือสุดของทวีปบริเวณริมอ่าวฮัดสัน เป็นภูมิ-ประเทศที่เกิดจากการถอยร่นของธารน้ำแข็ง ทั้งนี้เพราะมีทะเลสาบใหญ่น้อยเรียงรายกันโดยรอบ ที่สำคัญมีทะเลสาบเกรตแบร์ เกรตสเลฟ อาธาบัสกา วินนิเปก สุพีเรีย มิชิแกน ฮูรอน อีรี (Lake Erie) ออนแตริโอ นอกจากนี้มีทะเลสาบในเขตเทือกเขาร็อกกี ซึ่งมีทั้งทะเลสาบน้ำเค็มและทะเลสาบอันเกิดจากปล่องภูเขาไฟดับ มีทะเลสาบเกรตซอลต์ และเครเตอร์ เป็นต้น

ลมที่พัด ภาคเหนือสุดของทวีปตั้งแต่ละติจูด ๗๐° เหนือขึ้นไป จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมหนาวที่พัดมาจากขั้วโลก ใต้จากเขตนี้ลงมาจนถึงละติจูดประมาณ ๔๐° เหนือ จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมประจำฝ่ายตะวันตก ซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรแปซิฟิก ดินแดนที่ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดประมาณ ๓๕° เหนือกับ ๔๐° เหนือ จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของฮอร์สละติจูดซึ่งเป็นเขตความกดอากาศสูง ภาคใต้ของทวีปจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมสินค้า ซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรแอตแลนติก สำหรับลมประจำถิ่นในสหรัฐอเมริกาจะมีลมร้อนชนิดหนึ่งชื่อ ลมชินุค ซึ่งจะพัดจากเทือกเขาร็อกกีไปทางทิศตะวันออก ในมลรัฐมอนตานาและไวโอมิง เป็นลมร้อนและแห้งแล้งมาก อาจทำให้อุณหภูมิของอากาศสูงขึ้นถึง ๔๐° เซนติเกรดในชั่วเวลาเพียง ๑๕ นาทีเท่านั้น

ในระยะเวลาที่ดอลดรัมหรือเขตความกดอากาศต่ำผ่านภาคใต้ของทวีป มักจะเกิดพายุหมุนขึ้นในแถบหมู่เกาะอินดิสตะวันตก มีชื่อเรียกว่า ลมสลาตัน (Hurricane)

ลักษณะฝนที่ตก ลักษณะฝนที่ตกในทวีปอเมริกาเหนือย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ตั้ง ความสูงของพื้นที่ และทิศทางของลมประจำ เขตที่ฝนตกมากที่สุดคือหมู่เกาะอินดิสตะวันตกและดินแดนที่อยู่ในเขตร้อน รองลงมาได้แก่ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปซึ่งหันเข้ารับลมจากมหาสมุทรแปซิฟิก เขตที่ฝนตกน้อยที่สุดคือภาคกลางของทวีป

ภูมิอากาศ จากที่ตั้งของทวีป ลักษณะภูมิประเทศ กระแสน้ำในมหาสมุทรและทิศทางของลมประจำ จะเห็นได้ว่าทวีปอเมริกาเหนือมีภูมิอากาศเกือบทุกชนิดเท่าที่มีอยู่ในโลก เพราะมีดินแดนอยู่ทั้งในเขตร้อน อบอุ่น และหนาว โดยที่ชายฝั่งตะวันตกมีเทือกเขาที่สูงใหญ่ตั้งกำบังอยู่ ทำให้อิทธิพลของน้ำทะเลไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปในดินแดนภาคกลางได้ ส่วนทางชายฝั่งตะวันออกก็มีเทือกเขากั้นอีกเช่นเดียวกัน แต่เป็นเทือกเขาที่มีความสูงน้อยกว่า นอกจากนี้กระแสน้ำในมหาสมุทรก็มีอิทธิพลอยู่เหนือภูมิอากาศระหว่างชายฝั่งด้านตะวันออกกับชายฝั่งด้านตะวันตกอย่างมากมาย ทางชายฝั่งตะวันตกทางภาคเหนือของทวีปอเมริกาเหนือ ได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำอุ่นกุโรชิโว อุณหภูมิของอากาศจะสูงกว่าทางชายฝั่งด้านตะวันออก ซึ่งได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำเย็นลาบราดอร์

โดยทั่ว ๆ ไปในอเมริกาเหนือ ความแตกต่างกันของอุณหภูมิของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาว จะมีมากกว่าในยุโรปในเขตละติจูดใกล้เคียงกัน เช่น ที่เมือง

นิวยอร์กซึ่งตั้งอยู่บนละติจูดใกล้เคียงกับเมืองเนเปิลส์ของอิตาลี (ละติจูดประมาณ ๔๒° เหนือ) เป็นต้น ที่นิวยอร์กอุณหภูมิเฉลี่ยในเดือนมกราคม —๑.๗° ซ. เดือนกรกฎาคม ๒๔.๙° ซ. ส่วนที่เมืองเนเปิลส์อุณหภูมิเฉลี่ยในเดือนมกราคม ๙° ซ. เดือนกรกฎาคม ๒๕.๑ °ซ.

จากที่ได้กล่าวมานี้ จึงอาจแบ่งภูมิอากาศของอเมริกาเหนือออกเป็นเขตกว้าง ๆ ดังนี้ คือ

๑. ภูมิอากาศประเภทแถบอาร์กติก ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่เหนือวงกลมอาร์กติกขึ้นไป มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำตลอดปี มีฤดูหนาวยาวตั้งแต่ ๘—๑๐ เดือน มีฤดูร้อนสั้น

๒. ภูมิอากาศประเภทภาคสมุทรตะวันตก ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเทือกเขาร็อกกี ตั้งแต่ละติจูดประมาณ ๔๐° เหนือขึ้นไป เป็นเขตที่หันเข้ารับลมประจำฝ่ายตะวันตก ซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรแปซิฟิก มีฝนตกชุกพอประมาณ อุณหภูมิของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวแตกต่างกันน้อย เพราะอิทธิพลของน้ำทะเล ฤดูร้อนอากาศเย็น ฤดูหนาวอากาศอบอุ่น

๓. ภูมิอากาศประเภทกึ่งภาคพื้นทวีป ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเทือกเขาอัปปาเลเชียน ริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก ตั้งแต่ละติจูดประมาณ ๓๕° เหนือขึ้นไป เป็นเขตที่ลมประจำฝ่ายตะวันตกพัดจากภายในทวีปออกสู่ทะเล แต่ยังได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลบ้าง จากลมประจำเวลา คือ ลมบก ลมทะเล จึงทำให้มีความชื้นพอประมาณ (ฝนฤดูหนาว) ความแตกต่างกันของอุณหภูมิของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวมีไม่สู้จะมากนัก ฤดูร้อนเย็น ฤดูหนาวค่อนข้างหนาว (กระแสน้ำเย็น)

๔. ภูมิอากาศประเภทภาคพื้นทวีป ได้แก่ดินแดนภาคกลางของทวีประหว่างเทือกเขาร็อกกีกับเทือกเขาอัปปาเลเชียน ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล มีฝนตกน้อย (ฝนฤดูร้อนตกเมื่อมีพายุฟ้าคะนอง) อุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวแตกต่างกันมาก มีฤดูร้อนที่อากาศร้อนจัด และฤดูหนาวที่อากาศหนาวจัด

๕. ภูมิอากาศประเภทแถบฮอร์สละติจูด เขตนี้ตามปรกติเป็นเขตที่อากาศแห้งแล้ง เพราะเป็นเขตความกดอากาศสูง มีแต่กระแสอากาศเย็นไหลลง ฉะนั้นดินแดน

ที่ตั้งอยู่ในเขตนี้ถ้าอยู่ใกล้ทะเล ได้รับอิทธิพลจากทะเลบ้าง จะมี **ภูมิอากาศประเภทแถบเมดิเตอร์เรเนียน** (รัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกา) ตรงกันข้ามดินแดนที่อยู่ห่างไกลจากทะเล จะมีสภาพเป็นทะเลทราย (รัฐแอริโซนาและโคโลราโดของสหรัฐอเมริกา) อากาศประเภทแถบเมดิเตอร์เรเนียนจะมีฤดูร้อนที่อากาศร้อนและแห้งแล้ง มีฤดูหนาวที่อากาศอบอุ่นและชื้นพอประมาณ ฝนจะเริ่มตกตั้งแต่ปลายฤดูใบไม้ร่วงจนถึงต้นฤดูใบไม้ผลิ ส่วนในแถบทะเลทรายมีฝนตกน้อย เวลากลางวันและฤดูร้อนอากาศร้อนจัดเวลากลางคืนและฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด

๖. **ภูมิอากาศประเภทแถบทรอปิก** ซึ่งตามปรกติจะมีฤดูที่ชื้นเพียงฤดูเดียว เมื่อดอลดรัมเคลื่อนมาอยู่ และแห้งแล้งไป ๓ ฤดู เมื่อดอลดรัมเคลื่อนย้ายไป จึงเป็นเขตทุ่งหญ้า

๗. **ภูมิอากาศประเภทป่าร้อนชื้น** ได้แก่ภาคใต้สุดของทวีป คือตรงที่เป็นคอคอดและบรรดาหมู่เกาะแอลติลลิส หันเข้ารับลมสินค้าที่พัดมาจากมหาสมุทรแอตแลนติก จึงมีฝนตกชุกมาก อุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศสูงตลอดปี

ในการศึกษาภูมิศาสตร์กายภาพนี้ ควรให้นักเรียนเขียนแผนที่สังเขปประกอบทุกเรื่อง

ทางน้ำ ลักษณะภูมิประเทศเป็นเครื่องแสดงลักษณะของทางน้ำ ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายระหว่างไหล่เขาด้านตะวันตกและด้านตะวันออกของเทือกเขาร็อกกี ซึ่งเปรียบประดุจกระดูกสันหลังของทวีป ทางไหล่เขาด้านตะวันตกซึ่งอยู่ใกล้ทะเล แม่น้ำต่าง ๆ จะมีจำนวนน้อย ลำแม่น้ำลาดชัน กระแสน้ำไหลเชี่ยว มีแก่งและน้ำตกคั่นเป็นตอน ๆ เป็นแม่น้ำในเขตภูเขา ส่วนทางไหล่เขาด้านตะวันออกซึ่งเป็นเขตที่ราบอันกว้างใหญ่ไพศาล จะเป็นเขตลุ่มแม่น้ำที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ทั้งในด้านปริมาณของน้ำและความยาวของแม่น้ำ แม่น้ำเหล่านี้เป็นเส้นทางคมนาคมทางเรือที่สำคัญมาก

แม่น้ำที่สำคัญ ๆ ทางไหล่เขาด้านตะวันตก มีแม่น้ำยูคอนในอะแลสกา แม่น้ำโคลัมเบียในสหรัฐอเมริกา แม่น้ำโคโลราโด และแม่น้ำริโอแกรนด์ ในเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกา แม่น้ำที่ไหลขึ้นไปทางเหนือลงสู่มหาสมุทรอาร์กติกมีแม่น้ำแมกเคนซีในแคนาดา ทางไหล่เขาด้านตะวันออกมีแม่น้ำที่สำคัญ ๆ คือ แม่น้ำเซนต์ลอเรนซ์ไหลลงสู่

อ่าวชื่อเดียวกันในแคนาดา มีความยาวประมาณ ๓,๘๒๐ กิโลเมตร น้ำในลำแม่น้ำใส และมีปลาชุกชุมมาก ไหลมาจากทะเลสาบสุพีเรีย สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๘๗ เมตร ไหลผ่านทะเลสาบมิชิแกน ฮูรอน สูงจากระดับน้ำทะเล ๑๗๗ เมตร ผ่านทะเลสาบอีรีสูง ๑๗๔ เมตร ทะเลสาบออนแตริโอสูง ๗๔ เมตร ระหว่างทะเลสาบอีรีและออนแตริโอ ลำแม่น้ำได้ลดต่ำลงประมาณ ๑๐๐ เมตร จึงกลายเป็นน้ำตกที่กว้างใหญ่ที่สุดและสวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของโลก คือน้ำตกไนแอการา (Niagara Fall) จากทะเลสาบออนแตริโอจนกระทั่งถึงปากแม่น้ำ ยังมีแก่งและน้ำตกคั่นเป็นตอน ๆ ไหลผ่านเมืองมอนทรีลและควิเบก ซึ่งเป็นเขตตอนปากแม่น้ำ มีลักษณะกว้างขวางมาก และติดต่อกับอ่าวเซนต์ลอเรนซ์ตรงเกาะอันติกอสติ ได้มีการขุดคลองเป็นจำนวนมากเพื่อระบายน้ำและหลีกเลี่ยงน้ำตก และเพื่อติดต่อเชื่อมกับเส้นทางคมนาคมทางเรือของสหรัฐอเมริกา ทำให้แม่น้ำสายนี้มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจมาก แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ในปีหนึ่งน้ำในแม่น้ำจะเป็นน้ำแข็งเสียประมาณ ๓—๔ เดือน

แม่น้ำมิสซิสซิปปี ซึ่งถ้ารวมกับแควมิสซูรีด้วยแล้วจะเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดในโลก (ประมาณ ๖,๗๖๔ กิโลเมตร) แม่น้ำมิสซิสซิปปีไหลมาจากทะเลสาบอิตัสกา ทางตะวันตกของทะเลสาบสุพีเรีย มีกระแสน้ำไหลเฉื่อยช้า เป็นแม่น้ำในเขตที่ราบ มีความยาวประมาณ ๔,๒๐๐ กิโลเมตร ไหลผ่านเมืองเซนต์หลุยส์ เป็นแม่น้ำที่มีการขุดคลองเชื่อมติดต่อซึ่งกันและกันหนาแน่นที่สุด เป็นเขตการคมนาคมทางเรือที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แม่น้ำนี้มีแควมาก ที่สำคัญคือมิสซูรีซึ่งยาวประมาณ ๕,๐๐๐ กิโลเมตร มีน้ำน้อยแต่โคลนตมมาก แควโอไฮโอ และเทนเนสซี แควอาร์คันซอ และแควเรด โดยที่แม่น้ำมิสซิสซิปปีมีโคลนตมมาก ทั้งยังไหลลงสู่ทะเลที่เกือบจะเป็นทะเลภายใน ปากแม่น้ำจึงเป็นสันดอนกว้างประมาณ ๒๕๐ กิโลเมตร และยาวประมาณ ๕๐-๖๐ กิโลเมตร ทั้งยังจะยื่นล้ำออกไปในทะเลปีละไม่ต่ำกว่า ๘๐ เมตร ในปัจจุบันนี้เมืองนิวออร์ลีนส์ตั้งอยู่ห่างจากปากแม่น้ำถึง ๑๗๐ กิโลเมตร

แม่น้ำริโอแกรนด์ ไหลลงสู่อ่าวเม็กซิโก เป็นแม่น้ำที่กั้นเขตแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโก

สรุป

๑. ทวีปอเมริกาเหนือตั้งอยู่ทางซีกโลกภาคเหนือทั้งหมด ระหว่างละติจูด ๘๓° เหนือถึง ๙° เหนือ

๒. ทวีปอเมริกาเหนืออยู่ในสภาพธรรมชาติที่ดีมาก เพราะอยู่ในเขตอบอุ่นเป็นส่วนมาก อยู่ใกล้กับทวีปยุโรปและเอเชีย

๓. มีลักษณะชายฝั่งที่เว้าแหว่งมากกว่าอเมริกาใต้ มีคาบสมุทรที่สำคัญ ๆ ๖ คาบสมุทร

๔. ชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้มีกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือมีกระแสน้ำเย็นลาบราดอร์ ชายฝั่งตะวันตกมีกระแสน้ำอุ่นกุโรชิโวและแคลิฟอร์เนีย

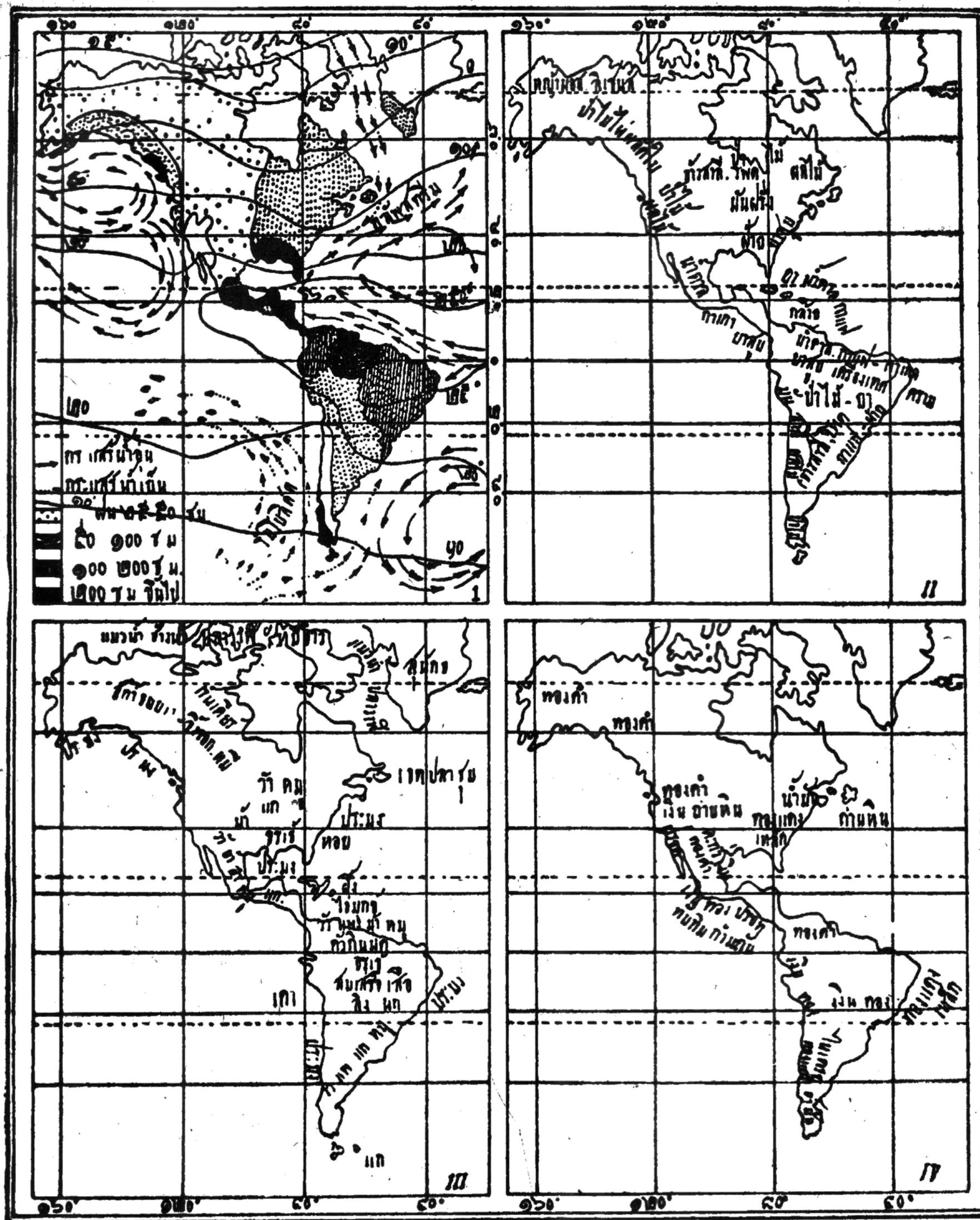
๕. มีเขตปลาชุมแถบเกาะนิวฟันด์แลนด์

๖. ลักษณะภูมิประเทศอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ เขตชัด ๆ คือ เขตภูเขาใหม่ทางภาคตะวันตก เขตภูเขาเก่าและที่ราบสูงทางภาคตะวันออก และเขตที่ราบภาคกลาง

๗. อเมริกาเหนือมีภูมิอากาศแทบทุกชนิดเท่าที่มีอยู่

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

การกสิกรรม โดยที่ทวีปอเมริกาเหนือมีดินแดนที่อุดมสมบูรณ์มาก แม้ในบางแห่งจะมีอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง เช่น ภาคกลาง เป็นต้น ก็มีแม่น้ำและทะเลสาบมาก ซึ่งมนุษย์อาจนำเอาน้ำมาใช้ประโยชน์ในการกสิกรรมได้ การกสิกรรมจึงนับว่าแพร่หลายมาก ผลิตผลที่เกิดจากการกสิกรรมนี้ เกือบจะกล่าวได้ว่า เป็นเครื่องเลี้ยงประชากรทั่วโลก อีกประการหนึ่งอเมริกาเหนือมีภูมิอากาศแทบทุกชนิด จึงมีพืชพรรณไม้หลายประเภท ในเขตอบอุ่นค่อนข้างหนาวมีการปลูกข้าวสาลี (ภาคกลางของแคนาดา ภาคกลางตอนเหนือของสหรัฐอเมริกา) ในเขตอบอุ่น มีการปลูกข้าวโพด (Corn Belt ของสหรัฐอเมริกา) ยาสูบ (ในเวอร์จิเนียและแมริแลนด์ของสหรัฐอเมริกา) องุ่น (ในแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกา) ส่วนในเขตร้อนมีการปลูก ยาสูบ (คิวบา) ข้าวโพด ฝ้าย (ของสหรัฐอเมริกา) กาแฟ กาเกา อ้อย และผลไม้ (บริเวณที่เป็นคอคอดและหมู่เกาะอินดิสตะวันตก)

รูปที่ ๒๒ ภาพที่ ๑ ภูมิอากาศ มีเส้นอุณหภูมิเสมอภาค และจำนวนน้ำฝนที่ตกในปีหนึ่ง ภาพที่ ๒ เขตพืชพรรณไม้ ภาพที่ ๓ การจัดกระจายของสัตว์ ภาพที่ ๔ วัตถุแร่ธาตุต่าง ๆ

การป่าไม้ ป่าไม้ก็เป็นผลิตผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะในแถบภูเขาแถบเทือกเขาร็อกกี และแถบริมฝั่งอ่าวฮัดสันในแคนาดา เป็นป่าไม้ประเภทใบแหลม ส่วนทางแถบเทือกเขาอัปปาเลเชียนเป็นป่าไม้ประเภทผลัดใบ

การเลี้ยงสัตว์ ในอเมริกาเหนือ การเลี้ยงสัตว์นับว่าเจริญยิ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนมากมีเลี้ยงในแถบทุ่งหญ้าทางภาคกลางของแคนาดาและสหรัฐอเมริกา มีการเลี้ยงวัวเนื้อ วัวนม แกะ หมู และม้า ในเขตหนาวมีการเลี้ยงกวางเรนเดียร์และสุนัข ในเม็กซิโกมีการเลี้ยงลาและล่อ

การล่าสัตว์ การล่าสัตว์เป็นอาชีพที่สำคัญของพวกอินเดียนแดง ทางภาคเหนือสุดของทวีปในเขตหนาวมีการล่าสัตว์ประเภทขนยาว เช่น สุนัขจิ้งจอก แถบชายฝั่งทะเลมีการล่าหมีขาว แมวน้ำ และช้างน้ำ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าอเมริกาเป็นทวีปที่ไม่มีสัตว์ขนาดใหญ่โตเหมือนในเอเชียหรือแอฟริกา ขนาดใหญ่ที่สุดคือวัวกระทิง ที่เรียกว่าไบซันซึ่งเกือบจะสูญพันธุ์ไปหมดแล้ว

การประมง การประมงก็เป็นอาชีพที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของทวีปอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะในแถบเกาะนิวฟันด์แลนด์ ซึ่งเป็นเขตปลาชุกชุมแห่งหนึ่งของโลก มีการจับปลาคอด ในแคนาดามีการจับปลาแซมมอน ส่วนในมหาสมุทรอาร์กติกมีการจับปลาวาฬ

การอุตสาหกรรม สำหรับการอุตสาหกรรม อเมริกาต้องพึ่งพาอาศัยยุโรปอยู่เป็นเวลาช้านานสำหรับวัตถุสำเร็จรูปต่าง ๆ ครั้นภายหลังกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ การอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกาได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีโรงงานถลุงเหล็ก เหล็กกล้า โรงงานสร้างเครื่องจักร เครื่องยนต์ อู่ต่อเรือ โรงงานอุตสาหกรรมทอผ้า โรงงานทำเครื่องบริโภค ทำเครื่องหนัง กระดาษ และยาง เป็นต้น ความเจริญในด้านอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกานี้ มิใช่แต่เพียงจะเท่าเทียมกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนีเท่านั้น แต่กลับก้าวหน้าไปกว่าเสียอีก

ในด้านวัตถุแร่ธาตุ อเมริกาก็มีมากทั้งชนิดและปริมาณ ทองคำมีในแคนาดา สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก เงิน ถ่านหิน เหล็ก ทองแดง และน้ำมันในสหรัฐอเมริกา ตะกั่วในเม็กซิโก ปรอทในเม็กซิโก กำมะถันในอเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก โอปอลในสหรัฐอเมริกา ทับทิมในเม็กซิโก

๔ **การคมนาคม** การคมนาคมของทวีปอเมริกาเหนือนับว่าเจริญรุ่งเรืองมาก มหาสมุทรแอตแลนติกและแปซิฟิกเป็นเส้นทางคมนาคมภายในทวีปและระหว่างทวีปที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังที่ได้ขุดคลองปานามาแล้ว การติดต่อระหว่างชายฝั่งแอตแลนติกกับแปซิฟิกได้เป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น คลองปานามาอยู่ในอเมริกากลาง อันเป็นดินแดนคอคอดต่อเชื่อมแผ่นดินผืนใหญ่ของอเมริกาเหนือกับแผ่นดินผืนใหญ่ของอเมริกาใต้และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก การขุดคลองปานามาได้เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๘๑ โดยบริษัทฝรั่งเศสภายใต้การอำนวยการของนายช่างวิศวกรฝรั่งเศสชื่อ เฟอร์ดินานด์ เดอ เลสเซปส์ ผู้ขุดคลองสุเอซ แต่กิจการของบริษัทนี้ได้หยุดชะงักลงเพราะเศรษฐกิจตกต่ำใน ค.ศ. ๑๘๘๘ ครั้นใน ค.ศ. ๑๙๐๒ สหรัฐอเมริกาซึ่งมีส่วนได้ประโยชน์จากคลองนี้มากที่สุด จึงได้รับโอนกิจการของบริษัทฝรั่งเศสดังกล่าว และใน ค.ศ. ๑๙๐๓ สาธารณรัฐปานามาซึ่งเพิ่งจะแยกออกมาจากโคลอมเบีย , ได้ยินยอมให้สหรัฐอเมริกาดำเนินการขุดคลองต่อไป โดยสหรัฐอเมริกาจะต้องจ่ายเงินให้เป็นจำนวน ๑๐๐ ล้านดอลลาร์ และอีกปีละ ๒ แสน ๕ หมื่นทุก ๆ ปี

คลองนี้ได้เปิดใช้การได้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๔ มีความยาวประมาณ ๘๑ กิโลเมตร กว้าง ๑๐๐ เมตร และลึก ๑๖ เมตร มีประตูน้ำคั่น ๑๒ ประตูเพื่อระบายน้ำให้เรือผ่านไปมาได้ เพราะระดับน้ำของมหาสมุทรแอตแลนติกกับมหาสมุทรแปซิฟิกไม่เท่ากัน บริเวณปากคลองด้านมหาสมุทรแอตแลนติกเป็นที่ตั้งเมืองโกลอน มีเมืองท่าคริสโตบัล ส่วนปากคลองด้านมหาสมุทรแปซิกพิกเป็นที่ตั้งเมืองปานามา มีเมืองท่าบัลโบ การเดินทางผ่านคลองนี้ใช้เวลาประมาณ ๑๒ ชั่วโมง ในปีหนึ่งมีเรือแล่นผ่านไปมาคิดเป็นน้ำหนักไม่ต่ำกว่า ๓๐ ล้านตัน เป็นคลองเปิด แต่บริเวณสองข้างคลองเป็นดินแดนอยู่ในความดูแลของสหรัฐอเมริกา เรียกว่า แคนัลโซน (Canal Zone) นอกจากนี้การคมนาคมตามแม่น้ำลำคลองก็มีความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะในแม่น้ำเซนต์ลอเรนซ์และแม่น้ำมิสซิสซิปปี้

สำหรับการคมนาคมทางบก โดยถนน ทางหลวง และทางรถไฟ อเมริกาเหนือนับว่าเจริญมาก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามีทางหลวงที่อยู่ในสภาพดีมาก ตัดติดต่อทั่วถึงกันทั้งประเทศ และระหว่างประเทศใกล้เคียง ทางรถไฟในสหรัฐอเมริกามีความยาว

ทั้งหมดมากกว่าในยุโรปทั้งทวีป มีเส้นทางรถไฟข้ามทวีป คือ เส้นทางรถไฟที่ต่อเชื่อมระหว่างชายฝั่งแอตแลนติกกับแปซิฟิกที่สำคัญ ๆ ถึง ๖ สาย เป็นของแคนาดา ๒ สาย และของสหรัฐอเมริกา ๔ สาย

๑. สายแกรนด์ทรังค์ (Grand Trunk) จากควิเบก ผ่านวินนิเปก ถึงปรินส์รูเปอร์ต

๒. สายคาเนเดียนแปซิฟิกเรลเวย์ (Canadian Pacific Railway) จากมอนทรีล ผ่านออตตาวาซึ่งเป็นเมืองหลวง เมืองวินนิเปก ไปสิ้นสุดที่แวนคูเวอร์ ทั้ง ๒ สายนี้เป็นของแคนาดา

๓. สายนอร์เธอร์นแปซิฟิกเรลเวย์ (Northern Pacific Railway) จากนิวยอร์กผ่านชิคาโก ถึงซีแอตเติล

๔. สายเซนตรัลแปซิฟิกเรลเวย์ (Central Pacific Railway) จากนิวยอร์กผ่านชิคาโก ถึงซานฟรานซิสโก

๕. สายยูเนียนแปซิฟิกหรือเซนต์หลุยส์เรลเวย์ (Union Pacific Railway) จากนิวยอร์กผ่านพิลาเดลเฟีย เซนต์หลุยส์ ถึงลอสแอนเจลิสและซานฟรานซิสโก

๖. สายเซาเธอร์นแปซิฟิกเรลเวย์ (Southern Pacific Railway) จากนิวยอร์กผ่านพิลาเดลเฟีย วอชิงตัน ดี.ซี. ซึ่งเป็นเมืองหลวง เมืองนิวออร์ลีนส์ ถึงลอสแอนเจลิสและซานฟรานซิสโก

ทั้ง ๔ สายหลังนี้เป็นของสหรัฐอเมริกา

ส่วนการคมนาคมทางอากาศ ก็นับว่ามีความสำคัญมากไม่แพ้การคมนาคมทางอื่น มีสายการบินเดินติดต่อกันทั่วทวีปและระหว่างทวีป

การสื่อสาร การสื่อสารของทวีปอเมริกาเหนือนับได้ว่าเจริญไม่ด้อยไปกว่าการคมนาคม นอกจากการไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ วิทยุ วิทยุโทรศัพท์ และโทรพิมพ์แล้ว อเมริกาเหนือยังมีสายเคเบิลใต้ทะเลติดต่อกับยุโรป เอเชีย และออสเตรเลียอีกด้วย

การพาณิชย์ การพาณิชย์ของอเมริกาเหนือนับวันนับแต่จะเจริญก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อย ๆ สินค้าออกที่สำคัญ ๆ มีวัตถุสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรม เครื่องบริโภค วัตถุดิบต่าง ๆ มีข้าวสาลี (แคนาดา สหรัฐ ฯ) ข้าวเจ้า (สหรัฐ ฯ) กาแฟ โกโก้

อ้อย (หมู่เกาะอินดิสตะวันตก) ยาสูบ (สหรัฐ ฯ คิวบา) เนื้อสัตว์ หนังสัตว์ ขนสัตว์ (สหรัฐ ฯ แคนาดา) ฝ้าย (สหรัฐ ฯ เม็กซิโก) ทองคำ (แคนาดา สหรัฐ ฯ) น้ำมัน (สหรัฐ ฯ) เงิน ทองแดง (สหรัฐ ฯ) ตะกั่ว (เม็กซิโก)

ส่วนสินค้าเข้าส่วนมากเป็นจำพวกวัตถุดิบต่าง ๆ

เมืองท่าตลาดค้า เมืองท่าตลาดค้าที่สำคัญ ๆ บนฝั่งแอตแลนติกจากเหนือสุดลงมามี มอนทรีล ตรงปากแม่น้ำเซนต์ลอเรนซ์ เป็นตลาดค้าข้าวสาลี เนย นม เมืองแฮลิแฟกซ์บนฝั่งมหาสมุทร ทั้ง ๒ เมืองนี้เป็นของแคนาดา ของสหรัฐอเมริกามีบอสตัน นิวยอร์ก เป็นตลาดค้าผลิตผลจากโรงงานอุตสาหกรรมหนัก เมืองนิวออร์ลีนส์เป็นตลาดค้าฝ้ายดิบ ของคิวบามีเมืองฮาวานา เป็นตลาดค้ายาสูบ น้ำตาล ตรงปากคลองปานามามีเมืองโกลอน

ส่วนทางฝั่งแปซิฟิกจากเหนือลงมาใต้ มีแวนคูเวอร์ของแคนาดา เป็นตลาดค้าข้าวสาลี เนย นม ของสหรัฐอเมริกามีซานฟรานซิสโก เป็นตลาดการค้าผลิตผลในทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอันเกิดจากผลิตผลในทางเกษตรกรรม ปานามา ตรงปากคลองปานามา

สรุป

๑. อเมริกาเหนือมีอากาศเกือบทุกชนิด จึงมีพืชพรรณไม้เกือบทุกอย่าง

๒. พืชพรรณไม้ที่สำคัญมี ข้าวสาลี ข้าวโพด ยาสูบ ฝ้าย ในเขตร้อนมีกาแฟ กาเกา อ้อย

๓. แถบภูเขามีป่าไม้ทั้งชนิดผลัดใบและไม่ผลัดใบ

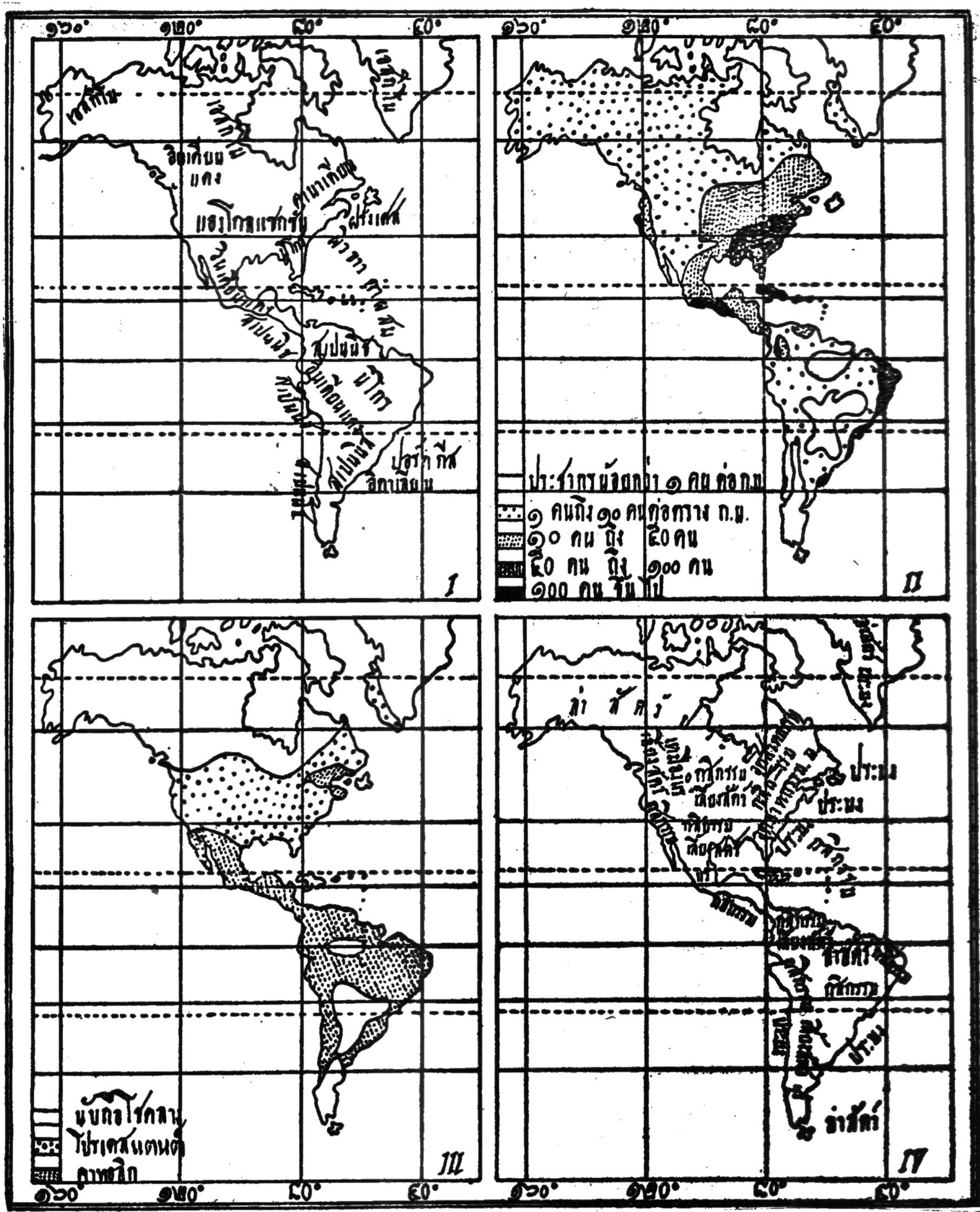
๔. การเลี้ยงสัตว์นับว่าเจริญมาก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา

๕. แหล่งการประมงที่สำคัญ คือ เกาะนิวฟันด์แลนด์

๖. สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุด

๗. การคมนาคมของอเมริกาเหนือเจริญไม่แพ้ยุโรป

๘. ทางรถไฟข้ามทวีปของอเมริกาเหนือมี ๖ สาย เป็นของแคนาดา ๒ สาย ของสหรัฐอเมริกา ๔ สาย

รูปที่ ๒๓ ภาพที่ ๑ เชื้อชาติของประชากร ภาพที่ ๒ ความหนาแน่นของประชากร
ภาพที่ ๓ ลัทธิศาสนา ภาพที่ ๔ การอาชีพของประชากร

๙. ชายฝั่งแอตแลนติกและแปซิฟิกมีเมืองท่าตลาดค้าที่สำคัญ ๆ หลายเมือง

๕. ประชากร ทวีปอเมริกาเหนือมีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ ๓๑๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) แต่การกระจัดกระจายของประชากรมิได้เท่ากันทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ในเขตอาร์กติก กรีนแลนด์ ภาคเหนือของลาบราดอร์ เกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่เลย ดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลทางภาคเหนือสุดและภาคกลางของอเมริกาเหนือมีประชากรอาศัยอยู่เฉลี่ยแล้วประมาณ ๑๓ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ส่วนมากของประชากรจะไปรวมกันอยู่ในเขตระหว่างแม่น้ำมิสซิสซิปปีกับทะเลสาบใหญ่ ริมฝั่งแอตแลนติก และเขตที่ราบสูงของเม็กซิโก แต่อย่างไรก็ดีสหรัฐอเมริกาเป็นดินแดนที่มีประชากรกว่าครึ่งของประชากรของทวีปทั้งหมด

เชื้อชาติ ทวีปอเมริกาเหนือมีประชากรทุกเชื้อชาติเข้าไปอาศัยอยู่ ผิวเหลืองได้แก่พวกเอสกิโม ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอาร์กติก นอกจากนี้มีพวกจีนและญี่ปุ่น ซึ่งอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ผิวแดงได้แก่พวกอินเดียนแดงซึ่งเป็นเจ้าของถิ่นเดิม ในปัจจุบันนี้มีอาศัยอยู่น้อยแล้ว ผิวดำได้แก่พวกนิโกรซึ่งถูกนำมาขายเป็นทาสจากแอฟริกา ผิวขาวซึ่งมีจำนวนประมาณเศษ ๒ ส่วน ๓ ของประชากรทั้งหมด ส่วนมากเป็นพวกแองโกลแซกซัน ได้แก่พวกอังกฤษ เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และสแกนดิเนเวียน เป็นต้น พวกลาติน ได้แก่พวกสเปน โปรตุเกส และอิตาเลียนอาศัยอยู่ในเม็กซิโกและหมู่เกาะอินดิสตะวันตก พวกแองโกลแซกซันไม่ค่อยจะผสมพันธุ์กับพวกผิวแดงและผิวดำ ส่วนพวกลาตินมีผสมพันธุ์กันมาก

พวกเอสกิโม มีรูปร่างเล็กกว่ามนุษย์ธรรมดา มีผิวเนื้อค่อนข้างขาว ผมดำ ใช้ขนสัตว์เป็นเครื่องนุ่งห่ม ในฤดูร้อนอาศัยอยู่ตามเต็นท์ ส่วนในฤดูหนาวอาศัยอยู่ตามอุโมงค์น้ำแข็ง ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์และการประมง บริโภคเนื้อสัตว์ดิบ ๆ อาศัยอยู่เป็นพวก ๆ ยังอยู่ในสภาพที่ป่าเถื่อน

พวกอินเดียนแดง ในอเมริกาเหนือส่วนมากมีรูปร่างสูงใหญ่ มีผิวเนื้อดำแดง จมูกงุ้มเหมือนปากนก เป็นพวกเร่ร่อน อาศัยกันอยู่เป็นหมู่ ๆ มีเต็นท์และกระต๊อบเป็นที่อยู่อาศัย มีนิสัยเป็นนักรบ ชอบการล่าสัตว์ ในปัจจุบันนี้มีเหลืออยู่น้อยเพราะจะป่วยเป็นโรคปอดตายเสียประมาณ ๙๕.๔ ต่อหนึ่งพันคน

พวกอินเดียนเม็กซิกัน พวกนี้มีความเจริญมากกว่าพวกแรก ได้หันเข้านับถือศาสนาคริสต์ ได้มีการก่อสร้างเมืองใหญ่ๆ และสวยๆ มาแล้วหลายศตวรรษ พวกอินเดียนในอเมริกากลางและอเมริกาใต้มีรูปร่างเล็ก จมูกโค้งน้อยกว่าพวกแรก ผิวเนื้อสีน้ำตาล บางหมู่ยังคงอยู่ในสภาพที่ป่าเถื่อน

สรุป

๑. ประชากรของอเมริกาเหนือมีประมาณ ๓๑๐ ล้านคน

๒. ประชากรส่วนมากของอเมริกาเหนือเป็นพวกแองโกลแซกซัน และพวกลาติน นอกจากนี้มีพวกนิโกร อินเดียนแดง และเอสกิโม

๖. ประเทศต่าง ๆ

ก. ประเทศเอกราช

อเมริกาเหนือ

๑. ประเทศแคนาดา

แคนาดา (Canada) เดิมเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ครั้นภายหลังอังกฤษได้ยกฐานะให้เป็นเอกราชปกครองตนเองแบบโดมิเนียน อยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙.๗ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๑ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองออตตาวา (Ottawa) เป็นเมืองหลวง และเมืองมอนทรีลเป็นเมืองท่า

๒. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา (United States of America) เป็นประเทศผู้นำฝ่ายเสรีประชาธิปไตย มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙.๒ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๘๐ ล้านคน มีกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เป็นเมืองหลวง และเมืองนิวยอร์กซึ่งเป็นเมืองที่มีพลเมืองมากเมืองหนึ่งของโลกเป็นเมืองท่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีดินแดนไม่ติดต่อกัน รัฐที่ ๔๙ คืออะแลสกา มีแคนาดาคั่น รัฐที่ ๕๐ คือฮาวาย อยู่กลางมหาสมุทรแปซิฟิก

๓. ประเทศเม็กซิโก

เม็กซิโก (Mexico) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔๘.๙ ล้านคน มีเม็กซิโกซิตี (Mexico City) เป็นเมืองหลวง และเมืองเวราครูซเป็นเมืองท่า

รูปที่ ๒๔ ประเทศต่าง ๆ ในอเมริกาเหนือ

อเมริกากลาง

๑. ประเทศกัวเตมาลา

กัวเตมาลา (Guatemala) มีประชากรประมาณ ๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีนครกัวเตมาลา (Guatemala) เป็นเมืองหลวง และซันโฮเซเป็นเมืองท่า

๒. ประเทศฮอนดูรัส

ฮอนดูรัส (Honduras) มีประชากรประมาณ ๒.๕ ล้านคน มีเมืองเตกูซิกัลปา (Tegucigalpa) เป็นเมืองหลวง และลาเซอิบาเป็นเมืองท่า

๓. ประเทศเอลซัลวาดอร์

เอลซัลวาดอร์ (El Salvador) มีประชากรประมาณ ๓.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีนครซันซัลวาดอร์ (San Salvador) เป็นเมืองหลวง และลาลิแบร์ตัดเป็นเมืองท่า

๔. ประเทศนิการากัว

นิการากัว (Nicaragua) มีประชากรประมาณ ๑.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองมานากัว (Managua) เป็นเมืองหลวง และโกรินโตเป็นเมืองท่า

๕. ประเทศคอสตาริกา

คอสตาริกา (Costa Rica) มีประชากรประมาณ ๑.๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองซันโฮเซ (San José) เป็นเมืองหลวง และลิมอนเป็นเมืองท่า

๖. ประเทศปานามา

ปานามา (Panama) มีประชากรประมาณ ๑.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีนครปานามาซิตี (Panama City) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่าทางปากคลองปานามาด้านมหาสมุทรแปซิฟิก และโกลอนเป็นเมืองท่าทางปากคลองด้านมหาสมุทรแอตแลนติก

๗. ประเทศคิวบา

คิวบา (Cuba) มีประชากรประมาณ ๘.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองฮาวานา (Havana) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๘. ประเทศไฮตี

ไฮตี (Haiti) ตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของเกาะฮิสแปนิโอลา มีประชากรประมาณ ๔.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองปอร์โตแปรงซ์ (Port-au-Prince) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๙. ประเทศโดมินิกัน

โดมินิกัน (Dominican) ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของเกาะฮิสแปนิโอลา มีประชากรประมาณ ๔.๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองซันโตโดมิงโก (Santo Domingo) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๑๐. ประเทศจาเมกา (Jamaica)

ได้เอกราชเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ เมืองหลวงชื่อ คิงสตัน (Kingston)

๑๑. ประเทศบาร์เบโดส (Barbados)

ได้เอกราชเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๙ เมืองหลวงชื่อบริดช์เทาน์ (Bridge Town)

ประเทศทั้งหมดนอกจากแคนาดา มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ

ข. ดินแดนในอารักขา

๑. สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกามีดินแดนในอารักขาที่สำคัญ คือ เปอร์โตริโก (Puerto Rico) เป็นเกาะอยู่ทางตะวันออกของเกาะฮิสแปนิโอลา ในหมู่เกาะอินดิสตะวันตกหรือหมู่เกาะแอนติลลิสใหญ่ มีประชากรประมาณ ๒ ล้าน ๕ แสนคน มีเมืองซันฮวน (San Juan) เป็นเมืองหลวง

๒. อังกฤษ

ดินแดนในอารักขาของอังกฤษ คือ

บริติชฮอนดูรัส (British Honduras) หมู่เกาะเบอร์มูดาส์ (Bermuda Islands) และเกาะเล็ก ๆ ในหมู่เกาะแอนติลลิสน้อย (Lesser Antilles)

๓. ฝรั่งเศส มีเกาะเล็ก ๆ ในหมู่เกาะแอนติลลิสน้อย เช่น เกาะมาร์ตินิก (Martinique) เป็นต้น

๔. เดนมาร์ก

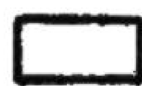
เดนมาร์ก มี **กรีนแลนด์** (Greenland) ซึ่งเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีประชากรประมาณ ๔๗,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองกอดหอบ (Godthaab) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

สรุป

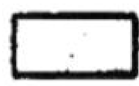
๑. อเมริกาเหนือมีประเทศแองโกลแซกซัน ๒ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกาและแคนาดา

๒. ประเทศอื่น ๆ ตั้งแต่เม็กซิโกลงมาเป็นกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา

๓. อเมริกาเหนือมีดินแดนในอารักขาของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก

บทที่ ๗
ทวีปอเมริกาใต้

เดิมทวีปอเมริกาใต้เคยติดต่อเป็นแผ่นดินผืนเดียวกันกับทวีปอเมริกาเหนือ โดยคอคอดปานามา แต่ภายหลังที่ได้ขุดคลองปานามาแล้ว ทวีปอเมริกาใต้จึงถูกตัดขาดออกจากทวีปอเมริกาเหนือ

๑. **ที่ตั้งและขนาด** ทวีปอเมริกาใต้มีดินแดนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางซีกโลกภาคใต้ ทางเหนือจดทะเลแคริบเบียนและมหาสมุทรแอตแลนติก จุดเหนือสุดของทวีปคือแหลมกายีนาสในประเทศโคลอมเบีย อยู่ที่ละติจูดประมาณ ๑๓° เหนือ ทางใต้จดช่องเดรค จุดใต้สุดคือแหลมฮอร์น ละติจูดประมาณ ๕๖° ใต้ ทางตะวันออกจดมหาสมุทรแอตแลนติก จุดตะวันออกสุดคือแหลมเปดราส (Point Pedras) อยู่ที่ลองจิจูดประมาณ ๓๔° ๕๕' ตะวันตก ทางตะวันตกจดมหาสมุทรแปซิฟิก จุดตะวันตกสุดคือแหลมปาริญาส อยู่ที่ลองจิจูดประมาณ ๘๑° ๒๐' ตะวันตก ส่วนที่กว้างที่สุดมีความกว้างประมาณ ๔,๖๐๐ กิโลเมตร มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๘ ล้านตารางกิโลเมตร

สภาพทางธรรมชาติ สภาพทางธรรมชาติของอเมริกาใต้ผิดกับของอเมริกาเหนือมาก อเมริกาใต้จึงยังไม่เจริญเท่าเทียมกับอเมริกาเหนือ นอกจากอาร์เจนตินาและบราซิลแล้ว ยังเป็นประเทศที่ล้าหลังอยู่มาก ทั้งนี้เป็นด้วยเหตุ คือ

๑. อเมริกาเหนือมีดินแดนส่วนใหญ่อยู่ในเขตอบอุ่น ส่วนอเมริกาใต้มีดินแดนส่วนใหญ่อยู่ในเขตร้อน

๒. อเมริกาเหนือตั้งอยู่ใกล้กับทวีปที่เจริญแล้วถึง ๒ ทวีป คือทวีปยุโรปและเอเชีย ส่วนอเมริกาใต้ตั้งอยู่ใกล้กับทวีปที่ล้าหลังที่สุด คือทวีปแอฟริกา

๓. ประชากรที่อพยพเข้าไปอยู่ในอเมริกาเหนือเป็นพวกแองโกลแซกซัน ซึ่งถือระเบียบขนบธรรมเนียมประเพณีโดยเคร่งครัด เมื่อเข้าไปอยู่ในอเมริกาเหนือ จึงไม่เข้าไปผสมกับพวกพื้นเมืองและพวกนิโกรที่นำไปขายเป็นทาส กลับรวมกันตั้งเป็นเชื้อชาติอเมริกันขึ้นมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มุ่งหน้าก่อตั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศของตน ส่วนพวกที่อพยพเข้าไปอยู่ในอเมริกาใต้ เป็นพวกลาตินซึ่งมีความเจริญเท่าเทียมกับ

พวกแองโกลแซกซัน แต่พวกลาตินเป็นพวกที่ชอบสะดวกสบาย ไม่ค่อยจะถือระเบียบประเพณีโดยเคร่งครัดนัก เมื่อเข้าไปอยู่ในอเมริกาใต้จึงเข้าผสมกับพวกพื้นเมืองและพวกนิโกร ทำให้เกิดเป็นพวกเลือดผสมขึ้นหลายเผ่า ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อเมริกาใต้จึงมักจะมีเรื่องยุ่ง ๆ อยู่เสมอ

ลักษณะชายฝั่ง ชายฝั่งอเมริกาใต้ไม่เว้าแหว่งเท่าใดนัก ไม่มีคาบสมุทรอะไรเลย นอกจากคาบสมุทรเล็ก ๆ ทางเหนือสุดของทวีป คือ คาบสมุทรกัวฮีรา ในประเทศโคลอมเบีย ส่วนอ่าวก็ไม่มีอ่าวใหญ่ ๆ เลย นอกจากอ่าวปากแม่น้ำอาเมซอนและปากแม่น้ำริโอเดลาปลาตาแล้ว ตรงคาบสมุทรกัวฮีรามีอ่าวเวเนซุเอลา ใต้อ่าวริโอเดลาปลาตามีอ่าวซานมัตลาส อ่าวซานฮอร์เก (Gulf of San Jorge) และอ่าวบาเฮียกรันเด ทางฝั่งตะวันตกมีอ่าวอยู่อ่าวเดียว คือ อ่าวอุกายากวิล

นอกฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกในมหาสมุทรแอตแลนติก มีเกาะเพียง ๓ แห่ง คือ ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณปากแม่น้ำโอริโนโก มีเกาะตรินิแดด และเกาะเล็กๆ อีกเป็นจำนวนมากตรงบริเวณปากแม่น้ำอาเมซอน ทางตะวันออกเฉียงใต้ นอกฝั่งประเทศอาร์เจนตินาออกไปประมาณ ๗๒๐ กิโลเมตร มีหมู่เกาะฟอล์คแลนด์ ทางใต้สุดจากช่องแคบมาเจลแลน มีเกาะติแอร์ราเดลฟูเอโก ส่วนทางชายฝั่งตะวันตกด้านมหาสมุทรแปซิฟิก นอกฝั่งประเทศชิลี มีเกาะน้อยใหญ่เป็นจำนวนมาก แต่ไม่สู้จะมีความสำคัญนัก เช่น หมู่เกาะโชนอส และหมู่เกาะเรอินา อาเดลาอิดา

กระแสน้ำ ทางชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือมีกระแสน้ำอุ่นแถวอิเควเตอร์ไหลผ่านขึ้นไปยังอ่าวเม็กซิโก กลายเป็นกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม ทางชายฝั่งตะวันออกมีกระแสน้ำอุ่นบราซิเลียน ชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้มีกระแสน้ำเย็นฟอล์คแลนด์ ส่วนชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้มีกระแสน้ำเย็นฮัมโบลด์ (Humboldt) หรือเปรูเวียน

๒. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศของอเมริกาใต้ไม่สู้จะสับสนเท่าใดนัก ทางภาคตะวันออกริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก เป็นเขตภูเขาเก่าและที่ราบสูง มีเทือกเขาเมริดา เทือกเขาปากาไรมา เทือกเขาการาอิ และเทือกเขาตูมูกู-มากุเอ ทั้งนี้อยู่เหนือลุ่มแม่น้ำอาเมซอน ส่วนใต้ลุ่มแม่น้ำอาเมซอนลงมามีที่ราบสูงบราซิล

ทางด้านตะวันตก ชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก มีเทือกเขายาวเหยียดจากเหนือสุดลงมาใต้สุด ชิดชายฝั่งทะเล ได้แก่เทือกเขาแอนดิส ซึ่งมีความยาวประมาณ ๗,๒๐๐

กิโลเมตร มีที่ราบสูงคั่นเป็นตอน ๆ เช่น ที่ราบสูงเอกวาดอร์ เปรู และโบลิเวีย เทือกเขาแอนดิสซึ่งอุดมไปด้วยภูเขาไฟทั้งที่ยังคุอยู่และที่ดับแล้ว มียอดเขาที่ปกคลุมไปด้วยหิมะตลอดปีหลายยอด มีความสูงกว่า ๖,๐๐๐ เมตร ยอดเขาสูงสุดในทวีปอเมริกาใต้คือยอดเขาอากองกากัว ซึ่งสูงถึง ๖,๙๕๓ เมตร เป็นภูเขาไฟที่ดับแล้ว ยอดเขาอากองกากัวนี้นอกจากจะสูงสุดในทวีปอเมริกาใต้แล้ว ยังเป็นยอดเขาสูงสุดในอเมริกาทั้งหมดด้วย

ในระหว่างที่ราบสูงทางภาคตะวันออกและเทือกเขาทางภาคตะวันตก มีที่ราบของแม่น้ำโอริโนโก ที่ราบลุ่มของแม่น้ำอาเมซอน (Amazon) ซึ่งมีความกว้างใหญ่ไพศาลมาก ไม่มีที่ราบลุ่มของแม่น้ำใดในโลกที่จะมีความกว้างใหญ่ไพศาลเท่า เป็นเขตป่าดิบซึ่งมีชื่อเรียกว่า เซลวัส ทางใต้มีที่ราบของแม่น้ำปารานา ซึ่งประกอบด้วยที่ราบเอลกรันชาโก และลาปั้มปั้ส

ทะเลสาบ อเมริกาใต้มีทะเลสาบใหญ่ ๆ เหมือนในอเมริกาเหนือ ที่สำคัญมีทะเลสาบติติกากา ทะเลสาบโปโป ในแถบเทือกเขาแอนดิส และตอนใต้สุดมีทะเลสาบบัวโนสไอเรส และทะเลสาบอาร์เจนติโน

ลมที่พัด ภาคเหนือของทวีปในแถบอิเควเตอร์อยู่ภายใต้อิทธิพลของดอลดรัมซึ่งจะมีลมสินค้าจากทางตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ พัดจากมหาสมุทรแอตแลนติกเข้าหาฝั่ง ดินแดนที่ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๒๕° ใต้ถึง ๔๐° ใต้ จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของฮอร์สละติจูด ซึ่งเป็นเขตความกดอากาศสูง ใต้เขตนี้ลงมาจะเป็นเขตของลมประจำฝ่ายตะวันตก ซึ่งจะพัดจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ คือจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าหาฝั่ง

ลักษณะฝนที่ตก ลักษณะฝนที่ตกในแถบต่าง ๆ ของทวีปอเมริกาใต้ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางของลมประจำและความสูงของพื้นที่ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือแถบลุ่มแม่น้ำอาเมซอน ซึ่งอยู่ในเขตอิเควเตอร์ เป็นเขตดอลดรัม ความกดอากาศต่ำ มีลมสินค้าจากมหาสมุทรแอตแลนติกพัดเข้ามา จึงเป็นเขตที่มีฝนตกมากที่สุด มากกว่า ๔๐๐ เซนติเมตรต่อปี เขตที่ฝนตกรองลงมาก็คือ แถบชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของทวีป ซึ่งหันเข้ารับลมประจำฝ่ายตะวันตกจากมหาสมุทรแปซิฟิก เขตที่ฝนตกน้อยที่สุดได้แก่ เขตที่ราบสูงในแถบทรอปิกออฟแคปริคอร์น และแถบที่ราบสูงในเขตฮอร์สละติจูด

ภูมิอากาศ จากที่ตั้งของทวีป ลักษณะภูมิประเทศ กระแสน้ำในมหาสมุทร ทิศทางของลมประจำ และลักษณะฝนที่ตก จะทำให้ลักษณะภูมิอากาศของอเมริกาใต้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจแบ่งภูมิอากาศได้เป็นชนิดต่าง ๆ คือ

๑. **ภูมิอากาศแถบอิเควเตอร์ป่าร้อนชื้น** ได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของทวีป

๒. **ภูมิอากาศแถบทุ่งหญ้าสะวันนา** ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ในเขตใกล้เคียงทรอปิก ถ้ามีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ ก็จะเป็นทุ่งหญ้าประเภทสะวันนา ได้แก่เอลกรันชาโก แต่ถ้ามีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ก็จะมีสภาพคล้ายทะเลทราย

๓. **ภูมิอากาศแถบภาคสมุทรตะวันตก** ได้แก่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศชิลี

๔. **ภูมิอากาศแถบกึ่งภาคพื้นทวีป** ได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอาร์เจนตินา

๕. **ภูมิอากาศแถบเมดิเตอร์เรเนียน** ได้แก่ภาคตะวันตกของประเทศชิลีในเขตละติจูด ๓๕° ใต้ กับ ๔๐° ใต้

ทางน้ำ ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะฝนที่ตกจะเป็นเครื่องแสดงลักษณะของทางน้ำ เทือกเขาแอนดิสซึ่งเป็นเทือกเขาที่สูงใหญ่ ยาวเหยียดจากเหนือสุดลงมาใต้สุดตั้งอยู่ชิดชายฝั่งแปซิฟิก เป็นเหตุทำให้แม่น้ำต่าง ๆ ที่ไหลไปทางตะวันตกลงสู่มหาสมุทรแปซิฟิกเป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ กระแสน้ำไหลเชี่ยว มีแก่งและน้ำตกคั่น ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นเส้นทางคมนาคม แต่กลับมีความสำคัญในการอุตสาหกรรม โดยนำเอากำลังแรงจากกระแสน้ำมาหมุนเครื่องยนต์ ก่อให้เกิดพลังงานไฟฟ้าขึ้น และนำไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนแม่น้ำที่ไหลไปทางตะวันออกลงสู่มหาสมุทรแอตแลนติก จะเป็นเขตลุ่มแม่น้ำที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ทั้งในด้านปริมาณของน้ำและความยาวของแม่น้ำ แม่น้ำเหล่านี้จะใช้ประโยชน์ในการคมนาคมทางเรือได้ดีมาก ที่สำคัญ ๆ มี

แม่น้ำโอริโนโก ในเวเนซุเอลา ซึ่งมีความยาวประมาณ ๒,๔๐๐ กิโลเมตร

แม่น้ำอาเมซอน ในประเทศบราซิล เป็นแม่น้ำที่มีปริมาณของน้ำมากที่สุดในโลก และเป็นแม่น้ำที่กว้างที่สุดในโลก ตรงบริเวณปากแม่น้ำมีความกว้างถึง ๒๕๐ กิโลเมตร แม่น้ำนี้ยาวประมาณ ๕,๘๐๐ กิโลเมตร เกิดจากที่ราบสูงบิสโก มีชื่อว่า

แม่น้ำมารายอน ตอนต้นแม่น้ำในเขตภูเขาไหลจากทางใต้ขึ้นไปทางเหนือ แล้วผ่านเข้าไปในที่ราบลุ่มแห่งเซลวัส ไหลขนานกันไปกับอิเควเตอร์ เป็นแม่น้ำที่มีแควต่าง ๆ มาก แต่ไม่มีเมืองสำคัญตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำนี้เลย เป็นเขตป่าดิบ ทางฝั่งขวามีแควซูรูอา ปูรูส มาเดรา ตาปาฮอส และซินกู ส่วนทางฝั่งซ้ายมีแคว ฮาปูรา ริโอเนโกร ที่ราบลุ่มของแม่น้ำอาเมซอนมีขนาดเนื้อที่ประมาณเศษ ๗ ส่วน ๑๐ ของทวีปยุโรปทั้งทวีป จึงเป็นที่ราบลุ่มที่กว้างใหญ่ที่สุดในโลก น้ำจืดจากแม่น้ำอาเมซอนจะไหลพุ่งออกไปในมหาสมุทรแอตแลนติกประมาณถึง ๑๖๐ กิโลเมตร กล่าวกันว่าน้ำเค็มจากมหาสมุทรจะไหลลึกเข้ามาในแม่น้ำอาเมซอนเป็นระยะทางร่วม ๑๐๐ กิโลเมตรจากปากแม่น้ำ แต่เนื่องจากน้ำเค็มมีความหนาแน่นมากกว่าน้ำจืดจึงไหลอยู่เบื้องล่าง ส่วนน้ำจืดจะอยู่เบื้องบน เป็นเหตุให้การจับปลาในลำแม่น้ำอาเมซอนอาจจับได้ทั้งปลาน้ำจืดและปลาน้ำเค็ม บนผิว ๆ น้ำจะเป็นปลาน้ำจืด แต่ในห้วงลึกจะเป็นปลาน้ำเค็ม

แม่น้ำปารานา เป็นแม่น้ำที่เกิดจากแควปารากวัยและแควอัลโตปารานามาบรรจบกัน แควทั้ง ๒ นี้ยังมีแควเล็ก ๆ อีกเป็นจำนวนมาก บริเวณปากแม่น้ำเป็นอ่าวเว้งว้างมีชื่อว่า ริโอเดลาปลาตา เป็นที่ตั้งเมืองท่าใหญ่ ๆ ถึง ๒ เมือง คือ เมืองท่าบัวโนสไอเรส ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศอาร์เจนตินา และเมืองมอนเตวิเดโอ ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเมืองท่าของประเทศอุรุกวัย

สรุป

๑. ทวีปอเมริกาใต้มีขนาดเล็กกว่าอเมริกาเหนือเล็กน้อย

๒. ลักษณะชายฝั่งของอเมริกาใต้ไม่เว้าแหว่งเหมือนอเมริกาเหนือ ไม่มีคาบสมุทรและอ่าวสำคัญ

๓. กระแสน้ำที่ไหลผ่านชายฝั่งของอเมริกาใต้ทางฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือมีกระแสน้ำอุ่นบราซิเลียน ทางตะวันออกเฉียงใต้มีกระแสน้ำเย็นฟอล์คแลนด์ ทางด้านตะวันตกมีกระแสน้ำเย็นฮัมโบลด์และเปรูเวียน

๔. ลักษณะภูมิประเทศของอเมริกาใต้ก็คล้าย ๆ กับอเมริกาเหนือ ทางฝั่งตะวันออกมีที่ราบสูงบราซิล ส่วนทางฝั่งตะวันตกมีเทือกเขาแอนดีส

๕. อเมริกาใต้มีภูมิอากาศน้อยชนิดกว่าอเมริกาเหนือ

๖. อเมริกาใต้มีแม่น้ำสำคัญเพียง ๓ สาย คือ โอริโนโก อาเมซอน และปารานา

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

การกสิกรรม เนื่องจากอเมริกาใต้มีภูมิอากาศหลายประเภท จึงมีการปลูกพืชพรรณไม้หลายอย่าง ในแถบอิเควเตอร์จะมีการทำไร่ กาแฟ กาเกา อ้อย ในเขตทรอปิก มีการปลูกฝ้าย ในเขตที่ราบของเขตอบอุ่นจะมีการปลูกข้าวสาลี ข้าวโพด และยาสูบ ในแถบภูมิอากาศเมดิเตอร์เรเนียนจะมีการทำไร่องุ่น

การป่าไม้ ป่าไม้เป็นผลิตผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของอเมริกาใต้ ในแถบอิเควเตอร์ของประเทศบราซิลจะปกคลุมไปด้วยป่าดิบ มีจำพวกไม้เนื้อแข็งต่าง ๆ ไม้เนื้อหอม ไม้ที่สามารถนำเอาเปลือกมาสกัดทำสี ไม้ซึ่งเป็นเครื่องสมุนไพร แต่ที่สำคัญที่สุดคือยางพารา นอกจากนี้ในแถบภูเขาแอนดิสจะปกคลุมไปด้วยป่าไม้ประเภทผลัดใบและไม่ผลัดใบ

การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ก็นับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของอเมริกาใต้ มีการเลี้ยงวัวเนื้อ แพะ แกะ และม้าในแถบทุ่งหญ้าของประเทศอาร์เจนตินาและอุรุกวัย ในแถบที่ราบสูงของประเทศชิลีและโบลิเวียมีการเลี้ยงตัวลามา (Llama) ซึ่งมีรูปร่างคล้ายอูฐ แต่ไม่มีโหนก เป็นสัตว์ที่เชื่องและอดทน เลี้ยงไว้ใช้เป็นสัตว์พาหนะ

การล่าสัตว์ การล่าสัตว์เป็นอาชีพของชาวพื้นเมืองโดยเฉพาะ แต่อเมริกาใต้มีสัตว์ใหญ่ ๆ ไม่เหมือนกับอเมริกาเหนือ เช่น มีเสือดำและเสือดาวแทนเสือลายพาดกลอนหรือเสือโคร่งและสิงโต มีตัวสมเสร็จแทนช้าง เป็นต้น ในป่าดิบของประเทศบราซิลจะอุดมไปด้วยสัตว์ประเภทเลื้อยคลาน เช่น งู และจระเข้ นอกจากนี้มีลิงชนิดต่าง ๆ มากมาย นกหลายพันธุ์ มีสีสวยสด และจำพวกแมลงต่าง ๆ อีกเป็นอันมาก สัตว์ประจำทวีปคือตัวกินมด และเหยี่ยวแห่งเทือกเขาแอนดิส

การประมง การประมงเป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรในแถบชายฝั่งทะเลทั่ว ๆ ไป

การอุตสาหกรรม การอุตสาหกรรมของอเมริกาใต้ยังนับว่าล้าหลังกว่าอเมริกาเหนือมาก ยังไม่มีอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ มีแต่อุตสาหกรรมอันเกิดจากผลิตผลในทางเกษตรกรรม เช่น โรงงานทำน้ำตาลในบราซิล และโรงงานทำเนื้อบรรจุกระป๋องในอาร์เจนตินา

ส่วนในด้านวัตถุแร่ธาตุ ในแถบเทือกเขาแอนดิสอุดมไปด้วย เงิน ปรอท และทองแดง ชิลีเป็นประเทศที่ผลิตโซเดียมไนเตรตได้เป็นที่ ๑ ในโลก นอกจากนี้มีเพชรในบราซิล และหยกในโคลอมเบีย

๔. **การคมนาคม** การคมนาคมในอเมริกาใต้ยังล้าหลังกว่าอเมริกาเหนือมาก การคมนาคมทางบกทั้งโดยทางถนนและทางรถไฟยังนับว่ามีน้อย จะมีอยู่หนาแน่นเฉพาะทางภาคใต้ของบราซิล ซึ่งมีเมืองริโอเดจาเนโรเป็นศูนย์กลาง และทางภาคเหนือของประเทศอาร์เจนตินา ซึ่งมีเมืองบัวโนสไอเรสเป็นศูนย์กลาง มีทางรถไฟที่ต่อเชื่อมระหว่างเมืองท่าริมฝั่งแอตแลนติกกับแปซิฟิกเพียงสายเดียว คือสายทรานส์แอนดีน จากบัวโนสไอเรสข้ามเทือกเขาแอนดิสไปยังวัลปาไรโซ ในประเทศชิลี

สำหรับการคมนาคมทางอากาศ ก็มีเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น

การคมนาคมทางทะเล มหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรแอตแลนติกซึ่งติดต่อกับประเทศต่าง ๆ เกือบทุกประเทศ เว้นแต่โบลิเวียและปารากวัยเท่านั้น จะเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุด การติดต่อระหว่างภาคตะวันออกกับภาคตะวันตกได้เป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้นเมื่อได้ขุดคลองปานามาแล้ว มีเมืองท่าสำคัญ ๆ ตั้งอยู่บนฝั่งมหาสมุทรมากมาย

การพาณิชย์ การพาณิชย์ของอเมริกาใต้ก็ยังไม่สู้จะเจริญก้าวหน้านัก สินค้าออกที่สำคัญ ๆ ส่วนมากเป็นผลิตผลต่าง ๆ จากการเกษตรกรรม และวัตถุดิบต่าง ๆ เช่น ข้าวสาลี กาแฟ โกโก้ น้ำตาล ยางดิบ ยาสูบ คราม เนื้อสัตว์ หนังสัตว์ ขนแกะ ฝ้าย แร่ธาตุมี โซเดียมไนเตรต เงิน ทองแดง เพชร และหยก ส่วนสินค้าขาเข้าเป็นจำพวกวัตถุสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรม เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า เวชภัณฑ์ และเคมีภัณฑ์

เมืองท่าตลาดค้า เมืองท่าตลาดค้าสำคัญ ๆ ของอเมริกาใต้บนฝั่งแอตแลนติกมีเรซิเฟหรือเปอร์นัมบูโก ซัลวาดอร์หรือบาเฮีย ริโอเดจาเนโรของบราซิล ซันตอสมอนเตวิเดโอของอุรุกวัย และบัวโนสไอเรสของอาร์เจนตินา ส่วนทางฝั่งแปซิฟิกมีเมืองกุอายากวิลของเอกวาดอร์ กัลลาโอของเปรู วัลปาไรโซ และกอนเซบซิโอนของชิลี

สรุป

๑. การกสิกรรมนับว่าเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของทวีป

๒. การป่าไม้มีป่าดิบในแถบลุ่มแม่น้ำอาเมซอน ป่าไม้ผลัดใบและไม่ผลัดใบในแถบภูเขาแอนดิส

๓. การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพที่สำคัญของแถบทุ่งหญ้าของประเทศอาร์เจนตินา และปารากวัย

๔. การคมนาคมภายในทวีป จะมีอยู่หนาแน่นเฉพาะทางภาคใต้ของบราซิลและบริเวณปากแม่น้ำปารานา

๕. มีทางรถไฟที่ต่อเชื่อมระหว่างแอตแลนติกกับแปซิฟิกเพียงสายเดียว คือสายทรานส์แอนดีน จากบัวโนสไอเรสถึงวัลปาไรโซ

๖. การคมนาคมที่สำคัญคือทางทะเลและทางอากาศ

๗. สินค้าออกที่สำคัญของอเมริกาใต้ คือ จำพวกผลิตผลอันเกิดจากการเกษตรกรรม ส่วนสินค้าเข้าเป็นจำพวกวัตถุสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรม

๕. ประชากร อเมริกาใต้มีประชากรประมาณ ๑๘๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๑) คือน้อยกว่าอเมริกาเหนือเกือบครึ่งหนึ่ง ทั้งนี้เพราะอเมริกาใต้มีดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลที่เกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่เลย เช่น ในเขตป่าดิบของประเทศบราซิลและภาคใต้สุดของอเมริกาใต้ ส่วนมากของประชากรจะไปรวมกันอยู่ทางริมฝั่งภาคใต้ของบราซิล และบริเวณปากแม่น้ำปารานา

มีดินแดนตอนหนึ่งซึ่งมีความยาวไปตามเทือกเขาแอนดิสหลายพันกิโลเมตร คือตั้งแต่โคลอมเบียจนถึงปลายใต้สุดของชิลี เป็นเขตที่ตั้งของเมืองหลายเมือง ซึ่งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลเกินกว่า ๒,๐๐๐ เมตรขึ้นไปทั้งสิ้น เช่น เมืองโบโกตา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของโคลอมเบีย อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๒,๖๔๕ เมตร เมืองคิโต เมืองหลวงของเอกวาดอร์ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง ๒,๘๕๐ เมตร เมืองกุสโก ในเปรู อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๓,๒๐๐ เมตร เมืองปัสโก ในเปรู อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๔,๓๕๐ เมตร เมืองลาปาซซึ่งเป็นเมืองหลวงของโบลิเวีย อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๓,๗๐๐ เมตร เมืองโปโตซิ ในโบลิเวีย อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๓,๙๗๐ เมตร การที่มนุษย์ขึ้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตภูเขาสูง ๆ เหล่านี้ก็เพราะ

ในเขตที่ราบอากาศไม่ดี อุดมไปด้วยความไข้ และเมืองบางเมือง เช่น กุสโกและโปโตซิ มีประชากรเข้าไปอาศัยอยู่มากก็เพราะการขุดค้นแร่ธาตุ แต่ในเขตความสูงมาก ๆ เช่นนี้ อากาศมีความแน่นน้อย ความสูงตั้งแต่ ๓,๕๐๐ เมตรขึ้นไป ความกดอากาศเฉลี่ยจะมีน้อยมาก ทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับทางหายใจ

เชื้อชาติ อเมริกาใต้มีประชากรทุกเชื้อชาติ พวกผิวเหลืองได้แก่พวกจีนและญี่ปุ่น ได้อพยพเข้าไปอยู่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ พวกผิวแดงคือพวกเจ้าของถิ่นเดิมมีอาศัยอยู่ส่วนมากในเขตร้อน พวกผิวดำ ได้ถูกนำไปขายเป็นทาสจากแอฟริกา พวกผิวขาวซึ่งส่วนมากเป็นพวกลาติน คือสเปน และโปรตุเกส ได้อพยพเข้าไปอยู่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ มีจำนวนประมาณเศษ ๒ ส่วน ๓ ของประชากรทั้งหมด พวกนี้ได้เข้ามาผสมพันธุ์กับพวกผิวแดงและผิวดำ ทำให้เกิดเป็นพวกเลือดผสมขึ้นเรียกว่าพวกลาตินอเมริกัน

พวกอินเดียนแดงในอเมริกาใต้มีรูปร่างเล็ก จมูกโค้งน้อยกว่าพวกที่อยู่ในอเมริกาเหนือ ผิวเนื้อสีน้ำตาล บางเผ่ายังคงอยู่ในสภาพที่ป่าเถื่อน แต่พวกเปรูเวียนซึ่งอาศัยอยู่ในเขตที่ราบสูงทางภาคตะวันตก ตั้งแต่เอกวาดอร์จนถึงอาร์เจนตินา เป็นพวกที่เจริญแล้ว ตั้งแต่ก่อนที่ชาวยุโรปจะเข้าไปอาศัยอยู่ มีนิสัยเฉลียวฉลาดและชอบการอุตสาหกรรม

สรุป

๑. อเมริกาใต้มีประชากรประมาณ ๑๘๐ ล้านคน

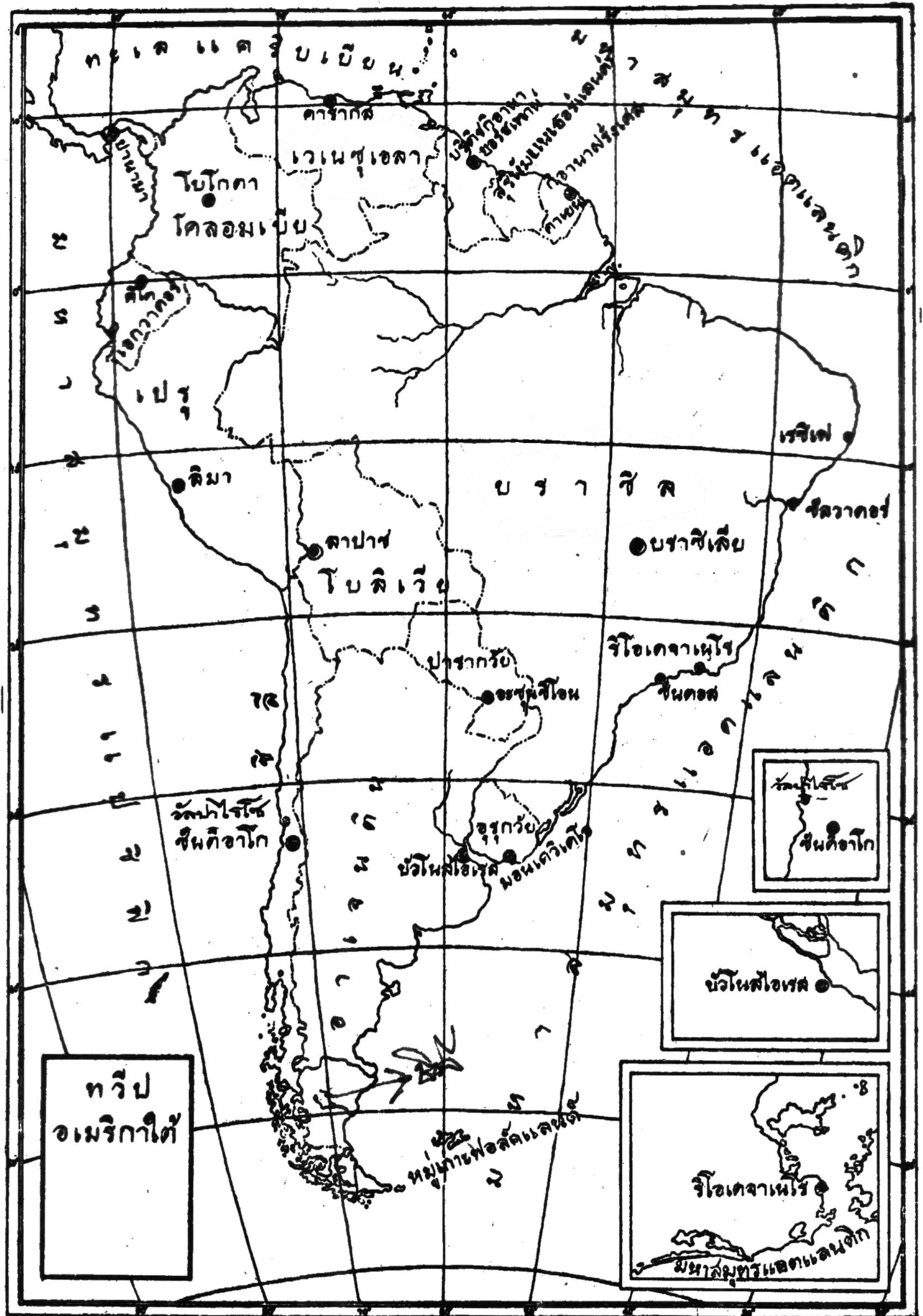
๒. ประชากรส่วนใหญ่ของอเมริกาใต้เป็นเลือดผสมระหว่างสเปน หรือโปรตุเกสกับพวกพื้นเมืองและพวกนิโกร ได้ชื่อว่า พวกลาตินอเมริกัน

๖. ประเทศต่าง ๆ

ก. ประเทศเอกราช

๑. ประเทศโคลอมเบีย

โคลอมเบีย (Colombia) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑,๒๔๙,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๐.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโบโกตา (Bogota) เป็นเมืองหลวง และเมืองบุเอนาเวนตูราเป็นเมืองท่า

รูปที่ ๒๕ ประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้

๒. ประเทศเวเนซุเอลา

เวเนซุเอลา (Venezuela) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๑๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองคารากัส (Caracas) เป็นเมืองหลวง และเมืองลากุอาอิรา (La Guaira) เป็นเมืองท่า

๓. ประเทศเอกวาดอร์

เอกวาดอร์ (Ecuador) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๗๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองคิโต (Quito) เป็นเมืองหลวง และเมืองกุอายากวิลเป็นเมืองท่า

๔. ประเทศเปรู

เปรู (Peru) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑,๒๔๘,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๓.๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองลิมา (Lima) เป็นเมืองหลวง และเมืองกัลลาโอเป็นเมืองท่า

๕. ประเทศบราซิล

บราซิล (Brazil) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๗.๕ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๙๑ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบราซิเลีย (Brazilia) เป็นเมืองหลวง และเมืองริโอเดจาเนโรเป็นเมืองท่า

๖. ประเทศโบลิเวีย

โบลิเวีย (Bolivia) เป็นประเทศหนึ่งของอเมริกาใต้ที่ไม่มีทางออกทะเล มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองหลวง ๒ เมืองคือ ลาปาซ (Lapaz) และซูเคร (Sucre) และที่ทำการรัฐบาลตั้งอยู่ที่เมืองลาปาซ

๗. ประเทศปารากวัย

ปารากวัย (Paraguay) เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มีทางออกทะเล มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔ แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอะซุนซิโอน (Asuncion) เป็นเมืองหลวง

๘. ประเทศชิลี

ประเทศชิลี (Chili) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๖๔๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๙.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองซันติอาโก (Santiago) เป็นเมืองหลวง และเมืองวัลปาไรโซเป็นเมืองท่า

๙. ประเทศอุรุกวัย

อุรุกวัย (Uruguay) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๗๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองมอนเตวิเดโอ (Montevideo) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๑๐. ประเทศอาร์เจนตินา

อาร์เจนตินา (Argentine หรือ Argentina) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒.๖ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบัวโนส-ไอเรส (Buenos Aires) เป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองท่า

๑๑. ประเทศไกยานา

ไกยานา (Guyana) คือ บริติชกิอานาเดิม ได้รับเอกราช เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๑๔,๙๗๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๗๔๒,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองยอร์ชเทาน์ (Georgetown) เป็นเมืองหลวง

๑๒. ตรินิแดดและโตเบโก

ประกอบด้วย เกาะตรินิแดด (Trinidad) และเกาะโตเบโก (Tobago) เดิมเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ได้รับเอกราชเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีเนื้อที่ประมาณ ๕,๑๒๘ ตารางกิโลเมตร, มีประชากรประมาณ ๑ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อปอร์ตออฟสเปน (Port of Spain)

ประเทศที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ

ข. ดินแดนในอารักขา

ดินแดนในอารักขาของอังกฤษ คือ

หมู่เกาะฟอล์คแลนด์

ของเนเธอร์แลนด์ ได้แก่

สุรินัม หรือกิอานาเนเธอร์แลนด์

ของฝรั่งเศส ได้แก่

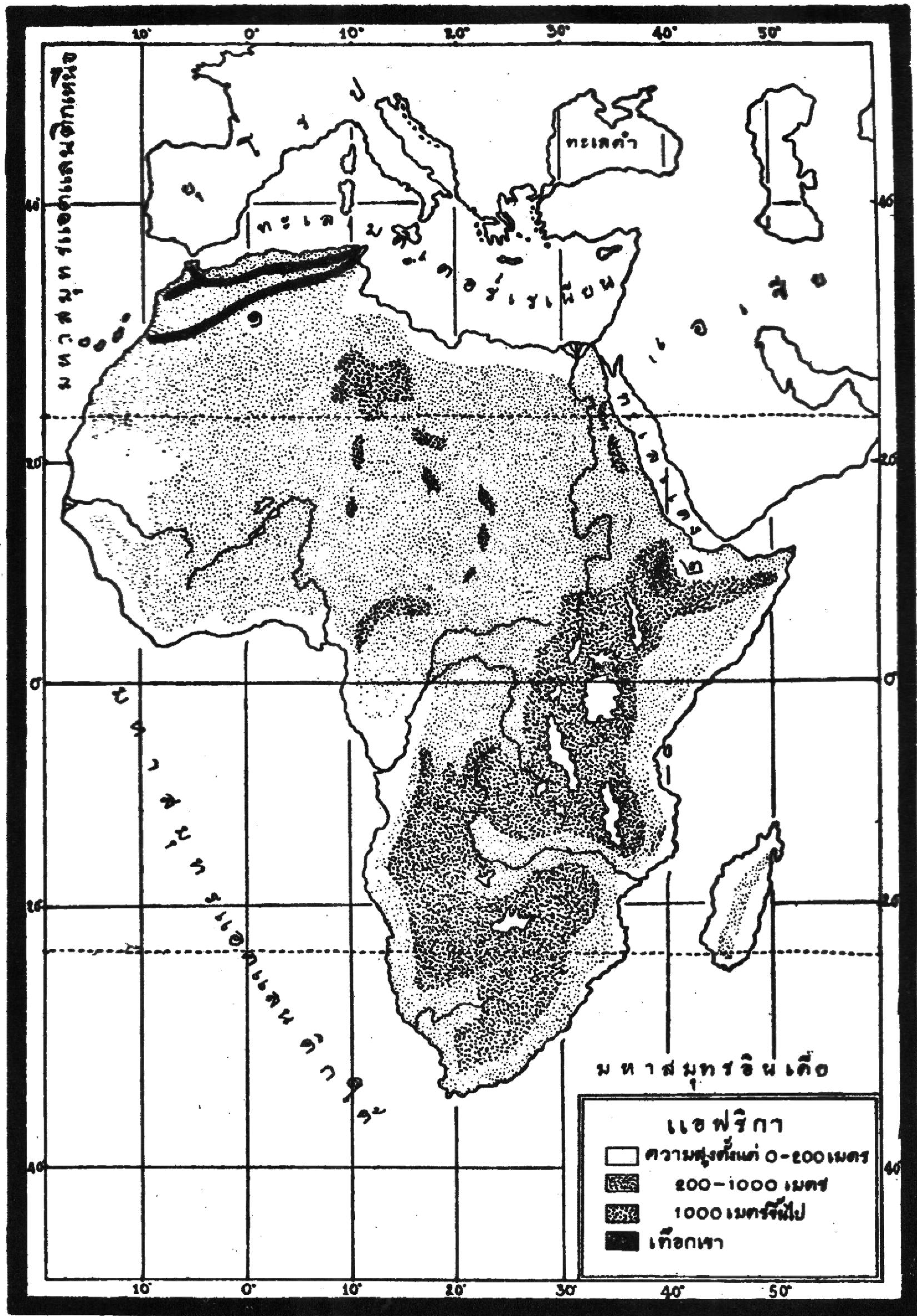
กิอานาฝรั่งเศส (French Guiana)

สรุป

๑. อเมริกาใต้มีประเทศเอกราช ๑๒ ประเทศ

๒. อเมริกาใต้มีดินแดนในอารักขาของอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศส

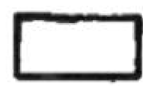

รูปที่ ๒๖. ธรรมชาติของทวีปแอฟริกา

๑. เทือกเขาอัตลัส ๒. เทือกเขาในเอธิโอเปีย

บทที่ ๘
ทวีปแอฟริกา

ทวีปแอฟริกาก็จัดอยู่ในจำพวกทวีปเก่าอีกทวีปหนึ่ง แต่เดิมเคยติดต่อกับทวีปเอเชียโดยคอคอดสุเอซ แต่ครั้นภายหลังที่ได้ขุดคลองสุเอซแล้ว แอฟริกาจึงถูกตัดขาดจากเอเชีย ทวีปแอฟริกามีชื่อเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า "กาฬทวีป" หรือ "ทวีปมืด" (Dark Continent) ทั้งนี้ก็เพราะเป็นทวีปที่ยังลึกลับซับซ้อน เต็มไปด้วยดงดิบอันหนาทึบและทะเลทรายอันกว้างใหญ่ ผู้คนพลเมืองที่อาศัยอยู่ก็ยังอยู่ในสภาพล้าหลัง แต่ในปัจจุบันนี้แอฟริกาเริ่มจะมีแสงแห่งอารยธรรมฉายแพร่เข้าไปแล้ว คำว่า "ทวีปมืด" จึงควรจะหมดไปด้วย

๑. **ที่ตั้งและขนาด** ทวีปแอฟริกาตั้งอยู่ทางใต้ของทวีปยุโรปและทางตะวันตกเฉียงใต้ของเอเชีย มีทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลแดงคั่น จุดเหนือสุดของทวีปคือแหลมบลังก์ (Cape Blanc) ในประเทศตูนิเซีย อยู่ที่ละติจูดประมาณ ๓๗° ๑๔′ เหนือ ส่วนจุดใต้สุดคือที่แหลมอากุลฮัส อยู่ที่ละติจูดประมาณ ๓๕° ใต้ ทางตะวันออกจดมหาสมุทรอินเดีย จุดตะวันออกสุดคือแหลมแฮฟูน (Cape Hafun) ในประเทศโซมาเลีย อยู่ที่ลองจิจูดประมาณ ๕๑° ๒๕′ ตะวันออก ส่วนทางตะวันตกจดมหาสมุทรแอตแลนติก จุดตะวันตกสุดคือแหลมแวร์ต อยู่ที่ลองจิจูดประมาณ ๑๗° ตะวันตก แอฟริกามีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๐ ล้านตารางกิโลเมตร เป็นทวีปที่มีพื้นที่อยู่ในเขตร้อนเป็นส่วนมาก ที่อยู่ในเขตอบอุ่นเหนือและอบอุ่นใต้มีเป็นส่วนน้อย

สภาพทางธรรมชาติ เนื่องจากแอฟริกามีดินแดนส่วนใหญ่อยู่ในเขตร้อน โดยทั่ว ๆ ไปจึงอยู่ในสภาพทางธรรมชาติที่ไม่สู้จะดีนัก ยิ่งกว่านั้นลักษณะภูมิประเทศยังไม่อำนวยอีกด้วย กล่าวคือมีที่ราบสูงอยู่ทั้งทางภาคเหนือซึ่งอยู่ในเขตทรอปิกออฟแคนเซอร์และทางใต้ซึ่งอยู่ในเขตทรอปิกออฟแคปริคอร์น จึงทำให้มีสภาพเป็นทะเลทราย แอฟริกาจึงเป็นทวีปที่ล้าหลังกว่าทวีปอื่น ๆ ทั้งหมด

ลักษณะชายฝั่ง ทวีปแอฟริกามีลักษณะชายฝั่งที่ไม่สู้จะเว้าแหว่งมากนัก ถ้าจะเปรียบกับทวีปยุโรปแล้วผิดกันอย่างมากมาย ทวีปแอฟริกามีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๐

ล้านตารางกิโลเมตร ส่วนยุโรปมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๐ ล้านตารางกิโลเมตร คือเล็กกว่าแอฟริกาประมาณ ๓ เท่า แต่ยุโรปกลับมีชายฝั่งทะเลยาวกว่า

แอฟริกาไม่มีคาบสมุทรที่สำคัญอะไรเลย และอ่าวที่สำคัญ ๆ ก็ไม่มีเช่นกัน มีแต่อ่าวเล็ก ๆ ทางภาคเหนือ เช่น อ่าวกาเบส อ่าวซีดรา และอ่าวสุเอซ เป็นต้น ทางชายฝั่งตะวันออกมีโซฟาลา ส่วนทางตะวันตกมีอ่าวกีนี (Gulf of Guinea)

รอบ ๆ ฝั่งของแอฟริกามีเกาะที่สำคัญ ๆ คือ ทางชายฝั่งภาคเหนือ ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลแดงไม่มีเกาะสำคัญ ๆ อะไรเลย ชายฝั่งตะวันออก ริมฝั่งมหาสมุทรอินเดียมีเกาะที่สำคัญคือ เกาะมาดากัสการ์ ซึ่งมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๖๒,๘๔๔ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ ๔๘๐ กิโลเมตร ส่วนทางชายฝั่งตะวันตกมีหมู่เกาะคานารี และหมู่เกาะมาเดียรา

รอบ ๆ ฝั่งมีช่องแคบที่สำคัญ ๆ คือ ทางเหนือระหว่างแอฟริกากับยุโรปมีช่องแคบยิบรัลตาร์ ซึ่งต่อเชื่อมระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับมหาสมุทรแอตแลนติก ระหว่างแอฟริกากับเอเชีย มีช่องแคบบับเอลมันเดบ ซึ่งต่อเชื่อมระหว่างทะเลแดงกับมหาสมุทรอินเดีย ช่องแคบโมซัมบิก ระหว่างพื้นแผ่นดินใหญ่กับเกาะมาดากัสการ์

กระแสน้ำ ทางชายฝั่งตะวันออกของแอฟริกาอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม กระแสน้ำทางชายฝั่งตะวันออกจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม คือกระแสน้ำจะไหลไปตามทิศทางของลมมรสุม ส่วนทางชายฝั่งตะวันตกมีกระแสน้ำ ๒ สาย ทางตะวันตกเฉียงเหนือ คือ กระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม เมื่อไหลจากอ่าวเม็กซิโกแล้วข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกมาพบกับเกาะอังกฤษ ส่วนหนึ่งจะไหลขึ้นไปทางเหนือผ่านคาบสมุทรสแกนดิเนเวียเข้าไปในมหาสมุทรอาร์กติก ส่วนอีกสายหนึ่งจะไหลลงใต้ผ่านชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของแอฟริกาลงมาเพื่อกลับสู่อิเควเตอร์อีก เมื่อไหลผ่านหมู่เกาะคานารี อุณหภูมิของกระแสน้ำได้ลดลงต่ำกว่าอุณหภูมิของอากาศบนพื้นแผ่นดิน เพราะขณะที่ไหลเข้าไปในเขตอบอุ่น (อังกฤษ) ได้เสียความร้อนไปจึงเย็นลง ส่วนอุณหภูมิของอากาศบนพื้นแผ่นดินก็สูงเพราะอยู่ในเขตร้อน กระแสน้ำอุ่นนี้จึงกลายเป็นกระแสน้ำเย็นคานารี ทางชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ กระแสน้ำอุ่นบราซิเลียนและกระแสน้ำเย็นฟอล์คแลนด์ ซึ่งไหลมาบรรจบกันแถบชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของอเมริกาใต้ แล้วจึงไหลข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกมาถึงฝั่งแอฟริกา กลายเป็นกระแสน้ำเย็นเบงกูลา

๒. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศของแอฟริกาส่วนมากเป็นที่ราบสูง มีที่ราบเพียงเล็กน้อยแถบลุ่มแม่น้ำคองโก และลุ่มแม่น้ำไนเจอร์ ที่ราบสูงทางภาคเหนือซึ่งมีลักษณะแห้งแล้งเป็นทะเลทรายซาฮารา ทางตะวันตกเฉียงเหนือมีเทือกเขาอัตลัสยาวเลียบไปตามชายฝั่งทะเลเป็นขอบเขต ส่วนทางตะวันออกเฉียงใต้มีเทือกเขาในเอธิโอเปีย และในคีนยาเป็นขอบเขต เทือกเขาทางภาคนี้มีความสูงมาก ยอดคิลิมันจาโรซึ่งเป็นยอดเขาสูงสุดในแอฟริกา มีความสูงถึง ๖,๑๐๐ เมตร ส่วนที่ราบสูงทางภาคใต้มีความแห้งแล้งน้อยกว่าทางภาคเหนือ มีทะเลทรายกาลาฮารี

แนวตะวันออกสุดและแนวตะวันตกสุดของที่ราบสูงทางภาคเหนือเป็นแนวหินที่ยังไม่มั่นคงแข็งแรง จึงเป็นเขตภูเขาไฟ แต่ส่วนมากเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว ยอดคิลิมันจาโรก็เป็นภูเขาไฟที่ดับแล้วลูกหนึ่ง

แถบภูเขาและที่ราบสูงทางภาคตะวันออกมีทะเลสาบกระจัดกระจายอยู่เป็นจำนวนมาก ที่สำคัญ ๆ มีทะเลสาบวิกตอเรีย ทะเลสาบรูดอล์ฟ ทะเลสาบคิโอกา ทะเลสาบอัลเบอร์ต ทะเลสาบแทนแกนยิกา และทะเลสาบนิอาซา

ลมที่พัด โดยที่ทวีปแอฟริกาตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๓๗° ๓๐′ เหนือ กับ ๓๕° ใต้ ภาคเหนือสุดและภาคใต้สุดของทวีปจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของฮอร์สละติจูด ซึ่งเป็นเขตความกดสูง ภาคกลางของทวีปที่มีอิเควเตอร์ผ่านจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของดอลดรัม ซึ่งเป็นเขตความกดต่ำ ทางฝั่งตะวันออกริมฝั่งมหาสมุทรอินเดียจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งในฤดูร้อน (หนาวทางเอเชีย) จะพัดจากมหาสมุทรอินเดียเข้าหาฝั่ง ในฤดูหนาว (ร้อนทางเอเชีย) จะพัดจากที่ราบสูงภาคใต้ลงสู่มหาสมุทรอินเดีย ส่วนทางชายฝั่งตะวันตกเหนืออิเควเตอร์ขึ้นไป คือบริเวณอ่าวกินี ในฤดูร้อนของแอฟริกาทางซีกโลกภาคเหนือจะเป็นฤดูหนาวของแอฟริกาทางซีกโลกภาคใต้ เป็นระยะเวลาที่เขตดอลดรัมเคลื่อนขึ้นมาอยู่ที่ทรอปิกออฟแคนเซอร์ ลมสินค้าใต้ซึ่งพัดจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นสู่อิเควเตอร์ คือพัดจากภาคใต้ของแอฟริกาลงสู่มหาสมุทรแอตแลนติก แต่พอข้ามอิเควเตอร์ขึ้นมาทางซีกโลกภาคเหนือ จึงพัดเฉียงทางขวาตามกฎของลมทางซีกโลกภาคเหนือ ลมสินค้าใต้เมื่อข้ามอิเควเตอร์แล้วจึงเปลี่ยนทิศทาง โดยพัดไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ คือพัดจากมหาสมุทรแอตแลนติกเข้าหาฝั่ง ทำให้มีลักษณะคล้ายลมมรสุม คือในฤดูร้อนจะพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง ส่วนในฤดูหนาวจะพัดจากฝั่งออกสู่ทะเล

ในฤดูร้อนจะมีลมร้อนที่แห้งแล้ง พัดจากทะเลทรายซาฮาราลงสู่ทะเลเมดิเตอร์-เรเนียน เข้าหาภาคใต้ของประเทศอิตาลี คือ ลมซีรอกโก ส่วนในทะเลทรายเมื่ออากาศร้อนจัด ๆ เข้าก็มักจะเกิดพายุทราย ซึ่งเรียกว่า ลมซีมูน ขึ้นบ่อย ๆ เป็นลมที่ร้ายแรงมาก

ลักษณะฝนที่ตก ลักษณะฝนที่ตกในแอฟริกาย่อมเปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ความสูงของพื้นที่ และทิศทางของลมประจำ เป็นต้น เขตที่มีฝนตกมากที่สุด คือ ประมาณถึง ๑๒๕๐ ซม. ได้แก่แถบลุ่มแม่น้ำคองโกและริมฝั่งอ่าวกินี ชายฝั่งตะวันออกของเกาะมาดากัสการ์ และชายฝั่งตะวันออกระหว่างอิเควเตอร์กับทรอปิกออฟแคปริคอร์น เขตที่มีฝนตกเป็นที่สองรองลงมา คือมีปริมาณของน้ำฝนไม่เกิน ๑๐๐ ซม. ได้แก่ชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ส่วนเขตที่มีฝนตกน้อยที่สุดได้แก่บริเวณที่ราบสูงทางภาคเหนือและภาคใต้ซึ่งมีสภาพเป็นทะเลทราย

ภูมิอากาศ เนื่องจากแอฟริกาตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๓๗° ๓๐′ เหนือ และละติจูด ๓๕° ใต้ จึงมีภูมิอากาศไม่มากชนิดเหมือนทวีปเอเชีย ยุโรป หรืออเมริกา ภูมิอากาศประเภทต่าง ๆ ของแอฟริกาอาจแบ่งออกได้เป็น ๕ ชนิดกว้าง ๆ คือ

๑. ภูมิอากาศแถบอิเควเตอร์ หรือป่าร้อนชื้น ได้แก่ดินแดนแถบริมฝั่งอ่าวกินีและแถบลุ่มแม่น้ำคองโก ซึ่งส่วนมากจะปกคลุมไปด้วยป่าทึบหรือป่าดิบ

๒. ภูมิอากาศแถบมรสุมร้อน ได้แก่เกาะมาดากัสการ์ และแถบริมฝั่งตะวัน-ออกของทวีป ตั้งแต่อิเควเตอร์ถึงทรอปิกออฟแคปริคอร์นซึ่งจะเป็นป่าไม้แถบมรสุม

๓. ภูมิอากาศแถบทรอปิก หรืออากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา ได้แก่ภาคเหนือและภาคใต้ของทวีป ในแถบนี้ถ้าลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบก็จะเป็นเขตป่าหญ้าหรือสะวันนา แต่ถ้าลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงก็จะมีสภาพเป็นทะเลทราย

๔. ภูมิอากาศแถบเมดิเตอร์เรเนียน ได้แก่ภาคเหนือสุดของทวีป แถบริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และทางภาคใต้สุดของทวีปแถบเคปเทาน์

๕. ภูมิอากาศแถบภูเขาสูง ได้แก่บริเวณภูเขาสูง ๆ ทางภาคตะวันออกซึ่งจะปกคลุมไปด้วยป่าไม้ไม่ผลัดใบ

ทางน้ำ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของแอฟริกาส่วนมากเป็นที่ราบสูง จึงทำให้แม่น้ำต่าง ๆ ของทวีปมีลักษณะแตกต่างกับแม่น้ำของทวีปอื่น ๆ แม่น้ำในแอฟริกาตอนต้นแม่น้ำซึ่งเป็นแม่น้ำในเขตที่ราบสูงส่วนมากจะใช้ประโยชน์ในการเดินเรือได้ แต่

พอพ้นจากที่ราบสูงและจะไหลลงสู่ทะเลจะมีแก่งและน้ำตกเป็นจำนวนมาก ใช้เดินเรือไม่ได้เลย นี่ก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้การสำรวจภายในทวีปของแอฟริกาต้องเป็นไปด้วยความลำบาก

แม่น้ำที่สำคัญ ๆ ของแอฟริกามีแม่น้ำไนล์ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ยาวมากสายหนึ่งในโลก มีความยาวประมาณกว่า ๖,๐๐๐ กิโลเมตร แม่น้ำไนล์ก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเลเมดิเตอร์-เรเนียน เมื่อไหลลงจากที่ราบสูงจะมีแก่งและน้ำตกคั่นที่สำคัญ ๆ ถึง ๖ แห่ง บริเวณน้ำตกแห่งสุดท้ายใกล้เคียงเมืองอัสวาน มีเขื่อนใหญ่กั้นน้ำเพื่อระบายน้ำ แม่น้ำที่ไหลลงสู่มหาสมุทรอินเดียที่สำคัญมี แม่น้ำซัมเบซี และแม่น้ำลิมโปโป ส่วนแม่น้ำที่ไหลลงสู่มหาสมุทรแอตแลนติก มีแม่น้ำเซเนกัล แม่น้ำไนเจอร์ แม่น้ำคองโก และแม่น้ำออเรนซ์

สรุป

๑. ทวีปแอฟริกาตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๓๗° ๓๐′ เหนือ และ ๓๕° ใต้ มีอิเควเตอร์ผ่านกลางทวีป มีทรอปิกออฟแคนเซอร์ผ่านทางเหนือและทรอปิกออฟแคปริคอร์นผ่านทางใต้ จึงเป็นทวีปที่มีดินแดนส่วนใหญ่อยู่ในเขตร้อน

๒. แอฟริกามีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๐ ล้านตารางกิโลเมตร เป็นที่ ๒ รองจากเอเชีย

๓. ชายฝั่งแอฟริกาไม่เว้าแหว่งเหมือนทวีปอื่น ๆ ไม่มีคาบสมุทรและทะเลภายใน จึงไม่เหมาะในการมีเมืองท่าจอดเรือที่ดี

๔. ทางชายฝั่งตะวันออกมีกระแสน้ำซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ทางชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือมีกระแสน้ำเย็นคานารี ส่วนชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้มีกระแสน้ำเย็นเบงกูลา

๕. ลักษณะภูมิประเทศของแอฟริกาส่วนมากเป็นที่ราบสูง ทางตะวันตกเฉียงเหนือมีเทือกเขาอัตลัสคั่น ทางตะวันออกมีเทือกเขาในเอธิโอเบียซึ่งมีความสูงถึง ๖,๐๐๐ เมตรเศษ

๖. แอฟริกามีภูมิอากาศเพียง ๕ ประเภท

๗. แม่น้ำในแอฟริกามีลักษณะผิดกับแม่น้ำในทวีปอื่น ๆ

๘. แม่น้ำที่สำคัญ ๆ มี แม่น้ำไนล์ ซัมเบซี ลิมโปโป เซเนกัล ไนเจอร์ คองโก และออเรนซ์

๓. ทรัพยากรและอาชีพ

การกสิกรรม การกสิกรรมนับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชากร ทางภาคเหนือสุดของทวีปและภาคใต้สุดซึ่งมีภูมิอากาศประเภทแถบเมดิเตอร์เรเนียน จะมีการทำไร่องุ่นและมะกอก ในเขตริมฝั่งแม่น้ำไนล์จะมีการปลูกข้าว.จ้าและทำไร่ฝ้าย แถบริมฝั่งอ่าวกีนีซึ่งมีภูมิอากาศประเภทแถบอิเควเตอร์ จะมีการทำไร่กาแฟ กาเกา และอ้อย นอกจากนี้ในแถบริมฝั่งแม่น้ำไนเจอร์ มีการปลูกข้าว.จ้า ส่วนแถบโอเอซิสของทะเลทรายจะมีการปลูกอินทผลัม ปาล์ม และข้าวฟ่าง

การป่าไม้ ป่าไม้ในแอฟริกาส่วนมากเป็นประเภทป่าดิบ ซึ่งจะมีในแถบลุ่มแม่น้ำคองโก บริเวณอ่าวกีนี และภาคตะวันออกของเกาะมาดากัสการ์ มีไม้ยางและจำพวกไม้เนื้อแข็งต่าง ๆ

การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรในแถบที่ราบสูงในเขตโอเอซิสมีการเลี้ยงอูฐและม้า ส่วนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีการเลี้ยงแกะและนกกระจอกเทศเพื่อเอาขนของมัน

การล่าสัตว์ แอฟริกามีสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด ในป่าดิบของแม่น้ำคองโกมีสัตว์ใหญ่หลายจำพวก เช่น ช้าง แรด ฮิบโปโปเตมัส และลิงโกริลลา ส่วนในเขตทุ่งหญ้าก็มีสัตว์จำพวกฝีเท้าเร็ว เช่น ยีราฟ ม้าลาย เสือ และสิงโต ในแม่น้ำมีจระเข้ แม้ว่าแอฟริกาจะอุดมไปด้วยสัตว์ป่า การล่าสัตว์ก็เป็นแต่เพียงกีฬาประเภทหนึ่งเท่านั้น

การประมง การประมงก็ไม่ได้เป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรแอฟริกา นอกจากการจับปลาเล็ก ๆ น้อย ๆ ในแม่น้ำต่าง ๆ การประมงน้ำเค็มเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีเลย

การอุตสาหกรรม ในด้านการอุตสาหกรรมแอฟริกานับว่าเป็นทวีปที่ล้าหลังที่สุด นอกจากอุตสาหกรรมพื้นเมือง เช่น ทำเครื่องหนังแล้ว ก็ไม่มีอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ อะไรเลย ส่วนในด้านวัตถุแร่ธาตุ ที่สำคัญที่สุดคือ บ่อเพชรที่คิมเบอร์เลย์ และบ่อทองคำที่โจฮันสเบอร์กในแคว้นทรานสวาล ยูเรเนียมในแคว้นคาตังกา นอกจากนี้เมื่อไม่ช้าไม่นานมานี้ ได้มีผู้พบน้ำมันในทะเลทรายซาฮาราของฝรั่งเศส

๔. การคมนาคม เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศและสภาพทางธรรมชาติไม่อำนวยการคมนาคมในทวีปแอฟริกาจึงไม่สู้จะเจริญนัก ถนนและทางรถไฟมักจะมีในแถบชายฝั่งทะเล แต่ก็ติดต่อกันไม่ทั่วถึง ที่มีหนาแน่นหน่อยก็คือในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เท่านั้น

ทางรถไฟข้ามทวีปที่ต่อเชื่อมเมืองท่าชายฝั่งแอตแลนติกกับเมืองท่าชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย คือ ทางรถไฟสายทรานส์แอฟริกา จากเมืองเบงกูลาในแคว้นอังโกลาริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกถึงเมืองไบราในโมซัมบิก ริมฝั่งมหาสมุทรอินเดีย สร้างเสร็จเมื่อ ค.ศ.๑๙๓๐ การคมนาคมที่สำคัญที่สุดก็คือ การคมนาคมทางทะเลและมหาสมุทร สำหรับการคมนาคมทางอากาศก็ยังนับว่าน้อยมาก ที่สำคัญมีจากลิสบอนในโปรตุเกสมายังดาการ์ในเซเนกัล จากนี้จะแยกไปยังนาแตลในแอฟริกาใต้ หรือมายังเคปเทาน์ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ อีกสายหนึ่งจากอะเธนส์ในกรีซผ่านไคโรของอียิปต์ คาร์ทูมในซูดาน โจฮันสเบอร์กถึงเคปเทาน์

การพาณิชย์ การขนส่งสินค้าส่วนมากกระทำกันโดยทางทะเลและมหาสมุทร สินค้าออกที่สำคัญ ๆ ได้แก่วัตถุดิบและของป่า เช่น งาช้างและเขาสัตว์ ที่ขึ้นหน้าขึ้นตาก็คือทองคำและเพชรจากสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ส่วนสินค้าเข้าได้แก่จำพวกวัตถุสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรม เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า เวชภัณฑ์ และเคมีภัณฑ์ต่างๆ

เมืองท่าตลาดค้า แอฟริกามีเมืองท่าตลาดค้าสำคัญต่าง ๆ คือ ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แอลเจียร์ และตูนิส ตลาดค้าน้ำมันปาล์ม มะกอก ปอร์ตเสด ตรงบริเวณปากคลองสุเอซ ตลาดค้าอินทผลัม ยาสูบ เครื่องหนัง ริมฝั่งทะเลแดง มีสุเอซ (Suez) ตรงบริเวณปากคลอง ตลาดค้าฝ้าย ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีเคปเทาน์ ตลาดค้าเพชรและทองคำ ทางฝั่งตะวันตกมี ฟรีเทาน์ (Freetown) อักกรา ตลาดค้าโกโก้

สรุป

๑. ผลิตผลอันเกิดจากการกสิกรรมของแอฟริกามี ข้าวเจ้า ข้าวฟ่าง ปาล์ม อินทผลัม องุ่น มะกอก ฝ้าย และโกโก้

๒. ป่าไม้ในแอฟริกาเป็นประเภทป่าดิบ มีใบเขียวตลอดปี

๓. สัตว์เลี้ยงที่สำคัญมี อูฐ ม้า แกะ และนกกระจอกเทศ

๔. การล่าสัตว์จัดเป็นกีฬาประเภทหนึ่ง

๕. การอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ไม่มี แร่ธาตุที่สำคัญ คือ เพชรและทองคำในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ยูเรเนียมในคาตังกา

๖. การคมนาคมยังล้าหลังอยู่มาก การขนส่งที่สำคัญคือทางทะเล

๗. เมืองท่าที่สำคัญคือ ตูนิส ปอร์ตเสด สุเอซ เคปเทาน์ และอักกรา

๕. ประชากร ทวีปแอฟริกามีประชากรประมาณ ๓๓๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๐๑) แต่การกระจัดกระจายของประชากรหาได้เหมือนกันทั่วไปทุกหนทุกแห่งไม่ บางแห่งพื้นดินอุดมสมบูรณ์ ลมฟ้าอากาศดี เช่น ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปและแถบริมฝั่งอ่าวกินี จะมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น แต่ในเขตที่อากาศแห้งแล้ง ลักษณะภูมิประเทศเป็นทะเลทราย หรืออากาศชื้นมาก ลักษณะภูมิประเทศปกคลุมไปด้วยป่าดิบ เกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่เลย

เชื้อชาติ แนวภูเขาหิมาลัยเป็นเส้นแบ่งเชื้อชาติของประชากรในทวีปเอเชีย ระหว่างพวกมองโกเลียนทางเหนือและอินโดยุโรเปี่ยนทางใต้ฉันใด ทะเลทรายซาฮาราก็เป็นเส้นแบ่งเชื้อชาติของประชากรในแอฟริกาฉันนั้น ทางเหนือของทะเลทรายซาฮาราประชากรส่วนใหญ่เป็นพวกเซมิติก ได้แก่พวกมัวร์ พวกอาหรับ และพวกอียิปต์ ส่วนทางใต้ของทะเลทรายซาฮาราจะเป็นพวกเนโกรอิดซึ่งมีผิวเนื้อดำ ผมหยิกหยอง ในเขตดงดิบคองโกมีพวกปิ๊กมี ส่วนในเขตทะเลทรายกาลาฮารีมีพวกบูชเมน ซึ่งพวกเหล่านี้โดยทั่ว ๆ ไปยังคงอยู่ในสภาพป่าเถื่อน นอกจากนี้มีพวกผิวขาวเข้าไปปะปนอยู่บ้าง โดยเฉพาะทางภาคเหนือสุดของทวีป (แอลจีเรียและตูนิเซีย) และภาคใต้สุดของทวีป (สาธารณรัฐแอฟริกาใต้)

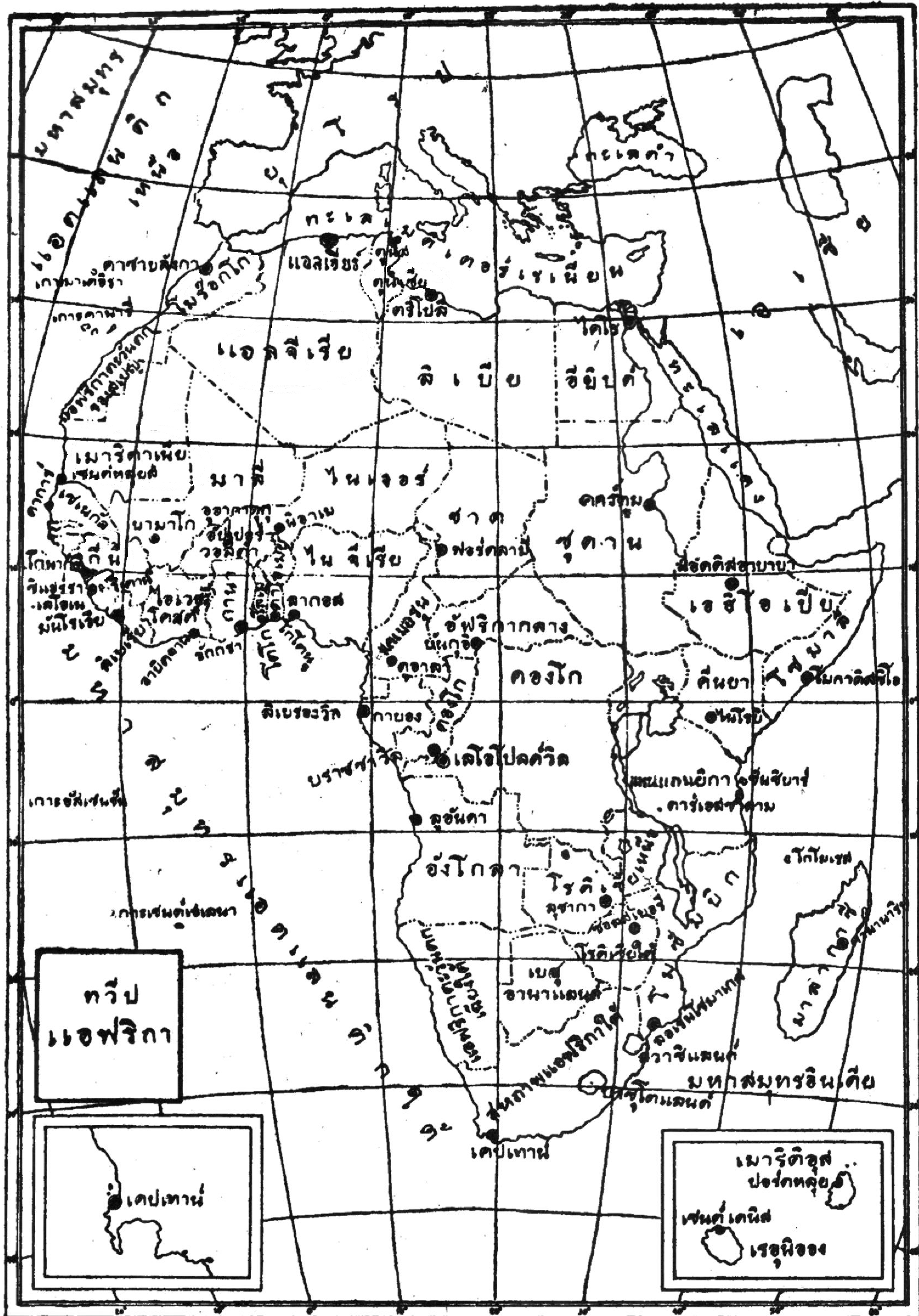
ในปัจจุบันนี้ปัญหาในเรื่องความแตกต่างระหว่างผิวและเชื้อชาติกำลังเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของทวีปแอฟริกา

สรุป

๑. แอฟริกามีประชากรประมาณ ๓๓๖ ล้านคน

๒. ประชากรแอฟริกาทางภาคเหนือเป็นพวกเซมิติก แต่ทางภาคใต้เป็นพวกเนโกรอิด นอกจากนี้มีพวกผิวขาวเข้าไปปะปนอยู่บ้าง

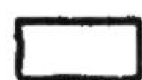

รูปที่ ๒๗ ประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกา

บทที่ ๙

ประเทศต่าง ๆ ในทวีปแอฟริกา

เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ แอฟริกามีประเทศเอกราชเพียง ๒ ประเทศเท่านั้น คือประเทศเอธิโอเปียหรืออบิสซิเนีย และประเทศไลบีเรีย นอกจาก ๒ ประเทศนี้แล้ว จะมีแต่เมืองขึ้น อาณานิคม และดินแดนในอารักขาของชาติมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งสิ้น แต่ ครั้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ดินแดนต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการปลดปล่อยให้เป็น เอกราชเรื่อย ๆ มา จนในขณะนี้เหลือดินแดนที่ยังไม่ได้รับเอกราชเพียงไม่กี่แห่ง และ ดินแดนเหล่านี้จะต้องได้รับเอกราชต่อไป ฉะนั้นในการศึกษาภูมิศาสตร์ทางการเมือง จำเป็นจะต้องคอยติดตามเหตุการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา

การศึกษาประเทศต่าง ๆ จะขอแบ่งการศึกษาเป็นกลุ่ม ๆ ตามที่ตั้งและลมฟ้าอากาศ ดังต่อไปนี้

แอฟริกาเหนือ ได้แก่ภาคเหนือสุดของทวีป ซึ่งมีอากาศประเภทแถบเมดิเตอร์เรเนียนและแถบทะเลทราย

๑. ประเทศสหสาธารณรัฐอาหรับ

สหสาธารณรัฐอาหรับ เดิมชื่ออียิปต์ (Egypt) ตั้งอยู่ตอนปลายของแม่น้ำไนล์ ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นชีวิต มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากร ประมาณ ๓๒.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองไคโร (Cairo) เป็นเมืองหลวง และมีเมืองสุเอซ ปอร์ตเสด เป็นเมืองท่าบริเวณปากคลองสุเอซ และเมืองอะเล็กซานเดรียเป็นเมืองท่าบริเวณใกล้ปากแม่น้ำไนล์

๒. ประเทศลิเบีย

ลิเบีย (Libya) ประกอบด้วยแคว้นตริโปลิตาเนีย ซิเรไนกา และเฟสซัน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑,๗๖๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองตริโปลี (Tripoli) เป็นเมืองหลวง และเมืองเบงกาซีเป็นเมืองท่า

๓. ประเทศตูนิเซีย

ตูนิเซีย (Tunisia) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๒๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองตูนิส (Tunis) เป็นเมืองหลวงและเมืองบิแซร์ตาเป็นเมืองท่า

๔. ประเทศแอลจีเรีย

แอลจีเรีย (Algeria) ประกอบด้วยแคว้นแอลจีเรีย ซาฮารา และโอเอซิส มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒.๒ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๓.๓ ล้านคน มีเมืองแอลเจียร์ (Algier) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๕. ประเทศโมร็อกโก

โมร็อกโก (Morocco) ตั้งอยู่ตรงบริเวณช่องแคบยิบรัลตาร์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๔๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อระบาตซาเล (Rabat-Salé)

แอฟริกาตะวันออก ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของทวีป ซึ่งมีอากาศประเภทแถบมรสุม และแถบทรอปิก

๑. ประเทศเอธิโอเปีย

เอธิโอเปีย (Ethiopia) หรืออบิสซิเนีย เป็นประเทศที่เก่าแก่ที่สุดประเทศหนึ่งในทวีปแอฟริกา มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑ ล้านตารางกิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา มีประชากรประมาณ ๒๔.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองแอดดิสอาบาบา (Addis Ababa) เป็นเมืองหลวง

๒. ประเทศโซมาเลีย

โซมาเลีย (Somalia) ประกอบด้วยแคว้นโซมาลิแลนด์ของอังกฤษและโซมาเลียของอิตาลี มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๗๒๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโมกาดิสชู (Mogadishu) เป็นเมืองหลวง และเมืองแบร์เบราเป็นเมืองท่าบริเวณอ่าวเอเดน

๓. ประเทศแทนซาเนียหรือสหสาธารณรัฐแทนแกนยิกาและแซนซิบาร์

แทนซาเนีย (Tanzania) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๙๔๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๒.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) และมีเมืองดาร์เอสซาลาม (Dar es Salaam) เป็นเมืองหลวง

๔. ประเทศมาลากาซี

มาลากาซี (Malagasy) หรือเกาะมาดากัสการ์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๙๐,๐๕๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองทานานารีฟ (Tananarive) เป็นเมืองหลวง และเมืองทามาทาฟเป็นเมืองท่า

๕. ประเทศคีนยา

คีนยา (Kenya) มีเมืองหลวงชื่อไนโรบี (Nairobi) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๘๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๐.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) ได้เป็นเอกราชในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

๖. ประเทศยูกันดา

ยูกันดา (Uganda) มีเมืองหลวงชื่อกัมปาลา (Kampala) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๔๓,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๘.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒)

แอฟริกาตะวันตก ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของทวีป ริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก

๑. ประเทศมอริเตเนีย

มอริเตเนีย (Mauritania) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑.๑ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองนูแอกชอต (Nouakchott) เป็นเมืองหลวง

๒. ประเทศเซเนกัล

เซเนกัล (Senegal) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒ แสนตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองดาการ์ (Dakar) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๓. ประเทศกินี

กีนี (Guinea) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๔๘,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโคนากรี (Conakry) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๔. ประเทศเซียราเลโอน

เซียราเลโอน (Sierra Leone) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๗๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๕ ล้านคน มีเมืองฟรีเทาน์ (Free Town) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๕. ประเทศไลบีเรีย

ไลบีเรีย (Liberia) คือประเทศของพวกผิวดำที่ได้ถูกนำไปขายเป็นทาสในอเมริกาและภายหลังที่ได้ถูกปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ได้กลับมาสู่แอฟริกา และสถาปนาประเทศไลบีเรียขึ้น ไลบีเรียมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๑๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองมันโรเวีย (Monrovia) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๖. ประเทศไอวอรีโคสต์

ไอวอรีโคสต์ (Ivory Coast) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๒๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอาบิดจัน (Abibjan) เป็นเมืองหลวง และเมืองปอร์ตบุเอต์เป็นเมืองท่า

๗. ประเทศกานา

กานา (Ghana) เคยมีชื่อว่า โกลด์โคสต์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๓๗,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๘.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอักกรา (Accra) เป็นเมืองหลวง และเมืองเคปโคสต์เป็นเมืองท่า

๘. ประเทศโตโก

โตโก (Togo) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๕๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑.๘ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองโลเม (Lomé) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๙. ประเทศดาโฮเม

ดาโฮเม (Dahomey) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๑๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองปอร์โตโนโว (Porto Novo) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๑๐. ประเทศไนจีเรีย

ไนจีเรีย (Nigeria) ตั้งอยู่ตรงบริเวณปากแม่น้ำไนเจอร์ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๘๘๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖๔ ล้านคน มีเมืองลากอส (Lagos) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๑๑. ประเทศแคเมอรูน

แคเมอรูน (Cameroun) เดิมอยู่ในอารักขาของฝรั่งเศส มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๔๗๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕.๗ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองยาอุนเด (Yaoundé) เป็นเมืองหลวงและเมืองดุอาลาเป็นเมืองท่า

๑๒. ประเทศกาบอง

กาบอง (Gobon) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๖๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔๘๕,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองลิเบรอะวิล (Libreville) เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า

๑๓. ประเทศคองโก

คองโก (Congo) หรือสาธารณรัฐประชาชนคองโก เดิมอยู่ในอารักขาของฝรั่งเศส ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำคองโก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๔๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๙ แสนคน มีเมืองบราซซาวิล (Brazzaville) เป็นเมืองหลวงและเมืองปุอองนัวร์เป็นเมืองท่า

๑๔. ประเทศคองโกหรือแซร์

คองโกหรือแซร์ (Zaire) เดิมอยู่ในอารักขาของเบลเยียม ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำคองโก มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒.๔ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๗ ล้านคน เมืองหลวง คือ กินชาซา (Kinshasa) (เมืองหลวงเดิม คือ เลโอโปลด์วิล) และเมืองมาตาดิเป็นเมืองท่า

๑๕. ประเทศแกมเบีย

แกมเบีย (Gambia) มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑๑,๒๙๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓๕๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองแบเธอร์สต์ (Bathurst) เป็นเมืองหลวง

๑๖. ประเทศกินีศูนย์สูตร

กินีศูนย์สูตร (Equatorial Guinea) หรือกินีสเปน (Spanish Guinea) ได้รับเอกราชเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้แก่ดินแดนแคว้นริโอมูนี (Rio Muni) เกาะเฟอร์นันโด โป (Fernando Po) และหมู่เกาะเล็ก ๆ อีก ๔ เกาะ อยู่ใต้ปกครองของสเปนมาถึง ๑๘๒ ปี มีเนื้อที่ประมาณ ๒๙,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีพลเมืองประมาณ ๒๘๖,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองหลวงชื่อ ซานตา อิซาเบล (Santa Isabel)

แอฟริกาใต้ ได้แก่ภาคใต้สุดของทวีป ซึ่งมีอากาศประเภทแถบทรอปิก และตอนใต้สุดของภาคจะมีอากาศแถบเมดิเตอร์เรเนียน

๑. ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (The Republic of South Africa) เดิมเรียกว่าสหภาพแอฟริกาใต้ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑.๓ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๙.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) ส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองและชาวเอเชีย ชาวยุโรปได้แก่ชาวอังกฤษและฮอลันดา มีอยู่ราว ๒๐ เปอร์เซ็นต์ มีเมืองหลวงคือเคปทาวน์ (Cape Town) และปริตอเรีย (Pretoria) เป็นประเทศอุดมไปด้วยเพชรและทองคำ

๒. ประเทศมาลาวี

มาลาวี (Malawi) เดิมคือนยาซาแลนด์ของอังกฤษ มีเนื้อที่ประมาณ ๙๔,๗๒๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๔ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อซอมบา (Zomba)

๓. ประเทศแซมเบีย

แซมเบีย (Zambia) เดิมคือโรดีเซียเหนือของอังกฤษ มีเนื้อที่ประมาณ ๗๔๔,๙๘๗

ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๒ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) **เมืองหลวงชื่อ** ลูซากา (Lusaka)

๔. ประเทศโรดีเซียใต้

โรดีเซียใต้ (Southern Rhodesia) มีเนื้อที่ประมาณ ๓๘๘,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อ ซอลสเบอรี (Salisbury) เดิมเป็นดินแดนใต้อารักขาของอังกฤษ และประกาศเอกราชเมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลอังกฤษ และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น โรดีเซีย

๕. ประเทศเลโซโธ

• เลโซโธ (Lesotho) เดิมคือ บาซูโตแลนด์ของอังกฤษ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๓๑,๖๔๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๙ แสนคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อ มาเซรู (Maseru)

๖. ประเทศบอทสวานา

บอทสวานา (Botswana) เดิมคือเบชูอานาแลนด์ มีเนื้อที่ประมาณ ๖๒๕,๘๗๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๖ แสนคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อ กาเบโรเนส (Gaberones)

๗. ประเทศสวาซิแลนด์

สวาซิแลนด์ (Swaziland) เดิมอังกฤษปกครอง ได้รับเอกราชเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๗,๒๗๓ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔ แสนคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่ออึมบาบาน (Mbabane)

แอฟริกากลาง ได้แก่ดินแดนที่ตั้งอยู่ตอนกลางของแอฟริกา ซึ่งมีอากาศแถบทรอปิก

๑. ประเทศมาลี

มาลี (Mali) ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของทะเลทรายซาฮารา ไม่มีทางออกทะเล มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑.๒ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๔.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบามาโก (Bamako) เป็นเมืองหลวง

๒. ประเทศไนเจอร์

ไนเจอร์ (Niger) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของประเทศมาลี ตอนใต้ของทะเลทรายซาฮารา ไม่มีทางออกทะเลอีกเช่นเดียวกัน มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑.๒ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๙ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองนีอาเม (Niamey) เป็นเมืองหลวง

๓. ประเทศอัปเปอร์วอลตา

อัปเปอร์วอลตา (Upper Volta) ตั้งอยู่ใต้ประเทศมาลี มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒๗๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๕.๓ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองอูอากาดูกู (Ouagadugou) เป็นเมืองหลวง ไม่มีทางออกทะเลเช่นเดียวกัน

๔. ประเทศชาด

ชาด (Chad) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของประเทศไนเจอร์ ไม่มีทางออกทะเล มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑,๒๖๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองฟอร์ตลามี (Fort Lamy) เป็นเมืองหลวง

๕. ประเทศซูดาน

ซูดาน (Sudan) ตั้งอยู่ใต้ประเทศอียิปต์ ทางตะวันออกของประเทศชาด ติดต่อกับทะเลแดงทางตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๒.๕ ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองคาร์ทูม (Khartoum) เป็นเมืองหลวง และปอร์ตซูดานเป็นเมืองท่า

๖. ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกากลาง

สาธารณรัฐแอฟริกากลาง (Central African Republic) ตั้งอยู่ที่ใต้ประเทศชาดและซูดาน ไม่มีทางออกทะเล มีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๖๑๖,๔๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) มีเมืองบังกี (Bangui) เป็นเมืองหลวง

๗. ประเทศรวันดา

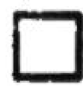
รวันดา (Rwanda) ตั้งอยู่ทางเหนือของทะเลสาบแทนแกนยิกา (เดิมรวมเป็นประเทศรูอันดา—อูรุนดิ) มีเนื้อที่ประมาณ ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่อคิกาลี (Kigali)

๘. ประเทศบุรุนดี

บุรุนดี (Burundi) อยู่ติดกับประเทศรวันดา (เดิมรวมเป็นประเทศรูอันดา-อุรุนดิ) มีเนื้อที่ประมาณ ๒๗,๘๒๗ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๓.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๒) เมืองหลวงชื่ออุซุมบูรา (Usumbura) (The New Information Please Almanac Atlas and Yearbook 1971 ใช้ชื่อบูชุมบูรา (Bujumbura))

ดินแดนที่ยังไม่ได้รับเอกราช

ดินแดนที่ยังไม่ได้รับเอกราชยังมีอีกหลายแห่งในทวีปแอฟริกา เช่น โมซัมบิก อังโกลา ซึ่งโปรตุเกสยังปกครองอยู่ และแคว้นซาฮาราของสเปน เป็นต้น

หนังสือที่ใช้ในการเรียบเรียง

ในการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ได้อาศัยหนังสือต่าง ๆ คือ

1. Géographie Génèrale par L. Gallouédec, Inspecteur Générale de l' Instruction Publique et F. Meurette, Professeur Agrégé de l' Histoire et de Géographie.

2. Teaching Geography by Problems E. Ehrlich Smith.

3. New Physical Geography by Ralph S. Tarr B. S. and O.D. von Engelm Ph.D.

4. Atlas Manuel de Géographie par L. Alexandre & C. De Neve.

5. The World General Geography by L. Dudley Stamp. D.B.E., D.Lit., D.Se., F.R.G.S.

6. Hammond's Modern World Atlas and Gazetteer.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายกำธร สถิรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๑๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
นายกำธร สถิรกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๘ สิงหาคม ๒๕๑๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๖

